

**TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK VE STRATEJİK KONUMUNA İLİŞKİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ (GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

Osman COŞKUN

**DOKTORA TEZİ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MAYIS, 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Osman
Soyadı : COŞKUN
Bölümü : Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri
(Gazi Üniversitesi Örneği)

İngilizce Adı : Turkey's Geopolitical and Strategic Position of Views For Student
(Gazi University Sample)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Osman COŞKUN

İmza :

Jüri onay sayfası

Osman COŞKUN tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKKAYA
(İlköğretim Anabilim Dalı, Siirt Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN
(Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara Üniversitesi)

Üye: (Doç. Dr. Ufuk KARAKUŞ)
(İlköğretim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: (Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞEREN)
(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: (Yrd. Doç. Dr. Bahadır KILCAN)
(İlköğretim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 12/05/2015

Bu tezin İlköğretim Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bugünlere gelmemde kıymetli tecrübeleri ve değerli görüşleri ile desteklerini esirgemeyen eski rektörümüz Sayın Prof. Dr. Rıza AYHAN'a sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Çalıőmalarım boyunca yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKKAYA'ya, hocalarım Ufuk Karakuş, Mehmet Şeren ve Bahadır Kılcan ve değerli bölüm hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan çok değerli aileme ve çalıőmalarıma katkılarından dolayı arkadaşım Emre USLU'ya teőekkürü bir borç bilirim.

**TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK VE STRATEJİK KONUMUNA İLİŞKİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ (GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)
(Doktora Tezi)**

Osman COŞKUN

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Mayıs 2015**

ÖZ

Türkiye, dünya üzerindeki yeri ve konumu itibariyle önemli ayrıcalıklara sahip bir ülke konumundadır. Bununla birlikte Türkiye; Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya’da Türkçe konuşan yaklaşık 200 milyon nüfusun da merkezinde bulunmaktadır. Türkiye, İslamiyet’le demokrasiyi bağdaştırarak, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gösterdiği gelişim ile bağımsızlığını yeni kazanan devletler tarafından model alınan bir ülkedir. Değişen dünya konjonktüründe Türkiye’nin jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle bölgesinde kalıcı barış ve istikrarın sağlanabilmesi açısından önemi giderek artmaktadır. Araştırmada bu kapsamda, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri örnekleminde, Türkiye’nin jeopolitik ve jeostratejik önemi ile ilgili öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin Türkiye’nin jeopolitik ve jeostratejik önemi ile ilgili görüşlerinin genel olarak olumlu yönde olduğu ve öğrencilerin Türkiye’nin bölgesinde etkili bir ülke olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Bilim Kodu : -

Anahtar Kelimeler : Türkiye, Jeopolitik, Jeostrateji, Jeopolitik Konum, Stratejik Konum, Küreselleşme.

Sayfa Adedi : 165

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKKAYA

**TURKEY’S GEOPOLITICAL AND STRATEGIC POSITION OF
VIEWS FOR STUDENT (GAZI UNIVERSITY SAMPLE)
(Ph. D. Thesis)**

Osman COŞKUN

**GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
May 2015**

ABSTRACT

Turkey is a country with significant privileges as the place and position in the world. However, Turkey is the center of geography which covered the Balkans, the Caucasus and Central Asia including about 200 million population where Turkish is spoken. Turkey is a model for countries which new gained independence with economic, social and cultural development by associating Islam with democracy. Because of geopolitical and geostrategic position of Turkey in changing World conjuncture, the importance of Turkey has been increasing with regard to permanent peace and stability in the region. In this context, it is aimed to determine students’ opinions about the geopolitical and geostrategic importance of Turkey in this research. The sample of this research is students in Gazi University Faculty of Education and Faculty of Economics and Administrative Sciences. As a result, students’ opinions about the Turkey’s geopolitical and geostrategic importance and its effectiveness in region was determined generally as positive.

Science Code : -
Key Words : Turkey, Geopolitics, Geostrategy, Geopolitical Location, Strategic Location, Globalization
Page Number : 165
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Kürşat GÖKKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xix
KISALTMALAR.....	xx
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Jeopolitik Konum ve Stratejik Konum Kavramlarının Analizi.....	7
2.1.1. Jeopolitik, strateji ve jeostrateji kavramlarının tanımı ve önemi.....	8
2.1.2. Jeopolitik konum, stratejik konum ve jeostratejik konum kavramlarının tanımı ve önemi.....	15
2.1.3. Jeopolitik kavramı ve temel unsurları.....	16
2.1.3.1. Jeopolitik ve değişmeyen unsurları.....	16
2.1.3.1.1. Coğrafi Konum.....	16
2.1.3.1.2. Coğrafi Bütünlük ve Sınırlar.....	17
2.1.3.1.3. Coğrafi Özellik.....	17
2.1.3.2. Jeopolitik ve değişen unsurları.....	17

2.1.3.2.1. Nüfus ve Sosyo – Kültürel Değerler.....	17
2.1.3.2.2. Politik Değerler.....	18
2.1.3.2.3. Askeri Değerler.....	18
2.1.3.2.4. Ekonomik Değerler.....	19
2.1.4. Jeopolitik – jeostrateji ve strateji ilişkisi.....	21
2.1.5. Jeoekonomi ve jeokültür bağlamında jeopolitik, strateji ve jeostrateji.....	24
2.2. Jeopolitik ve Jeostratejik Teoriler ve Türkiye.....	27
2.2.1. Güvenlik merkezli klasik jeopolitik teoriler.....	28
2.2.1.1. Kara hâkimiyet teorisi.....	28
2.2.1.2. Kenar kuşak teorisi.....	31
2.2.1.3. Deniz hâkimiyeti teorisi.....	34
2.2.1.4. Hava hâkimiyet teorisi.....	36
2.2.1.5. Hayat sahası teorisi.....	38
2.2.2. Ekonomik ve jeokültür merkezli çağdaş jeopolitik teoriler.....	40
2.2.2.1. Tarihin sonu ve son insan teorisi.....	41
2.2.2.2. Medeniyetler çatışması teorisi.....	42
2.2.2.3. Büyük satranç tahtası teorisi.....	45
2.2.2.4. Medeniyetler bütünleşmesi teorisi.....	47
2.2.2.5. Modern dünya devleti teorisi.....	48
2.2.2.6. Yeni Avrasyacılık.....	49
2.2.2.7. Jeoekonomik yaklaşımlar.....	54
2.3. Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Ve Önemi.....	56
2.3.1. Türk tarihi boyunca jeopolitik.....	56
2.3.2. Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumu.....	62
2.3.3. Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik ihtiyaçları.....	66
2.3.4. Değişen küresel jeopolitikte Türkiye'nin stratejik konumu ve önemi.....	69
2.3.4.1. Kafkasya – Orta Asya (Avrasya) ve Türkiye.....	70
2.3.4.2. Balkanlar ve Türkiye.....	73
2.3.4.3. Orta Doğu ve Türkiye.....	75
2.3.4.4. Avrupa Ülkeleri ve Türkiye.....	77
2.3.4.5. ABD ve Türkiye.....	78

BÖLÜM III	81
YÖNTEM	81
3.1. Araştırmanın Modeli	81
3.2. Evren ve Örneklem	81
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması.....	82
BÖLÜM IV	85
BULGULAR ve YORUMLAR	85
4.1. Güvenirlik Analizi.....	85
4.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Analizi	85
4.2.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı ile ilgili veriler	85
4.2.2. Katılımcıların öğrenim gördükleri fakülte dağılımı ile ilgili veriler.....	86
4.2.3. Katılımcıların sınıf düzeyleri dağılımı ile ilgili veriler	86
4.2.4. Katılımcıların mezun oldukları ortaöğretim kurumu dağılımı ile ilgili veriler	87
4.2.5. Katılımcıların aile yerleşim yeri dağılımı ile ilgili veriler	87
4.2.6. Katılımcıların aylık gelir dağılımı ile ilgili veriler.....	88
4.2.7. Katılımcıların bilgi – haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklıklarının dağılımı ile ilgili veriler	88
4.2.8. Katılımcıların siyasi yelpazedeki yerlerinin dağılımı ile ilgili veriler.....	89
4.2.9. Katılımcıların uluslararası yayınları takip etme sıklıklarının dağılımı ile ilgili veriler	89
4.2.10. Katılımcıların Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili okudukları eser sayısının dağılımı ile ilgili veriler	90
4.2.11. Katılımcıların atlas ve siyasi harita kullanım sıklığının dağılımı ile ilgili veriler	91
4.3. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	91
4.3.1. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin cinsiyete ilişkin t – testi sonuçları	91
4.3.2. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin fakülteye ilişkin t – testi sonuçları	92

4.3.3. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin sınıf düzeyine ilişkin analizi	92
4.3.4. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin mezun olunan ortaöğretim kurumuna ilişkin t – testi sonuçları	94
4.3.5. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin ailenin yerleşim yerine ilişkin analizi	95
4.3.6. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin gelir düzeyine ilişkin analizi.....	96
4.3.7. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin bilgi ve haberleşme teknolojilerini kullanım sıklığına ilişkin analizi	98
4.3.8. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin siyasi yelpazedeki konumuna ilişkin analizi.....	99
4.3.9. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına ilişkin analizi.....	101
4.3.10. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına ilişkin analizi.....	102
4.3.11. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına ilişkin analizi.....	103
4.4. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	104
4.4.1. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin cinsiyete ilişkin t – testi sonuçları	104
4.4.2. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin fakülteye ilişkin t – testi sonuçları	105
4.4.3. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin sınıf düzeyine ilişkin analizi...	105

4.4.4. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin mezun olunan ortaöğretim kurumuna ilişkin t – testi sonuçları	107
4.4.5. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ailenin yerleşim yerine ilişkin analizi	107
4.4.6. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin gelir durumuna ilişkin analizi.....	108
4.4.7. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına ilişkin analizi	110
4.4.8. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin siyasi yelpazedeki konuma ilişkin analizi	111
4.4.9. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip etme sıklığına ilişkin analizi	114
4.4.10. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına ilişkin analizi	115
4.4.11. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına ilişkin analizi	116
4.5. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	118
BÖLÜM V	137
SONUÇ VE ÖNERİLER	137
KAYNAKLAR.....	151
EKLER	161
EK-1: Anket Formu	161
ÖZGEÇMİŞ.....	165

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Jeopolitik ve Jeoekonominin Karşılaştırılması.....	55
Tablo 2. Güç Kaynakları Bağlamında ABD, Rusya, Çin, Japonya, Avrupa ve Türkiye Karşılaştırması	69
Tablo 3. Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Güvenirlik Analizi.....	83
Tablo 4. Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Güvenirlik Analizi.....	85
Tablo 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Betimsel Veriler.....	85
Tablo 6. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülterele İlişkin Betimsel Veriler	86
Tablo 7. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine İlişkin Betimsel Veriler.....	86
Tablo 8. Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Veriler	87
Tablo 9. Öğrencilerin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Veriler.....	87
Tablo 10. Öğrencilerin Aylık Gelirine İlişkin Betimsel Veriler	88
Tablo 11. Öğrencilerin Bilgi – Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklıklarına İlişkin Betimsel Veriler	88
Tablo 12. Öğrencilerin Siyasi Yelpazedeki Yerlerine İlişkin Betimsel Veriler	89
Tablo 13. Öğrencilerin Uluslararası Yayınları Takip Etme Sıklıklarına İlişkin Betimsel Veriler	90
Tablo 14. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitiği ile İlgili Okudukları Eser Sayısına İlişkin Betimsel Veriler.....	90
Tablo 15. Öğrencilerin Atlas ve Siyasi Harita Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Veriler	91
Tablo 16. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t – Testi Sonuçları.....	91
Tablo 17. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Fakülteye İlişkin t – Testi Sonuçları	92

Tablo 18. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Betimsel Verileri.....	92
Tablo 19. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	93
Tablo 20. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	94
Tablo 21. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Mezun Olunan Ortaöğretim Kurumuna İlişkin t – Testi Sonuçları	94
Tablo 22. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerine İlişkin Betimsel Verileri	95
Tablo 23. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	95
Tablo 24. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Gelir Düzeyine İlişkin Betimsel Verileri	96
Tablo 25. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aylık Gelir Durumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	97
Tablo 26. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	97
Tablo 27. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri.....	98
Tablo 28. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	99
Tablo 29. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Betimsel Verileri ...	100

Tablo 30. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	100
Tablo 31. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri.....	101
Tablo 32. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	102
Tablo 33. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Betimsel Verileri	102
Tablo 34. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	103
Tablo 35. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri.....	103
Tablo 36. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	104
Tablo 37. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t – Testi Sonuçları.....	105
Tablo 38. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Fakülteye İlişkin t – Testi Sonuçları	105
Tablo 39. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Betimsel Verileri.....	106
Tablo 40. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	106
Tablo 41. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Ortaöğretim Kurumuna İlişkin t – Testi Sonuçları.....	107

Tablo 42. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Ailenin Yerleşim Yerine İlişkin Betimsel Verileri	108
Tablo 43. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	108
Tablo 44. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Gelir Durumuna İlişkin Betimsel Verileri	109
Tablo 45. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Aylık Gelir Durumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	109
Tablo 46. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri	110
Tablo 47. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	111
Tablo 48. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konuma İlişkin Betimsel Verileri	111
Tablo 49. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	112
Tablo 50. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Farka İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	113
Tablo 51. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Etme Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri.....	114
Tablo 52. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	115

Tablo 53. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Betimsel Verileri	115
Tablo 54. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	116
Tablo 55. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri	117
Tablo 56. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	117
Tablo 57. "Türkiye, Bulunduğu Coğrafi Konum Nedeniyle Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Açından Dünyanın En Önemli Ülkelerinden Biridir" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı	118
Tablo 58. "Türkiye, Dünya Güç Merkezleri Arasındaki Dengeyi Etkileyecek Kritik Bir Coğrafi Konuma Sahiptir" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı	118
Tablo 59. "Türkiye, Batı Uygarlığı ile Doğu Uygarlığının Bir Sentezidir" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı	119
Tablo 60. "Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Politikalarının En Belirleyici Unsurudur" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı	119
Tablo 61. "Jeopolitik ve Stratejik Önem Kavramı Vatandaşlarımız Tarafından Bilinmektedir" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı.....	120
Tablo 62. "Türkiye Nüfusu, Jeopolitik ve Stratejik Önemi Arttıran ve Koruyan Bilince Sahiptir" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı.....	121
Tablo 63. "Türkiye, Konumuna ve Bölgesine Güven Veren Bir Askeri Güce Hâkimdir" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı.....	121
Tablo 64. "Avrupa, Asya ve Afrika Kıtalarındaki Ülkelerin Fiziki, Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Çıkarları Türkiye Üzerinde Çakışmaktadır" İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı	122

Tablo 65. “Coğrafi Konum İtibariyle Türkiye, Bölgesinde Güçlü Bir Devlettir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı.....	123
Tablo 66. “Türkiye, Jeopolitik ve Stratejik Konumu İtibariyle Dünya Güç Odaklarının Tam Ortasında Yer Almaktadır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	123
Tablo 67. “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi, Yerüstü ve Yeraltı Zenginlikleriyle Daha Da Önem Kazanmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	124
Tablo 68. “Jeopolitik ve Stratejik Önem, Yükseköğretim Kurumlarında Yeterince Üzerinde Durulan Bir Konu Olmamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	125
Tablo 69. “Türk Milleti’nin Hedefleri Arasında, Jeopolitik Konumuna Sahip Çıkmak ve Lider Ülke Olmak Vardır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	125
Tablo 70. “Türkiye, Jeopolitik ve Stratejik Öneminden Dolayı Her Zaman Tehdit Altında Bir Ülke Olmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	126
Tablo 71. “Türkiye’deki Kültürel Olgular, Türkiye’nin Konumuna Paralel Olarak Oluşmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	126
Tablo 72. “Türkiye, Jeopolitik ve Stratejik Öneminin Bilincinde Vatandaş Yetiştirmek İçin Gerekli Çalışmaları Yapmamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	127
Tablo 73. “Büyük Ortadoğu Projesi, Türkiye’nin Jeopolitik Önemini Arttırmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı.....	127
Tablo 74. “Türkiye’de, Siyasi Çıkarlar İçin Jeopolitik ve Stratejik Önemden Taviz Verilmiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	128
Tablo 75. “Küreselleşme Sürecinde Sınır Kavramı Değer Kaybettiği Halde Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemini Kaybetmemiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	129
Tablo 76. “AB, IMF ve Dünya Bankası Küreselleşme Sürecinde Türkiye Üzerinde Yaptırımlara Sahip Olmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	129

Tablo 77. “Küreselleşme Türkiye’de Milliyetçiliğin Yükselişe Geçmesine Neden Olmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı.....	130
Tablo 78. “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de İletişim Araçlarındaki Gelişmeler Yerel Kültürleri Yok Etmiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	131
Tablo 79. “Küreselleşme Türkiye’de Kültür Erozyonuna Yol Açmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	131
Tablo 80. “Türkiye Vizyon Sahibi Bir Ülkedir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	132
Tablo 81. “Bilgi Çağı İle Küreselleşme Jeopolitik Sınırları Kaldırmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	132
Tablo 82. “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi Küresel Güçlerin Bakış Açıları ve Yaklaşımları Belirlemektedir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	133
Tablo 83. “Küreselleşme Süreci, Türkiye, Bölgedeki Devletlerle İlişkilerini Arttırdığı Gibi Dünya Devletleriyle İlişkilerini Artırmıştır.” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	133
Tablo 84. “Türkiye, Küreselleşme Sürecinde Söz Sahibi Olamamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı	134
Tablo 85. “Küreselleşme Karşıtları, Milliyetçilik Akımının Hızlanmasına Katkı Sağlamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı.....	135
Tablo 86. “Küreselleşme, Jeopolitik ve Stratejik Önem Kavramını Bitirmiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı.....	135

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Mackinder'in kavramsallaştırmasındaki kalpgâh ve iç kenar – dış kenar hilal bölgeleri.....	30
Şekil 2. Soğuk Savaş Dönemi'nde SSCB ile ABD'nin "İç Kenar Hilal Bölgesi"ne etkileri.....	33
Şekil 3. Mahan'ın Deniz Hâkimiyet Teorisi kapsamında önemli gördüğü denizyolları ve su geçitleri.....	35
Şekil 4. Aleksandr Dugin'e göre Pan – Türkçü tehlike	53
Şekil 5. Türkiye'nin jeopolitik konumu.....	63

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
APEC	Asya – Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü
AR – GE	Araştırma – Geliştirme
ASAM	Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
BAL – TAM	Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
BTC	Bakü – Tiflis – Ceyhan
ECO	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
F	Frekans
FIR	Flight Information Region
GAMER	Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
GIGA	German Institute of Global and Area Studies
GMF	German Marshall Fund of the United States
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsılası
IMF	International Monetary Fund
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İKO	İslam Konferansı Örgütü
KEİ	Karadeniz Ekonomik İşbirliği
KEİB	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi
Km	Kilometre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi
NATO	Kuzey Atlantik Paktı
OAKA	Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi

OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TAGS	Trans Avrasya Güvenlik Sistemi
TL	Türk Lirası
USAK	Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
USAM	Ulusal Güvenlik ve Strateji Uygulama ve Araştırma Merkezi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Türkiye; işgal ettiği coğrafi konumu ve bu konumundan kaynaklanan jeopolitik ve jeostratejik önemi doğrultusunda ve değeri bağlamında, dünya üzerinde bir benzeri daha bulunmayan oldukça kritik bir bölgede yer almaktadır. Bu temelde çevresinde zengin petrol bölgelerinin yer alması, egemenliği altında bulunan İstanbul Boğazı ile Çanakkale Boğazı, üç kıtayı birbirine bağlayan coğrafi konumu ve Müslüman bir ülke olmasına karşın laik demokratik yapısı ile Türkiye; Doğu ve Orta Akdeniz, Ege Denizi, Karadeniz, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu bölgeleri açısından da anahtar role sahip bir ülke olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye, belirtilen bu konumu doğrultusunda önemli bir jeopolitik ve jeostratejik güce sahiptir ve toprakları üzerinde yaklaşık yedi bin yıldır birçok devlet ve medeniyet yaşamış olmasının avantajlarına da kullanmak adına hareket etmektedir. 1071 yılından günümüze bu topraklarda Türkler yaşamaktadır ve bugün olduğu gibi gelecekte de bu toprakların sahibi yine Türkiye Cumhuriyeti Devleti olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden önce bu topraklarda yaşamış olan Osmanlı İmparatorluğu, Selçuklu İmparatorluğu ve diğer birçok devlet de bölgesini hâkimiyeti altına almak adına hareket etmiş ve bu bölgelere hükmetme başarısını elde edebilmiştir. Anadolu'da yaşayan bu devletler ve halkları başka güçlerin hâkimiyeti altına girmeyi her zaman reddetmiş ve Anadolu toprağının jeopolitik ve jeostratejik öneminden kaynaklanan konumunu sürdürmek istemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti de Anadolu topraklarında kendisini konumlandıran bir ülke olmak bakımından, hem Asya ile Avrupa arasındaki sınırı hem de batı kültüründen doğu kültürüne geçiş noktasını ifade etmektedir. Bu konumu itibarıyla Türkiye, jeopolitik ve jeostratejik anlamda birtakım güçlere sahip olduğu gibi, güçsüzlüklerle de karşı karşıya

kalabilmesine karşın, hem kendisi hem de bölgesi adına olumlu değerler üreten bir ülke olarak anılmaktadır.

Bu temelde sorumluluklarının bilincinde olan bir ülke olarak Türkiye, 21. yüzyılda da laik ve demokratik rejimi ile model olma niteliğini korumaya devam etmekte ve yeni yüzyılla birlikte uluslararası ekonomik ilişkiler ağının merkezi olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzyılda da tarihsel kökenlerinden kaynaklanan avantajlarını doğu ile batı arasında bir köprü kurmak adına kullanmaya devam eden Türkiye, geçiş yolları üzerinde bulunması bakımından kendisine önemli kazanç yolları yaratabilmektedir.

Çalışmada da bu kapsamda; Giriş Bölümü'nün ardından konu ile ilgili ayrıntılı belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulabilmesi amacıyla "Kuramsal Çerçeve" üst başlığı temelinde "Jeopolitik Konum ve Stratejik Konum Kavramlarının Analizi", "Jeopolitik, Strateji ve Jeostrateji Kavramlarının Tanımı ve Önemi", "Jeopolitik Kavramı ve Temel Unsurları", "Jeopolitik – Jeostrateji ve Strateji İlişkisi", "Jeoekonomi ve Jeokültür Bağlamında Jeopolitik, Strateji ve Jeostrateji", "Jeopolitik ve Jeostratejik Teoriler ve Türkiye", "Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu ve Önemi", "Türk Tarihi Boyunca Jeopolitik", "Türkiye'nin Jeopolitik ve Jeostratejik İhtiyaçları" ve "Değişen Küresel Jeopolitikte Türkiye'nin Stratejik Konumu ve Önemi" alt başlıkları ele alınacaktır.

"Araştırmanın Bulguları" başlıklı Üçüncü Bölüm kapsamında, araştırmanın örneklem grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin konu ile ilgili görüş ve düşünceleri belirlenerek, Sonuç Bölümü'nde hem çalışmada yer verilen kuramsal çerçeve özet mahiyetinde değerlendirilecek hem de örneklem gruptan elde edilen veriler ele alınarak konu kapsamında öneriler de bulunulacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; "Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği)" bağlamında ve jeopolitik ve jeostrateji kavramlarının belirli boyutları ile ortaya konulması doğrultusunda, Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik önemine ilişkin belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunarak, konu ile ilgili olarak katılımcı üniversite öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi ve farklı değişkenler çerçevesinde incelenmesi olarak tespit edilmiştir.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir;

- 1.** Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinde;
 - a)** Cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - b)** Fakültelere göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - c)** Sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - d)** Mezun olunan ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - e)** Aile yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - f)** Aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - g)** Bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - h)** Siyasi bakış açısına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - i)** Uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - j)** Türkiye'nin jeopolitiğiyle ilgili okunan eser sayısına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - k)** Atlas ve siyasi haritaların kullanım sıklığına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.
- 2.** Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna ilişkin görüşlerinde;
 - a)** Cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - b)** Fakültelere göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - c)** Sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - d)** Mezun olunan ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - e)** Aile yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - f)** Aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - g)** Bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - h)** Siyasi bakış açısına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;

- i) Uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - j) Türkiye'nin jeopolitiğiyle ilgili okunan eser sayısına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi;
 - k) Atlas ve siyasi haritaların kullanım sıklığına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.
3. Öğrencilerin fakültelerine göre Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ve küreselleşmeye ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın; jeopolitik ve jeostrateji kavramları ile Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik öneminin belirli boyutları ile ortaya konulması doğrultusunda ve Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik önemi bağlamında araştırmanın örneklem grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinin farklı değişkenler temelinde incelenmesi çerçevesinde, elde edilecek görüşler bağlamında konu ile ilgili önerilerde bulunulması, ayrıca yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlanması ve kaynak oluşturması bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında söz konusu edilebilecek sınırlılıklar, aşağıda verildiği gibi belirlenmiştir;

- Araştırma, Gazi Üniversitesi'nde 2014 – 2014 Eğitim – Öğretim Yılı itibariyle eğitim gören üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırma, 2014 – 2015 Eğitim – Öğretim Yılı itibariyle Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 153 ve Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde (İİBF) 238 öğrenci örnekleme ile sınırlıdır.
- Araştırma, örneklem grupta yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik önemi bağlamındaki görüşlerinin; cinsiyet, fakülte, sınıf, mezun olunan ortaöğretim kurumu, ailenin yerleşim yeri, aylık gelir durumu, bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığı, siyasi yelpazedeki konum, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip etme sıklığı, Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili okunan eser sayısı ve atlas ve siyasi haritaları kullanma sıklığı değişkenleri bağlamında incelenmesi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Jeopolitik: Siyasi işleyişlere ve siyasi yaşamdaki çalışmalara malzeme ve yazın hazırlayan, bu yönüyle siyasi yaşama yol gösteren ve siyaset sanatını öğreten bir bilimdir (Lacoste, 2005, s. 22).

Strateji: Düşman kuvvetlerinin niyetlerinin ve mücadele araçlarının bir kısmının bilindiği farz edilerek ve savaşın sürdürüleceği arazinin bilindiği göz önünde bulundurularak, askeri birliklerin ve araçların genel kullanım ve görev planlarının belirlenmesi ile bu temelde savaş sürecinde gerçekleştirilecek yaklaşımların ve manevraların zaman içerisinde düzenlenmesini ifade eden bir savaş sanatı olarak tanımlanmaktadır (Arslan ve Karadoğan, 2004, s. 2).

Jeostrateji: Stratejik açıdan coğrafi unsurların incelenmesi doğrultusunda sonuçlara ulaşılmasını ve bu kapsamda politik çıkarların stratejik yönetimini ifade etmeye yönelik olarak kullanılmaktadır (Yavuz, 2009, s. 10).

Jeopolitik Konum: Bir devletin dünya coğrafyasında bulunduğu konumundan dolayı kendisine sağladığı avantaj ve dezavantajların tümü olarak ifade edilmektedir (Kuloğlu, 2009).

Coğrafi Konum: fiziki coğrafyaya göre ülkenin bulunduğu yeri ve bulunduğu durumu açıklamaya yönelik olarak kullanılan bir kavramı ifade etmektedir (İlhan, 2000, s. 81 – 82).

Jeostratejik Konum: Bir coğrafyanın dünya üzerinde askeri açıdan taşıdığı önemi ifade etmeye yönelik olarak kullanılmaktadır (İlhan, 1999, s. 8).

Stratejik Konum: Coğrafi konumla sağlanan askeri konumu ifade etmeye yönelik olarak kullanılan bir kavramdır (Denk, 2000, s. 25).

Jeoekonomi: Jeopolitik temellerde ülkelerarasında söz konusu olan çatışmaların ekonomik ve ticari alana taşınmasını ifade etmeye yönelik olarak kullanılan bir kavramı ifade etmektedir (Sparke, 1998).

Jeokültür: Jeopolitik bağlamındaki değerlendirmelerin farklı bakış açıları ile ve kültürel temelleri doğrultusunda ele alınması gerektiği anlayışını içeren bir kavramı ifade etmektedir (Gölbaşı ve Dever, 2007).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Jeopolitik Konum ve Stratejik Konum Kavramlarının Analizi

Uluslararası ilişkilerde fırsat ve güçlerin en üst düzeyde kullanılması gerektiği düşüncesi, ülkelere ilişkin coğrafi unsurların da dış politika uygulamalarında kullanılmasına ilişkin olanakların araştırılmasını gündeme getirmiştir. Bu bağlamda bilimsel temelleri 20. yüzyıl itibariyle atılmış olan “jeopolitik”, ülkelerin coğrafi özellikleri ile izledikleri politikalar arasındaki ilişkileri incelemektedir. Bununla birlikte kavram ve analizi açısından 20. yüzyıla dek bilinmemesine karşın jeopolitik, insanlık tarihi boyunca ülkelerarası mücadelelerde kendisini sıklıkla hissettirmiş ve sosyal yaşamda coğrafi unsurların etkisi ve önemi üzerinde durulmuştur.

Bölge coğrafyasına ilişkin birtakım özellikler bağlamında jeopolitik, o bölgede yer alan ülkelere birtakım üstünlükler sağlayabilmektedir. Bu üstünlüklerden bölgede yer alan ülkelerin yararlanabilmeleri söz konusu olabilmekle birlikte, bunun için bazı değişimlerin yaşanması ve bu değişimlere yönelik iktisadi, teknik ve siyasi politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte bir ülkenin jeopolitik anlamda birtakım üstünlüklere sahip olması o ülke ve o ülkede yaşayan insanlar için birtakım avantajlar barındırmasına karşın, bu avantajlardan yararlanmak adına hareket edilmemesi ise siyasi ve ekonomik anlamda sömürüleri de beraberinde getirebilmektedir. Özellikle 19. yüzyılın sonları itibariyle söz konusu olan dünya üzerindeki hâkimiyet mücadelesi, bu yöndeki bir paylaşım / yeniden paylaşım mücadelesini örneklendirmektedir.

Bu temelde farklı bakış açıları doğrultusunda ilgili literatürde farklı birtakım tanımlarla karşılanabilen “jeopolitik” kavramı, bir ülkenin coğrafi konumunun siyaset anlayışını belirlediğini öne süren bir siyasal bilgi tezi olarak değerlendirilebilmektedir. Kavram, ilk olarak İsveçli Rudolf Kjellen (1864 – 1922) tarafından kullanılmış, ancak kavramın

bilimsel anlamda ilk olarak Alman coğrafyacı ve antropolog Friedrich Ratzel (1844 – 1904) tarafından temellendirilmesi söz konusu olmuştur (Deniz, 2015, s. 6).

Jeopolitik kavramı genel bir belirleme doğrultusunda; bir ülkenin özel konumundan kaynaklanan stratejik, siyasi ve ekonomik önemini ifade etmeye yönelik olarak kullanılmaktadır ve bir devletin savunma politikasının ve savunma stratejisinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmaktadır. Bu yönüyle jeopolitik kavramı; devlet, coğrafya ve politika anlamında üç kavramı temel almakta ve bu üç kavramın analiz edilmesi çerçevesinde analiz edilebilmektedir.

Çalışmanın bu aşamasında; devlet, coğrafya ve politika kapsamında şekillenen jeopolitik kavramına ilişkin ayrıntılı belirlemelere ve değerlendirmelere yer verilecektir.

2.1.1. Jeopolitik, strateji ve jeostrateji kavramlarının tanımı ve önemi

Her dönemde coğrafyanın sınırı nerede başlar, nerede biter tartışması yapılmıştır. Bilimsel araştırmalar arttıkça, coğrafya bilimi de şekillenmeye başlamış ve coğrafyanın ilgi alanı da yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Geçmişte coğrafyanın alt dalı olarak değerlendirilen birçok bilimsel çalışma alanı, bugün kendi disiplinlerini oluşturarak, müstakil çalışma sahası haline gelmiştir. Zaman içerisinde bilinen bilginin artması yeni çalışma alanlarını zorunlu hale getirmiş, bu da bilim adamlarını daha lokal çalışmalara yönlendirmiştir (Karakuş, 2006, s. 10 – 11).

Bu temelde jeopolitik kapsamındaki değerlendirmeler, aynı ifade ile kullanılmamakla birlikte, toplum / devlet ile coğrafi mekân arasındaki ilişkiler bağlamında fikir boyutu itibariyle çok eski dönemlere dek uzanmaktadır. Bu yönüyle devlet anlayışları ile devletin üzerinde konumlandırıldığı coğrafi yapı ya da toprak arasındaki ilişkilerin; Herodot (M.Ö. 485 – 425), Platon (M.Ö. 427 – 347), Aristo (M.Ö. 384 – 322), Strabon (M.Ö. 63 – M.S. 24) ve İbn – i Haldun (1332 – 1406) gibi tarihçiler ve filozoflar tarafından incelendiği görülmektedir (İşcan, 2004).

Aristo; konu ile ilgili olarak site devleti ile çevre ilişkileri üzerinde düşünceler üretmiş ve iklimlerin insan ve medeniyetler üzerindeki etkilerine yönelik belirlemelerde bulunmuştur. İslam düşünürü İbn – i Haldun ise; göçebe insan topluluklarının yerleşik hayata geçmelerinin devlet anlayışları üzerindeki etkisini incelemiş ve coğrafi koşullar anlamında çevre koşullarının insan yaşamı üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Bununla birlikte gerek Aristo'da ve gerekse de İbn – i Haldun'da söz konusu edilen bu belirlemelerin devlet

politikaları ile ilişkilendirilmesi üzerinde durulmadığı görülmektedir ki; coğrafi koşulların devletlerin politik anlayışlarını belirlemedeki rolü ile ilk değerlendirmelerin 15. yüzyıl itibariyle söz konusu edilmeye başlanması söz konusu olmuştur (Hassan, 1982, s. 18 – 19).

Beşeri faaliyetlerde ve siyasi olaylarda coğrafi faktörlerin etkisi ile ilgili ilk incelemelerin, Montesquieu (1689 – 1755) tarafından yapıldığı görülmektedir. “Siyasi coğrafya” kavramı ise ilk olarak Turgot (1727 – 1781) tarafından kullanılmış, coğrafyaya determinizm anlayışının girmesi ise Auguste Comte (1789 – 1857) ve pozitivizm bağlamındaki çalışmaları kapsamında gündeme gelmiştir. Daha sonraki dönemlerde de Kant (1724 – 1804), coğrafyayı doğanın temeli olarak değerlendirmiş ve bu yönüyle coğrafyanın bağımsız bir bilim olarak değerlendirilmesinin temellerini atmıştır (İşcan, 2004).

Sanayi Devrimi ile başlayan ve küreselleşme ile devam eden tarihsel süreçte de “politika” ve “coğrafya” kavramları bir arada ve bütünsel bir anlayışla değerlendirilmeye başlanmış ve bu iki kavram, hem anlam hem de kapsam itibariyle farklı bir bakış açısı ile ele alınır hale gelmiştir. Bu süreç içerisinde ülkelerin maddi ve manevi yapıları köklü değişikliklere maruz kalmış ve neticesinde de politik endişelerin temelini çok daha fazla ekonomik faaliyetler oluşturmaya başlamıştır (Bilge, 1996, s. 101). Bu kapsamda ülkelerin politikalarının belirlenmesinde coğrafyanın sadece beşeri ve ekonomik unsurlarının gözetilmesinin yeterli olmadığı ve coğrafi etkilerin farklı boyutlarının da göz önünde bulundurulması gerekliliği gündeme gelmiştir. Modern coğrafya anlamındaki gelişmeleri de destekleyen bu süreç, neticesinde jeopolitik teorilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Kelime anlamı itibariyle “coğrafi politika” ya da “coğrafyaya dayanan politika” şeklinde kullanılabilen “jeopolitik” kavramı, coğrafi niteliklerin yönlendirdiği politika olarak tanımlanabilmektedir (İlhan, 1999, s. 4). Bu kapsamda özellikle günümüz itibariyle bilimsel temellerde ele alınan jeopolitik kavramı, devletlerin coğrafi konumlarına yönelik daha fazla bilinçlenmelerini sağlamakta ve coğrafi etmenlerin hem ulusal hem de uluslararası siyasete olan etkileri çok daha fazla önemsenir hale gelmektedir.

Jeopolitik, devleti bireyler üstü ve canlı bir yapı olarak kabul etmekte ve bu temelde birçok bilimle etkileşim içerisinde, devletlerin iç ve dış siyaset anlayışlarının temel dinamikleri bağlamında dünya siyasetinin seyrini belirlemektedir. Bu yönüyle jeopolitik kavramının üç temel unsuru olarak kabul edilen “insan, kaynak ve zaman”, devlet bağlamında değerlendirildiğinde “vatan, ulus ve yönetim” olarak değerlendirilmektedir. Zira bir

devletin coğrafi unsurunu “vatan”, beşeri unsurunu “insan” ve siyasi unsurunu da “yönetim (ya da hükümet)” oluşturmaktadır (Karabulut, 2005, s. 6 – 7).

Bu belirlemeler çerçevesinde Friedrich Ratzel’e göre jeopolitik; devletlerin coğrafi özellikleri ile siyasi anlayışları arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim olarak tanımlanmakta ve Ratzel jeopolitiği, coğrafi teşekkül ya da mekân içerisinde bilimsel anlamda devletlerin tetkik edilmesi olarak değerlendirmektedir (Cömert, 2000, s. 7). Kuloğlu’na (2002) göre de jeopolitik; devletlerin politikasının ve coğrafyasının doğal olarak ortaya çıkardığı ilişkilerin incelenmesini ifade etmektedir.

Coğrafyanın bütün türleri jeopolitik üzerinde söz sahibi olmakla birlikte, özellikle siyasi coğrafyanın jeopolitik üzerinde daha ağırlıklı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu temelde de jeopolitik kavramı ile ilgili ilk belirlemelerin; Friedrich Ratzel (1844 – 1904), H. John Mackinder (1861 – 1947), Rudolf Kjellen (1864 – 1922), Karl Haushofer (1869 – 1945), Nicholas J. Spykman (1893 – 1943) gibi siyasi coğrafya alanında çalışmalar yapan isimler tarafından ele alınması söz konusudur. Bu isimler çerçevesinde jeopolitik ile ilgili çalışmaların temelini, özellikle 19. yüzyılın başları olduğu kabul edilmektedir (İlhan, 1999, s. 6).

Siyasi coğrafya, siyasi toplulukları ile coğrafi unsurlar arasındaki ilişkileri inceleyen ve bunların özelliklerini ortaya koyan bir bilim dalını ifade etmektedir. Jeopolitik ise, bu analizi dış politikanın belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bununla birlikte siyasi coğrafya soyut anlamda coğrafi konumun özellikleri ile nüfusun yapısı ve idare sistemi ile objektif ve tasviri olarak ilgilenmekteyken, ülkelerin bu kapsamda izleyecekleri politikalar direkt olarak siyasi coğrafyanın ilgi alanı içerisinde yer almamaktadır. Oysa jeopolitik, ülkelerin ulusal politikaları ile direkt olarak ilgilenmektedir. Bu bağlamda jeopolitik siyasi coğrafyadan yöntemsel anlamda ayrılmaktadır ve bu farklılık temelinde jeopolitik coğrafi bir siyaset olarak değerlendirilmektedir (Külebi, 2009, s. 247 – 248).

“Arz ya da yer” anlamına gelen “geo” ve “politics” anlamında kullanılan “politika” sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelen “jeopolitik” kavramı; coğrafi düşüncelerin siyasi gelişmelere uygulanmasını içermekte ve coğrafi faktörlerin etkisi altındaki siyasi faktörlerin analiz edilmesi ile devletlerin iç ve dış siyasetlerinin belirlenmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır (Cömert, 2000, s. 29).

Lacoste’a (2005, s. 22) göre de jeopolitik; siyasi işleyişlere ve siyasi yaşamdaki çalışmalara malzeme ve yazın hazırlayan, bu yönüyle siyasi yaşama yol gösteren ve siyaset

sanatını öğreten bir bilimdir. Jeopolitik; uluslararası politik güçler ile özellikle coğrafi bölgelerin ilgili özelliklerinin ilişkisini incelemektedir ve coğrafya, siyaset ve tarih bilimleri sentezinde bir ülkenin siyasal doktrinlerinin ve savaş potansiyelinin doğmasını sağlayan ve stratejik değerini ortaya çıkaran bir disiplini ifade etmektedir (Akdeniz, 2003).

Haushofer'a (1943) göre de jeopolitik; içerisinde yer alınan coğrafi bölgenin ve tarihi gelişmelerin etkisi altında siyasi yaşamın değişmesini ve bu doğrultuda devlet siyasetinin yaşanılan bölge ile ilişkisini ifade etmektedir (Deudney, 2000). Bu temelde Haushofer (1943) tarafından jeopolitik kavramı, bir ülkenin güvenlik politikasının coğrafi unsurlara göre planlanmasını içermekte ve bir devletin sosyal, siyasi, ekonomik, stratejik ve coğrafi unsurları, o devletin dış politikasının belirlenmesinin temelini oluşturmaktadır (Spang, 2013).

Bu belirlemeler doğrultusunda jeopolitik kavramının; devlet, coğrafi faktörler ve politika temelinde ele alındığı görülmekte ve konu kapsamında çalışma yapan araştırmacılar tarafından bir bilim, sanat dalı ve/veya bilgi disiplini olarak değerlendirilmektedir. Bu temelde devlet, coğrafi faktörler ve politika kavramlarından herhangi birini eksik bırakan jeopolitik tanımlaması eksik bir tanımlama olarak ifade edilmekte ve bu kavramların bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesinin jeopolitiğe yönelik doğru değerlendirmelerde bulunulmasını olanaklı kılacağı düşünülmektedir.

Jeopolitik kavramının daha net olarak ortaya konulabilmesi için, strateji ve jeostrateji kavramlarının da değerlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda daha çok askeri bir kavram olarak bilinen ve kullanılan "strateji" kavramı; günümüz itibariyle disiplinlerarası ilişkilerin yoğunluğu dolayısıyla hemen her alanda olduğu gibi uluslararası ilişkiler bağlamında da karşımıza çıkmakta ve bu kapsamda değerlendirilmektedir.

"Strateji" kavramı, kelime kökeni bakımından iki kaynağa dayanarak ortaya çıkmıştır. Bu kaynaklardan ilki Latince "stratum" kavramı olup, yol ve çizgi anlamındadır. İkincisi ise; Yunanlı General Strategos'un adıyla ilgilidir ve bu generalin sanatını ve bilgisini belirtmek için kullanılmıştır (Aktan, 1998, s. 12). Askeri bir kavram olarak "strateji"; düşman kuvvetlerinin niyetlerinin ve mücadele araçlarının bir kısmının bilindiği farz edilerek ve savaşın sürdürüleceği arazinin bilindiği göz önünde bulundurularak, askeri birliklerin ve araçların genel kullanım ve görev planlarının belirlenmesi ile bu temelde savaş sürecinde gerçekleştirilecek yaklaşımların ve manevraların zaman içerisinde düzenlenmesini ifade eden bir savaş sanatı olarak tanımlanmaktadır (Arslan ve Karadoğan, 2004, s. 2).

Bu belirlemeler doğrultusunda görülmektedir ki; strateji ya da askeri strateji kavramı, askeri kuvvetlerin ekonomik bir şekilde kullanılmasından gerçekleştirilecek yaklaşımların ve manevraların zaman içerisinde hiyerarşik bir tarzda düzenlenmesine dek geniş bir yelpazeyi içerecek kapsamda değerlendirilmektedir.

Genel anlamda strateji ve özel anlamda da askeri strateji; askeri konularda harekât tarzı üretilmesini, üretilen bu harekât tarzları arasında seçim yapılmasını ve belirlenen harekât tarzının uygulamaya konulması sürecini içermektedir. Stratejilerin ülke politikalarında kullanılması söz konusu olduğunda ise; ülkelerin iç ve dış politikaları bağlamında politik harekât tarzları üretmeleri, üretilen bu harekât tarzları arasından seçim yapmaları ve seçilen harekât tarzına yönelik uygulamalarda bulunulması gündeme gelmektedir ki, jeopolitik kavramının strateji kavramı ile bir arada ele alınmaya başladığı nokta da bu nokta olarak değerlendirilmektedir (Günel, 2008, s. 36).

Jeopolitik, stratejik bağlamda belirlenmiş olan politikaların işlevini yerine getirebilmesi için gerekli yol ve yöntemin belirlenmesini içermektedir ve bu doğrultuda da devletlerin stratejilerine yönelik veriler jeopolitik kapsamında değerlendirilerek, o devlet için bilimsel bir zemin hazırlanmaktadır. Bu yönüyle askeri stratejistlerin jeopolitikle ilgileri, devlet politikalarının ve stratejilerinin ve bu temelde belirlenmiş olan askeri stratejilerin dünya politikasını kapsayacak şekilde genişlemesinden kaynaklanmaktadır. Zira bir devlet stratejisinin ya da askeri stratejinin düşünce ve uygulama sınırı, her dönemde olduğu gibi günümüzde de devletlerin askeri, ekonomik ve siyasi güçleri ile orantılı olarak uygulamaya konulabilmektedir (Tezkan, 2007, s. 63).

Jeopolitik; coğrafyanın bütün türleri ve verileri ile aktifleşmesi sürecini içermesi bakımından ve bu sürecin günümüzdeki ve gelecekteki politik güç ve politik amaç ilişkisini coğrafi güç temelinde incelemesi açısından, strateji kavramının bağımsız düşünülemezdir. Çünkü jeopolitik bağlamda değerlendirilmelerinde, coğrafi platform üzerindeki güç merkezleri karşılaştırmalı olarak ele alınmakta ve politik düzeyde güç ve hedef ilişkisinin kurulmasında da stratejiler önem arz etmektedir. Bu nedenle de devletlerin güvenlik, gelişme ve kalkınma politikaları da, jeopolitik ve strateji temelli bir zemin üzerinde oturtulmaktadır (Özey, 2004, s. 121).

Jeostrateji kavramı ise; stratejik açıdan coğrafi unsurların incelenmesi doğrultusunda sonuçlara ulaşılmasını ve bu kapsamda politik çıkarların stratejik yönetimini ifade etmeye yönelik olarak kullanılmaktadır. Bir başka ifadeyle de stratejinin coğrafi gerçeklere

dayanılarak oluşturulması sanatı olarak değerlendirilen jeostrateji, jeopolitiğin temel kavramları arasında yer almaktadır. Jeopolitik bağlamında jeostratejinin temel görevi ise; politikalar ya da stratejiler üretmek değil, politika teorisyenlerine ve stratejistlere veri sağlamak olarak ifade edilmektedir (Yavuz, 2009, s. 10).

Jeostrateji kavramı ilk olarak, 1924 yılı itibariyle Alman Jeopolitik Enstitüsü'nün konu ile ilgili çalışmaları kapsamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu temelde jeostrateji kavramı; Alman Jeopolitik Enstitüsü tarafından dünya coğrafyası hakkında ihtiyaç duyulabilecek bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesi sürecini ifade etmeye yönelik olarak kullanılmış ve Enstitü'nün çalışmaları çerçevesinde jeostrateji kavramı ile birlikte “jeopsikoloji” ve “jeoekonomi” kavramları da ilgili literatüre kazandırılarak, jeopolitiğin alt alanları olarak incelenmeye başlanmıştır (Cömert, 2000, s. 111).

Günümüz itibariyle ise jeostrateji; coğrafyanın sadece stratejik açıdan ele alınmasını ve değerlendirilmesini içeren bir çalışma alanı olarak ifade edilmekte ve kavram, jeopolitiğin ulusal çıkarlar doğrultusunda stratejiye dönüştürülmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Jeopolitik kavramında olduğu gibi jeostrateji kavramı da farklı bakış açılarına göre farklı tanımlamalarla karşılaşabilmekle birlikte, genel bir değerlendirme doğrultusunda coğrafya ile strateji arasındaki ilişkileri inceleyen bir alan olarak ele alınmaktadır (Brzezinski, 2010, s. 7).

Özellikle Batılı jeostratejistler ve jeopolitik teorisyenler, coğrafi bölgelerin kontrolü ya da ele geçirilmesi ile dünya egemenliğinin sağlanabileceğini kabul etmektedirler. Bu temelde oluşturulan jeopolitik teoriler değerlendirildiğinde de; devletler için ekonomik ideolojiye dayalı güvenlik sistemleri kurulmasının önemi üzerinde durulduğu görülmekte ve sosyalizmin ya da komünizmin yayılması önlenmedikçe, kapitalizme dayalı ekonomik sistemin varlığının ve ekonomik kaynaklarının fiili güvenliğinin sağlanamayacağı düşüncesinin hâkim olduğu göze çarpmaktadır (Cömert, 2000, s. 32 – 33).

Jeopolitik kavramı ve analiz süreci; özellikle I. Dünya Savaşı'nın ardından İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi büyük devletler tarafından büyük önem atfedilerek ele alınmaya başlanmıştır. Bu bağlamda jeopolitik değerlendirmeler, İngiltere İmparatorluğu'nu devam ettirebilmek için ve Fransa tarafından sömürge coğrafyasının genişletilebilmesi ve özellikle de Almanya'nın amaçlarının belirlenebilmesi için gözetilmiştir. ABD tarafından da belirtildiği üzere I. Dünya Savaşı sonrasında jeopolitik

belirlemeler gözetilmekle birlikte, ABD'nin jeopolitik analizleri gerçek anlamı ile özellikle II. Dünya Savaşı'nda göz önünde bulundurmaya başladığı görülmektedir (Farinelli, 2000).

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte ise, jeopolitik konusundaki yaklaşımlar kapsamında yeni bir döneme girildiği görülmektedir. Zira savaş sonrasında uluslararası sistemin ve güç dengelerinin değişmesi; jeopolitik kavramının ve olgusunun ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) gibi iki süper güç arasındaki ideolojik, kültürel, politik ve coğrafi alanda rekabet edebilirliğin temeli olarak görülmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda sadece ABD ve SSCB eksenli değil, genel anlamda tüm dünyada jeopolitiğin önemine yönelik tartışmalar yaygınlaşmaya başlamıştır (Farinelli, 2000).

Bununla birlikte özellikle günümüz itibariyle; teknolojik gelişmeler, ülkelerarası çeşitli ve yeni ulaşım türlerinin geliştirilmesi, bölgelerarası uzaklıkların azalması, ülkelerin bağımsızlık anlayışlarında yaşanan değişimler ve genel anlamda geniş bir etki alanına sahip olan küreselleşme doğrultusunda coğrafyanın ya da coğrafi sınırların çok fazla önemi kalmamış olsa da, bu durum jeopolitiğin öneminden bir şey kaybetmesine neden olmamıştır. Zira halen uluslararası ittifakların belirlenmesinde ülkelerin coğrafi konumları ya da jeopolitik yapıları temel belirleyici olarak görülmekte ve jeopolitiğin öneminin de bu doğrultuda değişmeyeceği düşünülmektedir (İlhan, 2000, s. 20).

Cömert (2000, s. 33); günümüz itibariyle jeopolitik aktörü, insan ve sahnesi olan tüm dünyayı içerisine alan bir tiyatro olarak tanımlamakta ve gerek küresel ve gerekse de bölgesel anlamda jeopolitik senaryoların, nüfuz bölgeleri hazırlanmasında etkili olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda da Cömert'e (2000, s. 33) göre; jeopolitiğin etkileri tüm dünya tarafından yaygın bir şekilde izlenmekte ve en küçük ülkeler dahi, jeopolitik olguların sonuçlarından pay çıkarmaya çalışmaktadırlar.

Sonuç olarak artık jeopolitik kavramı kapsamında ortaya konulan yeni kavramlar anlamında "bölgesel jeopolitik" ve "iç jeopolitik" kavramları yanında, "dünya jeopolitiği" gibi yeni bir kavramdan söz edilmekte ve kavramın sadece ülkelerin politikaları çerçevesinde değil, ekonomi anlamında da büyük etkilere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle de artık ülke ekonomilerinin açıklanmasında klasik unsurlara dayalı parametrelerin kullanılması yerine, ülkelerin jeopolitik konumlarının ekonomilerine olan etkileri üzerinde durulmakta ve bugün için tüm dünya genelinde yaşanan gelişmelerin,

ekonomik temelli jeopolitik unsurların bir savaşımlı olarak görülmektedir (Brzezinski, 2010, s. 37 – 38).

2.1.2. Jeopolitik konum, stratejik konum ve jeostratejik konum kavramlarının tanımı ve önemi

Bir devletin ülkesi ile milli tarihi, vatandaşlarının milli bilinci ile devletin milli gücü ve dünya devletlerinin politik şartları ile ilişkileri dikkate alınarak milli politikaların tayin, tespit ve yönetilmesine ilişkin temel esasların belirlenmesini sağlayan bir bilim olarak değerlendirilen jeopolitik, bu nitelikle doğrultusunda bir devletin dış politikasının belirlenmesinde coğrafi unsurlardan faydalanılmasını amaçlamaktadır (Akçadağ, 2010).

Bu belirlemeler çerçevesinde “jeopolitik konum” ise; bir devletin dünya coğrafyasında bulunduğu konumundan dolayı kendisine sağladığı avantaj ve dezavantajların tümü olarak ifade edilmektedir. Örneğin; Türkiye, üç kıtayı birbirine bağlayan çok önemli jeopolitik konumu ile Avrupa, Asya, Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu, Akdeniz ve Karadeniz ülkesi olmak bakımından, tarihsel süreç içerisinde olduğu gibi günümüzde de birtakım avantajlara ve dezavantajlara sahip bir ülke olarak değerlendirilmektedir (Kuloğlu, 2009).

Bu bağlamda “coğrafi konum” ve “jeopolitik konum” kavramları, birbirlerinden farklı kavramlar olarak değerlendirilmelidir. Zira “coğrafi konum” kavramı, fiziki coğrafyaya göre ülkenin bulunduğu yeri ve bulunduğu durumu açıklamaya yönelik olarak kullanılan bir kavramı ifade etmektedir. “Jeopolitik konum” kavramı ise; coğrafi konumun değeri ile birlikte dünya ve bölge güç merkezlerine, dünya politik yapısına ve siyasi bölünmeye göre ülkenin içerisinde bulunduğu durumu açıklamak adına kullanılmaktadır (İlhan, 2000, s. 81 – 82).

Bu tanımlamalar doğrultusunda, jeopolitik konum kavramının coğrafi konum kavramından daha geniş kapsamlı bir kavram olduğu görülmektedir. Bu bağlamda coğrafi konum, güç değerlendirmesi ile desteklendiği zaman jeopolitik konuma ulaşmakta; jeopolitik konum ise, coğrafi konumun göz önünde bulundurduğu jeopolitiğin değişmeyen unsurlarından farklı olarak değişen unsurlarını da içermektedir. Bununla birlikte jeopolitik konum, coğrafi konumdan ayrı olarak güç merkezlerini de dikkate alan bir değerlendirme sürecini ve sonucunu içermeye yönelik olarak kullanılmaktadır. Oysa coğrafi konum, sadece fiziki

coğrafyaya ve jeopolitik teorilere göre yapılan değerlendirmeleri ifade etmektedir (İlhan, 2000, s. 82).

Cömert'e (2000, s. 41) göre de, coğrafi konum üzerine düşünmek için sadece fiziki coğrafya haritalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Jeopolitik konum üzerine düşünmek içinse, fiziki ve siyasi durumu aynı anda gösteren haritaların incelenmesi gerekir ki, bu durum da jeopolitik konumun coğrafi konumdan daha kapsamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

“Stratejik konum” kavramı ise, coğrafi konumla sağlanan askeri konumu ifade etmeye yönelik olarak kullanılan bir kavramdır. Bununla birlikte konu kapsamında çalışmalar yapan bazı araştırmacılara göre; strateji kavramı politika kavramı gibi sadece bir uygulama terimi olması bakımından, “stratejik konum” tanımlaması doğru bir tanımlama olmayacaktır ve stratejik konum ile kast edilmesi gereken durumların “jeostratejik konum” kavramı ile ifade edilmesi daha doğru olacaktır (Denk, 2000, s. 25 – 26).

Bu yönde düşünen araştırmacılara göre; stratejik konum ifadesi ile kast edilen zaten jeostratejik konum bağlamında ifade edilenlerle aynı olduğu için ve strateji kavramı sadece bir amaca ulaşmayı sağlayan yol ya da yöntemi içerdiğinden, strateji kavramının coğrafi belirlemeleri içeren “konum” kavramı ile birlikte kullanılmaması gerekmektedir. “Jeostratejik konum” kavramı “jeopolitik konum” kavramının bir alt düzeyini ifade ettiği için de; örneğin Türkiye'nin konumu “jeopolitik konum” kavramı ile Akdeniz'in ya da Ege'nin konumu ise “jeostratejik konum” kavramı ile ifade edilmelidir. Yani, Türkiye'nin jeopolitiği konumu incelenebilir, ama Türkiye'nin jeostratejik konumu incelenemez. Aynı şekilde Türkiye'deki bir bölgenin jeopolitik konumu incelenemez, ancak jeostratejik konumu incelenebilir (Denk, 2000, s. 26).

2.1.3. Jeopolitik kavramı ve temel unsurları

2.1.3.1. Jeopolitik ve değişmeyen unsurları

Jeopolitiğin “Değişmeyen Unsurları” ya da “Coğrafi Unsurları”, aşağıda verilen alt başlıklar doğrultusunda değerlendirilebilmektedir.

2.1.3.1.1. Coğrafi Konum

Jeopolitiğin değişmeyen unsurları ya da coğrafi unsurları arasında değerlendirilen “coğrafi konum”, dünya ve bölge coğrafyası üzerinde teşkil edilen yeri ifade etmek adına kullanılmaktadır. Örneğin; Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla denizlerle çevrili ve doğu –

batı istikametinde uzanan bir yarımada konumundadır. Jeopolitik bağlamında ise Türkiye coğrafi konumu kapsamında; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birbirine bağlayan ve deniz yolu ve karayolu ulaşımının kontrol noktasında olması dolayısıyla uluslararası politikada söz sahibi olan bir ülke olarak nitelendirilmektedir (Şimşek, 2010).

2.1.3.1.2. Coğrafi Bütünlük ve Sınırlar

Jeopolitiğin değişmeyen unsurları arasında değerlendirilen bir diğer unsur da, “coğrafi bütünlük ve sınırlar” olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda doğal arazi engelleri, nehirler, denizler, boğazlar vb. anlamında güvenli sınırlara sahip olunmasının, devletlere coğrafi bütünlük sağladığı belirtilmektedir. Bu belirlemeler çerçevesinde coğrafi bütünlükten kast edilen, ülkenin ve ulusal sınırların dayandırıldığı doğal hatların mevcut olup olmadığı hususudur. Bu yönüyle Türkiye de; Anadolu Yarımadası, Trakya ve Ege Adaları ile coğrafi bütünlüğe sahip ve ülke sınırlarının coğrafi koşullarla belirlendiği bir ülke olarak değerlendirilmektedir (Tezkan, 2005, s. 17).

2.1.3.1.3. Coğrafi Özellik

“Coğrafi özellik” de, jeopolitiğin değişmeyen unsurları arasında değerlendirilmektedir ve bir ülkenin ada devleti, kenar devleti, kıta içi ya da kıta devleti olmasını ifade etmeye yönelik olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda devletlerin coğrafi özellikleri göz önünde bulundurulmadan, jeopolitik durumları ile ilgili değerlendirmede bulunulması da söz konusu olamamaktadır (Tamçelik, 2011).

2.1.3.2. Jeopolitik ve Değişen Unsurları

Jeopolitiğin “Değişen Unsurları” ya da “Beşeri Unsurları”, aşağıda verilen alt başlıklar doğrultusunda değerlendirilebilmektedir.

2.1.3.2.1. Nüfus ve Sosyo – Kültürel Değerler

Jeopolitiğin değişen unsurları ya da beşeri unsurları arasında değerlendirilen “nüfus ve sosyo – kültürel değerler, bir ülkenin nitelik ve nicelik açısından en önemli unsuru olarak değerlendirilen insan unsuruna ya da nüfusuna yönelik belirlemeleri içermektedir. Bu bağlamda insan gücü olmadan coğrafyanın olamayacağı anlayışından hareketle; bir ülkede yer alan nüfusun eğitim düzeyi, eğitim sistemi ve kültürel yapısı arasındaki ilişki, milli ve manevi değerlerine bağlılığı vb. hususları gözlemlenmeden jeopolitiği ile ilgili olarak da doğru değerlendirmelerde bulunulamayacağı belirtilmektedir (Van Houtum, 2005). Zira bir

ülkenin başarısının temelinde, o ülkenin coğrafi konumundan ziyade, o ülkenin kültür varlığının ülkede yaşayan vatandaşlar tarafından ne denli önemsendiği ve korunduğu belirlemektedir.

2.1.3.2.2. Politik Değerler

Jeopolitiğin değişen unsurları arasında değerlendirilen “politik değerler”, bir ülkenin iç ve dış politik güçlerini ifade etmektedir. Bu bağlamda bilindiği üzere ülke politikaları iç ve dış politikalar kapsamında iki ayrı temelde yürütülebildiğinden, iç politik güçlerin ve dış politik güçlerin de ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir (Fearon, 1998).

Bir ülkenin iç politik güçlerini; ülkenin iç politikasına yönelik yasal yapısı oluşturmaktadır ve iç politik güçlerle ilgili belirlemeler, ülkenin mevcut durumunun saptanması ve kuvvetli ve zayıf yönlerinin tespit edilmesi doğrultusunda ortaya konulabilmektedir (Garrison, 2003). Bununla birlikte ülkelerin iç politik güçlerini etkileyen ya da belirleyen bir diğer önemli etmen de, o ülkede iktidarların nasıl el değiştirdiği ile doğru orantılı olarak ifade edilmektedir (Efegil, 2009). Yani, eğer ülkede demokrasinin gereğine uygun olarak seçimle iktidar değişiklikleri söz konusu ise, o ülkenin iç politikasının güçlü olduğu düşünülmektedir. Bilakis ülkede darbelerle ya da baskı ile iktidar değişikliği söz konusuysa da, bu durumda o ülkenin iç politikasının zayıf olduğu belirtilmektedir.

Bir ülkenin dış politik gücü ise, müzakere etme gücü olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda bir ülkenin ekonomik açıdan ya da askeri anlamda güçlü olması müzakere gücünü artıran bir durum olarak değerlendirilmektedir ve müzakere gücü fazla olan ülkeler, aynı zamanda dış politika anlamında da güçlü ülkeler olarak görülmektedir (Sadri, 2003).

2.1.3.2.3. Askeri Değerler

Jeopolitiğin değişen unsurları arasında değerlendirilen bir diğer unsur olan “askeri değerler” de; bir ülkenin askeri güç anlamında sahip olduğu askeri personel sayısını ve bu personelin eğitim düzeyini, silah sistemlerini, askeri disiplininin niteliğini, silah sanayi noktasındaki gücünü ve teknolojik gelişmeleri silah sanayine ne denli aktarabildiğini, silah, askeri donanım vs. anlamında dışa bağımlılık düzeyini ifade etmektedir (Toje, 2009). Bu bağlamda bir ülke askeri değerleri anlamında ne denli güçlü ise, jeopolitik anlamda da o denli güçlü kabul edilmektedir.

2.1.3.2.4. Ekonomik Değerler

“Ekonomik değerler” de, jeopolitiğin değişen unsurları arasında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda jeopolitik kapsamında ekonomik değerler, aynı zamanda bir ülkenin ekonomik anlamdaki gücünü de ifade etmektedir (Nolte ve Hoffmann, 2007).

Jeopolitiğin değişen unsurlarından biri olarak görülen ekonomik değerler aşağıda verilen hususları içermektedir (World Economic Situation and Prospects, 2014, s. 1-11);

- Bir ülkenin stratejik düzeyde kullanılmaya hazır olan potansiyel kaynakları, bu kaynaklarını değerlendirebilme kapasitesi ve bunlardan yararlanma gücü, jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin sosyo – kültürel değerlerini mevcut ekonomik yapısına entegre edebilmesi ve bu değerlerini ekonomik gelişimine katkı unsuru olarak değerlendirebilmesi, jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin yatırım ve istihdam rakamları ile kalkınma ve büyüme hızı jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin kamu harcamaları ile iç ve dış borçları arasındaki denge kurması ya da kuramaması jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin ithalat ve ihracat büyüklüğü ve ithalat ve ihracat rakamları arasında denge kurmuş olması ya da olmaması jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin Gayri Safi Milli Hâsılası (GSMH), gelir dağılımı ve işsizlik rakamları ile ilgili belirlemeler jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin dış ödemeler dengesi ve tasarruf oranı jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin gıda maddelerine ve hammaddelere yönelik kaynakları ve kapasitesi jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin ulaştırma olanakları, ulaştırmaya ayırdığı kaynakları ve ulaştırma sektörüne yaptığı yatırımlar jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkede uygulanan ekonomik sistem ve o ülkenin ekonomik yapısı jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.

- Bir ülkenin içerisinde bulunduğu mali yapı ve enflasyon rakamları jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin yetişmiş eleman sayısı ve o doğrultuda bilgi potansiyeli ve tecrübe birikimi jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin girişimcilerine tanıdığı olanaklar ve sosyal güvence bağlamında vatandaşlarına sağladığı kolaylıklar jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin askeri harcamalarının miktarı ve bu harcamaların ne denli yerinde yapıldığı ile ilgili belirlemeler jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin Araştırma – Geliştirme (AR – GE) faaliyetlerine ayırdığı kaynaklar ve bu faaliyetlerin ne denli yerinde yapıldığı ile ilgili belirlemeler jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.
- Bir ülkenin kayıt dışı ekonomi bağlamındaki rakamları jeopolitik bağlamda bir ekonomik değer ifade etmektedir.

Jeopolitiğin coğrafi unsurlar bağlamında söz konusu edilen değişmeyen unsurları ve beşeri unsurları bağlamında söz konusu edilen değişen unsurları haricinde ele alınan bir diğer unsur da “zaman unsuru” olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda zaman unsuru; jeopolitiğin değişmeyen unsurları olarak nitelendirilen coğrafi unsurların stratejik bağlamda “mekân” ve değişen unsurları olarak nitelendirilen beşeri unsurların stratejik bağlamda “güç” ile ilgili belirlemelerinin karşılığı olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle de gerek mekânın ve gerekse de gücün aktif olarak bir değer kazanabilmesi için zaman unsurunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir (İlhan, 2000, s. 22).

Zaman unsuru; jeopolitiğin hem değişmeyen hem de değişen unsurları kapsamında önem arz eden bir unsur ifade etmek bakımından, bir ülkeye yönelik jeopolitik belirlemelerde bulunulması sürecinde mutlaka dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü zaman unsuru; jeopolitik bağlamdaki gelişmelerin, eğilimlerin ve temel nedenlerin en önemli belirleyicisi olarak kabul edilmektedir ve bu nitelikleri doğrultusunda da zaman, geleceği görmeyi sağlayan ya da en azından geleceğe yönelik olasılıkların göz önünde bulundurulmasına katkıda bulunan en önemli etmen olarak değerlendirilmektedir (İlhan, 1999, s. 8).

Sonuç olarak jeopolitiğin değişmeyen unsurları anlamında coğrafi unsurlar ve değişen unsurları anlamında beşeri unsurlar ile zaman unsuru, birbirleriyle etkileşim içerisinde olmak bakımından bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Bu temelde bir ülkenin jeopolitiğine yönelik tespitlerde bulunulurken ve ülkenin ulusal hedeflerinin saptanabilmesi için, bu üç unsur ulusal politikalar tarafından yönlendirilen ulusal güç olarak dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte bu üç unsurdan herhangi birine ilişkin yapılan yanlış değerlendirmeler, ülkelerle ilgili yanlış sonuçlara ulaşılmasını da beraberinde getirmiş olmaktadır (Denk, 2000, s. 7).

2.1.4. Jeopolitik – jeostrateji ve strateji ilişkisi

Özellikle günümüz itibariyle değerlendirildiğinde; jeopolitik, jeostrateji ve strateji kavramlarının birbirlerinden bağımsız düşünülemedikleri ve birbirlerini tamamlayan kavramlar olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda her üç kavrama yönelik tanımlamalar ve belirlemeler göz önünde bulundurulduğunda görülmektedir ki; kavramlardan herhangi birine yönelik değerlendirmelerde, bir diğer kavramın kullanılması kaçınılmaz olabilmektedir. Örneğin, Brzezinski (2010, s. 7) tarafından jeostrateji; jeopolitik çıkarların stratejik yönetimi olarak tanımlanmaktadır ki, bu tanımlama jeostrateji – jeopolitik – strateji kavramlarının girift kavramlar olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Aynı şekilde Denk (2000, s. 25 – 26) tarafından yapılan belirlemeler doğrultusunda da; jeostrateji kavramının, stratejik açıdan coğrafi unsurların incelenmesi ve stratejik sonuçlara ulaşılması şeklinde bir tanımlamaya ulaşıldığı görülmektedir. “*Jeostrateji, strateji prensiplerinin bölge ve dünya genelinde düşünülmesi ve uygulanması bilim ve sanattır*”, “*Jeostrateji, stratejinin coğrafyanın isteklerine göre düzenlenmesini sağlayan bir bilim dalıdır*” ve “*Jeostrateji; jeopolitiğin küçük kardeşidir, jeopolitikten türemiştir ve onun bir alt sistemini ifade etmektedir*” şeklindeki belirlemeler de, söz konusu edilen kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır (Denk, 2000, s. 25 – 26).

Cömert’e (2000, s. 111 – 112) göre de; Amerikalı yazarlar tarafından yapılan “*Jeostrateji, stratejik sorunları kapsayan bir çalışma sahasını ifade etmektedir ve bir tek coğrafi bölge için stratejik faktörlerin karakteristik özelliklerinin bir hükümet tarafından jeopolitik üzerine uygulanmasıdır*” ve Alman yazarlar tarafından yapılan “*Jeostrateji, coğrafi ve belirli bölgesel ve çevresel şartların yol göstericiliğinde güvenlik politikası hedeflerinin*

planlı olarak gerçekleştirilmesine yönelik konseptlerdir” tanımlamaları da, yine söz konusu edilen kavramlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yöneliktir.

Celerier (1980, s. 40) tarafından da, *“Jeopolitik; küçük kardeşi jeostrateji ile birlikte politikacılara ve komutanlara bugünkü dünyanın birbirlerinden bağımsız düşünülemez olan problemlerine aynı çözüm yolunu öneren bir bilim dalıdır”* değerlendirmesi ile konu ile ilgili belirlemeleri desteklemektedir.

Bununla birlikte jeostrateji; özellikle yeterli argümanlarla ve tespitlerle desteklenmediği sürece, sadece spesifik belirlemelerde bulunulmasını sağlayacağından ya da bölgeye yönelik genel değerlendirmelerde bulunulmasını olanaklı kılmayacağından, tek başına yetersizlik ifade etmiş olacaktır. Örneğin; bir bölgenin sadece coğrafi değerleri anlamında jeostratejik önemi değerlendirilmiş olunursa, o bölgeyi önemli kılan sadece bu değerler olmadığından, bu yönde bir belirleme eksik ya da yetersiz kalmış olacaktır. Zira bir bölgenin önemli olmasını sağlayan, ne o bölgenin içerisinde yer aldığı coğrafyanın zenginliği ne de yüzölçümüdür. Eğer bölgeye yönelik jeostratejik bir belirleme, bölgenin diğer bölgelerle bağlantısı noktasındaki önemi üzerine yapılmaktaysa, bu durumda tespitlerin doğru ve yerinde olması söz konusu olabilecektir (Denk, 2000, s. 27).

Aynı şekilde jeostratejik değerlendirmeler, bir ülkenin diğer ülkeler nezdindeki askeri öneminin ortaya konulması doğrultusunda ve strateji aracılığı ile uygulamaya konulmaktadır. Bu temelde de jeostratejik tespitlerde daha çok, güvenlik ve savunma problemlerinin gözetildiği görülmektedir. Bir bölgenin ve/veya kentin jeostratejik öneminin ve konumunun belirlenmesinde de gözetilmesi gereken temel hususlar bu yönde belirlenmelidir (Cömert, 2002, s. 25).

Jeopolitik düşünceler politikalar vasıtasıyla, jeostratejik düşünceler ise stratejiler aracılığı ile uygulanabilmektedir. Bununla birlikte jeopolitik ile jeostratejinin hem ifade ettikleri anlam hem de birbirlerinden farklılık gösterdikleri hususlar, strateji ve politika kavramlarının birbirleri ile ilişkileri ile aynı yöndedir. Jeopolitiğin değişmeyen unsurları olarak ifade edilen coğrafi unsurlar ile değişen unsurları olarak ifade edilen beşeri unsurların da, aynı zamanda jeostratejinin de temel unsurları olarak görülmektedir. Sadece jeostratejide bu unsurlardan biri ya da birkaçı zaman zaman göz önünde bulundurulmamaktayken, jeopolitik söz konusu olduğunda tüm unsurların aynı derecede gözetilmesi gerekmektedir (Cömert, 2000, s. 114).

Jeostrateji, jeopolitiğin fiziki unsurları üzerinde kendisini konumlandırmaktadır ve bu unsurlar jeostratejinin temel taşları olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle de jeostrateji, hem teknik açılarından hem de ele aldığı unsurlar bağlamında jeopolitik ile tam bir örtüşme içerisindedir. Bu kapsamda da jeostrateji, sadece coğrafi faktörleri politik açıdan değil stratejik açıdan değerlendirmesi dolayısıyla jeopolitikten ayrılmaktadır. Aynı şekilde jeostratejinin temel prensipleri de jeopolitikte olduğu gibi, birbirlerine devamlı etkide bulunan ve yine birbirlerinden bağımsız düşünülemeyecek olan strateji ve politika kavramlarının bir arada değerlendirilmesine dayanmaktadır (Cömert, 2000, s. 115).

Wallerstein'a (1998, s. 37) göre de; jeopolitik ile jeostrateji arasındaki sınırı kesin olarak belirlemek oldukça güç, hatta zaman zaman olanaksız olabilmektedir. Bununla birlikte eğer bu iki kavram arasında kesin bir ayırım yapılmak istenirse de, bu durumda strateji ile politika arasındaki ayırmadan ve sınırdan hareket etmek yerinde olacaktır. Zira strateji ile politika arasında söz konusu edilebilecek ayrımlar, aynı zamanda jeopolitik ve jeostratejiyi birbirinden ayıracak sınırlar olarak da değerlendirilebilmektedir.

Jeostrateji ile jeopolitiğin birbirinden ayrılmasını sağlayan en önemli fark, bu kavramın ve analiz sürecinin birbirlerinden farklı bakış açılarına göre hareket etmesine dayanmaktadır. Örneğin; bir ülkenin dış politika bağlamında uyguladığı stratejiler o ülkenin jeopolitik değerini ifade etmektedir, o ülkenin dış politika uygulamaları ile birlikte bölgesinde çıkar sağlayan bir ülke olarak değerlendirilmesi ise o ülkenin jeostratejik değeri olarak görülmektedir (Cömert, 2000, s. 116).

Jeopolitik konum ve jeostratejik konum arasındaki temel benzerlikler, jeostrateji ve strateji kavramları arasında da söz konusu edilebilmektedir. Örneğin; strateji bir güç, bir harekât tarzı ve/veya bir hedef olarak değerlendirilmesi gereken bir kavramken ve bu nedenle de ancak "stratejik güç", "stratejik hedef" ve/veya "stratejik harekât tarzı" tanımlamalarından söz edilmesi gerekirken, bir ülke ya da bölge için "stratejik özellik" tanımlamasının kullanılması doğru olmayacaktır. Zira strateji kendi başına veri sağlayan ya da belirleme olanağı sunan bir anlam ifade etmemektedir ve ancak jeostratejinin sağladığı malzemeler veya verilerle değerlendirmede bulunma olanağına sahiptir (İlhan, 1971, s. 116).

Jeopolitik incelemeler ve belirlemeler, bir ülkenin ulusal çıkarlarına ulaşılabilmesine yönelik ulusal hedeflerin ve ulusal güç unsurlarının tespit edilmesini ve kullanılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte politika kavramı gibi strateji kavramı da, ulusal güçlerle ulusal hedefleri birbirlerine bağlayan ya da eklemlendiren harekât tarzlarını içermektedir.

Bu harekât tarzları ise, ülkenin ulusal güçlerinin değerlendirilmesinin ve ulusal hedeflerinin belirlenmesinin ardından tespit edilmektedir (Tağma, 2001, s. 150 – 151).

2.1.5. Jeoekonomi ve jeokültür bağlamında jeopolitik, strateji ve jeostrateji

Jeoekonomi ve jeokültür kavramları, özellikle küreselleşme ile birlikte dünya genelinde söz konusu olmaya başlayan gelişmelerin ve değişimlerin bir neticesi olarak jeopolitiğin yeni kavramları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda “jeoekonomi” kavramı, jeopolitik temellerde ülkelerarasında söz konusu olan çatışmaların ekonomik ve ticari alana taşınmasını ifade etmeye yönelik olarak kullanılan bir kavramı ifade etmektedir. Zira tarihin her döneminde ekonomik anlamda güçlü olmanın her alanda devletlere güç sağlayacağı düşüncesi bugün itibariyle çok daha fazla önem kazanmış durumdadır ve ekonomiler arasındaki bu rekabet, günümüz için artık “jeoekonomi” kavramı ile karşılanmaktadır (Sparke, 1998).

Jeoekonomi kavramı, ilk olarak 1930’lu yıllar itibariyle ve özellikle de ekonomik kaynakların savaşların kazanılmasında oldukça önemli olduğunun düşünülmesi ile birlikte Almanya’da kullanılmaya başlanmıştır. Aynı şekilde – tüm savaşlar için söz konusu edilemezse dahi – savaşların birçoğunun ekonomik temelli olduğu düşünüldüğünde, ekonomik kaynakların ve bu kaynakların ülkeler tarafından nasıl kullanıldığının ya da değerlendirildiğinin önemli olduğu söylenebilir (Sparke, 2007).

Kennedy’e (1998, s. 36) göre de; 19. yüzyılda söz konusu olan kolonileşmenin birçok nedeninden söz etmek olası olmakla birlikte, dönem itibariyle bu denli yoğun olarak gündemde olmasının asıl nedeni jeoekonomiktir. Bununla birlikte Kennedy’e (1998, s. 36), her iki dünya savaşının da tamamen ekonomik nedenlerden çıktığını belirtmektedir. Bu nedenle de Kennedy (1998, s. 36) tarafından bir devletin çatışmalara dayanma gücünün ve yeteneğinin, direkt olarak ekonomik yapısının güçlü ya da güçsüz olması ile belirlendiğini ifade etmekte ve Osmanlı Devleti de variyeti boyunca her beş gününden üç gününü savaşla geçirmek durumunda kaldığından, nihayetinde ekonomik açıdan güçsüz düşmüştür demektedir.

Öymen (2002, s. 202) tarafından söz konusu edilen ve uluslararası boyutlarda faaliyetlerde bulunulmasını öngören bu ekonomi örgütleri, aynı zamanda taraflar arasında ekonomik çıkar ilişkilerinin tesis edilmesi ile olası çatışmaların da önüne geçilmesi anlayışı ile oluşturulmuştur. Bununla birlikte adı geçen bu ekonomik yapılanmalar, 21. yüzyıl itibariyle de dünya ekonomik güç merkezleri olmaya aday olarak değerlendirilmektedir.

Zira ekonomik güç ve ülkelerin pazar ekonomisinde güçlü olmaları, devletler için caydırıcı bir unsur olarak görülmekte ve bu nedenle de yaptırım gücünü de beraberinde getirmektedir (Öymen, 2002, s. 202).

Jeoekonominin temel faktörleri; coğrafi unsurlar, nüfus, hammadde kaynakları, tarımsal faaliyette bulunma kapasitesi, endüstri teknolojisi alanındaki yatırımlar, ekonomik özgürlük düzeyi, diğer ülkelerle ne denli karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisinde bulunduğu, dış ticaret rakamları, ulaştırma sektörüne yönelik değerler, ülkenin ekonomi politikasına yönelik yaklaşımları ve mali gücü vb. şeklinde değerlendirilmektedir. Jeoekonomi bağlamında söz konusu edilen bu faktörlerin önem ve öncelik dereceleri zaman göre değişebilmekle birlikte, kapsamaları da genişleyebilmekte ya da daralabilmektedir (Denk, 2000, s. 10).

Bununla birlikte jeoekonominin temelinde yer alan bu faktörler, dünya ekonomisinin değişen yapısı doğrultusunda da günden güne farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; Sanayi Devrimi öncesinde jeoekonomi anlamında bir ülke için güç ifade eden bir ekonomik değer, Sanayi Devrimi ile birlikte etkisini kaybetmeye başlamıştır. Aynı şekilde bugün için sanayi toplumunun da ötesine geçilmesi ve bilgi çağı olarak nitelendirilen çağın yaşanması ile birlikte, artık sanayi anlamında güçlü olan ülkelerin değil, bilakis bilgi toplumu olabilen ülkelerin çok daha güçlü addedildikleri görülmektedir.

O nedenle de bugün için stratejik kaynaklarına, AR – GE faaliyetlerine ve bilgi birikimine, nitelikli eleman sayısına vb. gibi unsurlara bağlı olarak ve teknoloji ve fikir üretebildikleri oranda ülkeler ekonomik anlamda güçlü ya da güçsüz olarak nitelendirilmektedir. Gelecek yüzyılda da varyetlerini devam ettirebilecek toplumların; bilimsel ve teknolojik anlamda güçlü ve iletişim teknolojilerine, biyoteknik alanındaki çalışmalara ve robot teknolojilerine yatırım yapan ve bu yönüyle de yeni endüstri devrimine gereği gibi hazırlanabilmiş toplumlar olabileceği belirtilmektedir (Denk, 2000, s. 10).

Mensah'a (2010) göre de; artık ekonomik güç karşısında askeri güç önemini kaybetmeye başlamıştır ve nasıl ki dünya genelinde tüm değerler değişmektedir, jeopolitik anlamında da değerler değişmekte ve jeoekonomi, jeopolitiğin temelinde yer alır hale gelmektedir. Sadece ülke politikaları anlamında değil, genel anlamda dünya politikasında anlayışların değişmesine ve dönüşmesine neden olan bu durum, özellikle gelişmiş ülkelerin jeopolitik dönemden jeoekonomik döneme ya da çağa geçmelerini zorunlu kılmıştır.

Bu nedenledir ki; bir zamanlar sadece daha fazla toprağa sahip olmak adına ve koloniler kurmak için savaşan taraflar, şimdi teknolojik anlamda lider olabilmek ve küresel olarak teknoloji pazarlarında egemenlik kurabilmek için savaşmaya, ama askeri anlamda değil ekonomik ve jeoekonomik temellerde karşı karşıya gelmeye başlamışlardır. Zira bugün için devletlerarasında söz konusu olan ekonomik rekabet, ekonomik değeri ağır basan bölgeler ve kaynaklar için rekabet edilmesini gündeme getirdiği için, jeoekonomik güç askeri güçten daha fazla önem arz etmektedir. Bu bağlamda artık “siyasi ortaklıklar” değil “ekonomik ortaklıklar” önemsenmekte ve “siyasi diplomasi” tanımlaması yerine de “ekonomik diplomasi” kullanılmaktadır (Cömert, 2002, s. 12).

“Jeokültür” kavramı da, yine jeoekonomi kavramı gibi jeopolitik içerisinde günümüz itibariyle göz ardı edilemez bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Huntington (2002) tarafından yapılan belirlemeler doğrultusunda da; Doğu – Batı çatışmasının sona ermesinin ardından dünyadaki gelişmeler daha karmaşık bir durum almaya başlamıştır ve özellikle de belirli bölgelerde söz konusu olmaya başlayan bu çatışmalar, stratejistleri yeniden bir araştırma ve değerlendirme süreci içerisinde yer almaya yöneltmiştir.

Huntington (2002) tarafından “Medeniyetler Çatışması Tezi” olarak ifade edilen bu süreç; “19. yüzyılda devletler ve 20. yüzyılda ideolojiler çarpışmıştır, 21. yüzyılda da kültürler çarpışacaktır” şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda Huntington’un (2002) “Medeniyetler Çatışması Tezi”nin temelinde yer alan birtakım unsurlar aşağıda verildiği gibi ifade edilmektedir;

- Gelecekte artık çatışmalar devletlerarasında değil, kültürler arasında olacaktır.
- Anglo – Sakson Batılı kültürün dünya politikasındaki etkisi gerilemekte ve batılı değer sistemleri önemini kaybetmektedir ki, günden güne bu etki daha fazla gerileyecek ve bu önem daha fazla önem kaybedecektir.
- Dünya; Batı (ABD dâhil) Uygarlığı, İslam Uygarlığı, Slav – Ortodoks Uygarlığı, Hindu Uygarlığı, Güney Amerika Uygarlığı, Japonya Uygarlığı, Çin Uygarlığı ve Afrika Uygarlığı olmak üzere sekiz büyük uygarlık grubuna ayrılmaktadır.
- Söz konusu edilen bu uygarlıkların kültürel değerleri ve felsefi normları birbirleri ile uyumsuzluk içerisinde.
- Kültürlerarası çatışmalar, aynı kültür içerisinde söz konusun olan çatışmalardan daha şiddetli yaşanmaktadır.

- Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi ve Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund – IMF) gibi uluslararası organizasyonlar, tek taraflı olarak ve sadece batının ilgisini ve çıkarını temsil etmektedir.
- Batı kültürü ve uygarlığı ile İslam kültürü ve uygarlığı arasında potansiyel olarak büyük bir gerilim yaşanmaktadır.

Bazı yazarlara göre de; Huntington (2002) tarafından “Medeniyetler Çatışması Tezi” olarak ortaya konulan bu ve benzeri yöndeki belirlemeler ya da tezler yeni değildir ve aynı yöndeki düşünceler, 1940’lı yıllar ile 1960’lı yıllar arasında başka birçok yazar tarafından da “Doğu – Batı Savaşı” olarak ve bu savaşın bir süre sonrasında uygarlıklar arası çatışmaya döneceği belirlenmesi ile verilmiştir. Bununla birlikte yine de Huntington’un (2002) “Medeniyetler Çatışması Tezi” “jeokültür” bağlamında değerlendirmeler içermesi bakımından ve bu yönüyle de jeopolitiğin kapsam ve anlam değiştirmesi temelinde ele alınması açısından farklılık göstermektedir (Gölbaşı ve Dever, 2007).

Bu belirlemeler doğrultusunda da görülmektedir ki; jeoekonomi kavramı ile ilgili olarak söz konusu edilen etkiler de olduğu gibi jeokültür kavramı söz konusu olduğunda da, artık jeopolitik bağlamındaki değerlendirmelerin farklı bakış açıları ile ele alınması gerekmektedir. Zira artık jeopolitik güç mücadeleleri, sadece askeri anlamda bir güvenlik politikası ile üretilerek değil, jeoekonomik ve jeokültür anlamında da birtakım uzun vadeli politikalar ve stratejiler üretilmesi ile olanaklı olabilecektir.

2.2. Jeopolitik ve Jeostratejik Teoriler ve Türkiye

Jeopolitik ve jeostrateji bağlamında yapılan çalışmalar neticesinde araştırmacıların ulaştıkları sonuçlar, bugün için birer jeopolitik ve jeostratejik teori olarak kabul edilmektedir. Bu teoriler, jeopolitik ve jeostratejik belirlemelerde ve değerlendirmelerde göz önünde bulundurulması gereken hususları ortaya koymak bakımından önem arz etmektedir.

Çalışmada ele alınacak olan jeopolitik ve jeostratejik teoriler, “Güvenlik Merkezli Klasik Jeopolitik Teoriler” ve “Ekonomik ve Jeokültür Merkezli Çağdaş Jeopolitik Teoriler” bağlamında iki ayrı alt başlık doğrultusunda değerlendirilecektir. Güvenlik Merkezli Klasik Jeopolitik Teoriler; “Kuvvete Dayalı Klasik Jeopolitik Teoriler” ve “Coğrafyaya Dayalı Klasik Jeopolitik Teoriler” olarak iki alt grup bağlamında incelenebilmektedir (Sevim, 2012).

Kuvvete Dayalı Klasik Jeopolitik Teoriler, “Kara Hâkimiyet Teorisi” ve “Deniz Hâkimiyet Teorisi” kapsamında ele alınmaktadır. Bu bağlamda Kuvvete Dayalı Klasik Jeopolitik Teoriler; direkt olarak jeopolitik bağlamındaki değerlendirmeleri değil, askeri strateji çerçevesinde ortaya konulan belirlemeleri kapsamaktadır ve bu teorilere göre, bir şeye hâkim olmak kuvvete dayandığından, kuvvetin kullanılmasına yönelik doğru tespitlerde bulunulabilmesi adına askeri stratejiler geliştirilmelidir (Çomak, 2011, s. 41).

Coğrafyaya Dayalı Klasik Jeopolitik Teoriler ise, “Kara Hâkimiyet Teorisi” ve Kenar Kuşak Teorisi” şeklinde iki alt grup çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu kapsamdaki teoriler ise, jeopolitik anlamda coğrafi koşulların temel stratejilerin geliştirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği savunusundadırlar (Sevim, 2011).

Çalışmada “Güvenlik Merkezli Klasik Jeopolitik Teoriler” bağlamında ele alınacak diğer teoriler ise, “Hayat Sahası Teorisi” ve “Jeostratejik ve Jeopolitik Alanlar Teorisi” alt başlıkları doğrultusunda incelenecektir.

2.2.1. Güvenlik merkezli klasik jeopolitik teoriler

2.2.1.1. Kara hâkimiyet teorisi

Kara Hâkimiyet Teorisi'nin kurucusu olarak kabul edilen isim İngiliz coğrafyacı Sir Halfrod Mackinder'e (1861 – 1947) göre; dünya 9/12'si denizler, 1/12'si adalar ve 2/12'si kıtalarla kaplı bir gezegendir ve bu gezegende bulunan karalar içerisindeki en önemli bölüm de Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının oluşturduğu “Dünya Adası”dır. Dünya Adası'nın en önemli ve en etkin bölgesi ise; Volga – Doğu Sibirya – Kuzey Buz Denizi ile İran ve Afganistan arasında kalan merkez bölgedir. Asya ve Avrupa, bir bütün olarak “Avrasya Kıtası”nı oluşturmaktadır (Emeklier ve Ergül, 2010).

Sir Halfrod Mackinder söz konusu ettiği bu bölgelerdeki doğal güç kaynaklarının, bir devletin o kaynaklara yönelik tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle de bu bölge Sir Halfrod Mackinder tarafından “Kalpgah (Heartland)” olarak adlandırılmaktadır. Sir Halfrod Mackinder'in “Kalpgah (Heartland)” ifadesi ile kast ettiği yer ise Avrasya'dır (Akdeniz, 2003).

Mackinder, 1902 ve 1904 yıllarında yayımlamış olduğu çalışmalarında “Kalpgah (Heartland) Teorisi” olarak da bilinen “Kara Hâkimiyet Teorisi”ni ortaya koymuştur. Teorisi bağlamında da Mackinder şöyle demektedir (Megoran, 2004);

“Kim Doğu Avrupa’ya hükmederse Kalpgah’a hâkim olacaktır, kim Kalpgah’a hâkim olursa Dünya Adası’na hükmedecektir, kim Dünya Adası’na hükmederse de dünyaya hâkim olacaktır.”

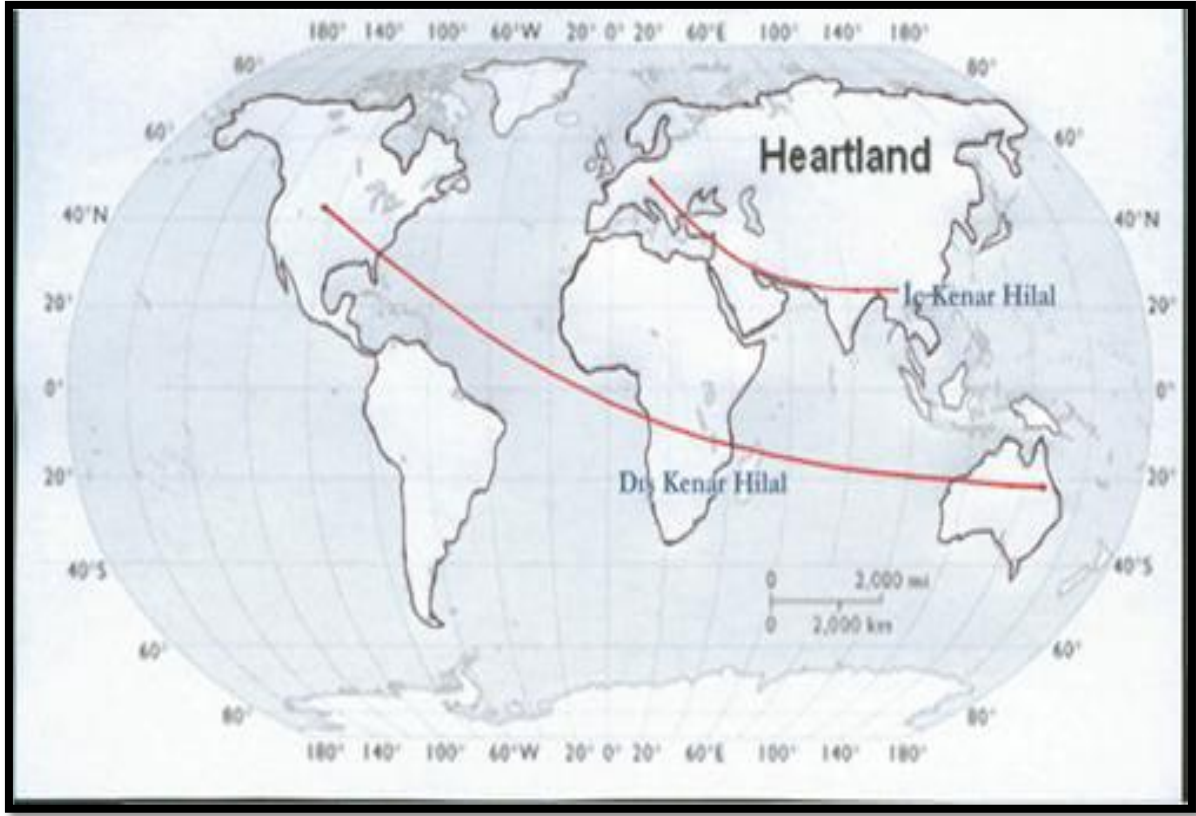
Mackinder’e göre “Kalpgah (Heartland)”, kapsadığı Avrasya çerçevesinde şu coğrafyayı içermektedir (Venier, 2004);

“Asya’nın kuzey kıyıları buzlarla kaplı olduğundan, buralardan kara içine girmek mümkün olmayacaktır. Üç büyük nehir; Lena, Yenisey ve Obi, Sibiryâ içlerinden kuzeye doğru akmaktadırlar. Bu nehirlerle de okyanusa ulaşmak mümkün olmayacaktır. Sibiryâ’nın güneyindeki nehirler de okyanusa dökülmemektedir. Volga ve Ural Nehirleri Hazar Denizi’ne ve Sir – i Derya ve Amu Derya Nehirleri de Aral Gölü’ne akmaktadır. Hazar Denizi’ne ve Kıta içerisine akan bu nehirlerin havzaları neredeyse Asya’nın yarısını kaplamaktadır. Bu bölgenin tamamına okyanuslardan giriş bulunmamaktadır. Kalpgah’ın kuzeyi, ortası ve batısı deniz seviyesinden yüksekliği 100 metreyi geçmeyen düzlüklerle kaplıdır. Bu büyük düzlük alan Batı Sibiryâ’yı, Türkistan’ı ve Avrupa’nın Volga Havzası’nı kapsamaktadır.”

Mackinder’e göre, Kalpgah Bölgesi’ni kuşatan iki hilal bulunmaktadır. “İç Kenar Hilal”; Avrupa, Orta Doğu, Hindistan ve Çin’den oluşmaktadır. “Dış Kenar Hilal” ise; İngiltere, Güney Amerika, Kuzey Amerika, Afrika, Avustralya, Okyanusya ve Japonya’yı kapsamaktadır. Mackinder, Baltık Denizi ile Akdeniz arasında kalan bu gerçek olmayan sınırdaki yedi halk grubunun yaşadığını belirtmektedir; Polonyalılar, Bohemyalılar (Çekler ve Slovaklar), Macarlar, Güney Slavları (Sırp, Hırvatlar ve Slovenler), Romenler, Bulgarlar ve Yunanlılar. Bu halkların mevcut ya da yeni oluşturulacak devletleri, Almanya ile Rusya arasında tam bir tampon görevi görmüş olacaktır (Emeklier ve Ergül, 2010).

Aynı şekilde bu ülkeler; Adriyatik Denizi, Karadeniz, Baltık Denizi ve Okyanus’a çıkışı olanağı sağlayan devletler olacakları için, Rusya ile Almanya arasında bir denge sağlayacaklardır. Almanya bu devletler üzerinde hâkimiyet kuramadığı sürece Kalpgah’a erişemeyecek, Rusya ise bu tampon devletlere sahip olamadığı sürece dünya hâkimiyetine erişemeyecektir (Akdeniz, 2003).

Mackinder’in Kalpgah Bölgesi kapsamında söz konusu ettiği “İç Kenar Hilal Bölgeleri” ve “Dış Kenar Hilal Bölgeleri” ile ilgili belirlemeler Şekil 1.’de verilmektedir.

Şekil 1. Mackinder'in kavramsallaştırmasındaki kalpgâh ve iç kenar – dış kenar hilal bölgeleri (Emeklier ve Ergül, 2010)

Mackinder tarafından ortaya konulan bu teorinin, I. ve II. Dünya Savaşları'nda yaşanan gelişmeler ile örtüştüğü ve bu gelişmelerin Mackinder'i bir yönüyle doğruladığı görülmektedir. Zira Orta Asya'ya sahip olan SSCB, özellikle de II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte Doğu Avrupa'yı ele geçirmiş ve hâkimiyetini tüm kıtaya yaymaya çalışmıştır. Ancak SSCB; Akdeniz ve Kızıldeniz gibi sıcak denizlere ulaşamamış olmak ve aynı zamanda da karşısında diğer coğrafyalara hâkim olan dengeleyici güç niteliğindeki ABD'yi bulmak bakımından amacına ulaşamamıştır (İlhan, 2002).

Mackinde tarafından ortaya konulan bu düşünceler, birçok jeopolitikçi tarafından kabul görmüş ve desteklenmiştir. Buna karşın Kalpgah Teorisi'ne karşı görüşlerin de ortaya konulduğu görülmektedir. Bu görüşler kapsamında SSCB, kendi nüfusu altında bulunan Doğu Avrupa ülkeleri ile Varşova Paktı'nı oluşturmuş ve Kafkasya ve Orta Asya'da bulunan petrol ve doğalgazın batı pazarlarına taşınabilmesi için petrol boru hattı güzergâhını, 21. yüzyıl Avrasya politikasının ana çizgileri bağlamında ortaya koymaya başlamıştır. Bakü – Ceyhan Boru Hattı da, bu kapsamda uygulamaya konulan projeler arasında değerlendirilmektedir (İşeri, 2009).

2.2.1.2. Kenar kuşak teorisi

“Kenar Kuşak Teorisi”, Yale Üniversitesi profesörlerinden ABD’li bilim adamı Nicholas J. Spykman (1893 – 1943) tarafından ortaya atılmıştır ve teori, ABD’nin II. Dünya Savaşı’nın ardından söz konusu ettiği siyaset anlayışının şekillendirilmesinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Mackinder tarafından ortaya konulmuş olan Kara Hâkimiyet Teorisi’ne önem atfetmekle birlikte, Mackinder’in “Kalpgah Bölgesi” anlayışına eleştiri niteliğinde geliştirilmiş olan Kenar Kuşak Teorisi; savaş sonrasında ABD’nin çıkarlarının belirlenmesinde, stratejilerinin yapılandırılmasında ve uluslararası ilişkilerinde temel belirleyici olarak kabul edilmiştir (Tezkan, 2007, s. 23).

Spykman Kenar Kuşak Teorisi’ni özellikle, Mackinder’in kara ulaşımına büyük önem vermesine karşılık iç ve dış hilallerin gücünü ihmal etmesi dolayısıyla geliştirdiğini belirtmekte ve Kalpgah Bölgesi anlayışı ile Mackinder’in bölgenin gücünü fazlasıyla abarttığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Spykman’a göre; Dünya’nın en önemli jeopolitik bölgesi – Mackinder tarafından “İç Kenar Hilal” olarak nitelendirilen – Türkiye, Irak, İran, Pakistan, Afganistan, Hindistan, Çin, Kore ve Doğu Sibirya’yı içerisinde alan bölgedir (Karabulut, 2005, s. 129).

“Kim kenar kuşağa hükmederse Avrasya’ya hâkim olur, kim Avrasya’ya hâkim olursa dünyanın kaderini kontrol eder.”

Spykman tarafından ortaya konulan bu teori kapsamında, savaş sonrasında eski kıtada ortaya çıkan boşluğun ABD ile doldurulabileceği öngörülmekte ve bunun için de İç Kenar Hilali’nin Rusya’ya karşı korunması gerektiği belirtilmektedir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası konjonktürü göz önünde bulundurmamak doğrultusunda Spykman; İngiltere’nin Orta Doğu’da güç kaybına uğradığını ifade etmekte ve ABD’nin İngiltere’nin bu zaafından yararlanarak, “Pax Britannica” yerine “Pax Americana”yı uygulamaya koyduğunu söylemektedir. Neticesinde Spykman tarafından yapılan bu belirlemeler, Amerikan dış politikası bağlamında uygulamaya konulmuş ve bölge anlamında gerek enerji kaynakları ve gerekse de Rusya’ya karşı, ABD’nin jeopolitik bir konum elde edebilmesi için çalışmalarda bulunulmaya başlanmıştır (Heykel, 1993, s. 52).

Spykman tarafından bölgeye yönelik olarak yapılan bu belirlemelerin gerçekleşmesine ilişkin gerçekten de Orta Doğu petrolü, II. Dünya Savaşı’na dek olan süreçte ve sonrasında her geçen yıl çok daha fazla dünya ekonomi politikasında önemini artırmaya

başlamış ve o güne dek hiçbir hammaddeye atfedilmediği kadar önem atfedilerek, petrolün gelişmiş ülkeler arasında en önemli rekabet aracı olarak görülmesi söz konusu olmuştur. Bu süreçte özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında, bir anlamda çekildiği kabuğundan çıkarak uluslararası sistemin ana aktörlerinden birisi haline gelmiş olan ABD, dünya tüketiminin önemli bir kısmını ifade eden Orta Doğu petroleri üzerinde söz sahibi olmaya başlamış ve neticesinde de İngiltere’yi petrol gelir ve olanaklarından el çekmeye zorlamıştır (Aybars, 1996, s. 533 – 534).

Ancak Heykel’e (1993, s. 53) göre; süreç içerisinde bu durumun dışında hareket edilmeye başlanmış ve ABD’nin “küçük ortağı” olan İngiltere, daha sonrasında yine petrolün üretim ve lojistiğinde önemli bir rol üstlenmeye devam etmiştir. Zira ABD ile İngiltere arasında söz konusu olan “organik bağ” ve kültürel yakınlık, petrol çıkar ortaklığının da devam etmesini gerektirmiştir.

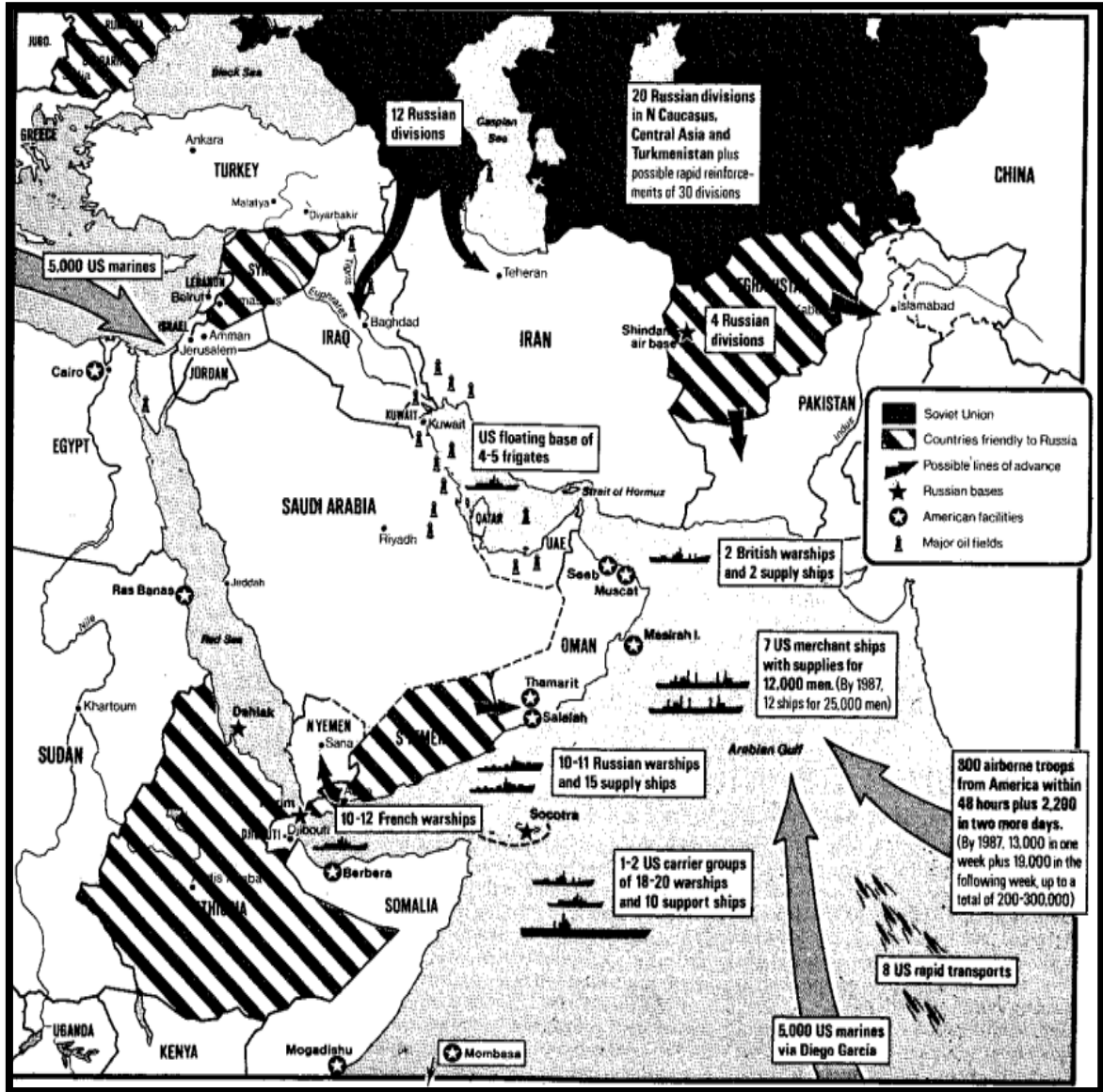
Bu belirlemeler doğrultusunda görülmektedir ki, Spykman tarafından ortaya konulmuş olan Kenar Kuşak Teorisi; bir anlamda ABD’nin tüm jeopolitik hedef alanlarının ortaya konulması niteliğini taşımaktadır ve özellikle de “İç Kenar Hilal Bölgesi” kapsamında söz konusu olan jeostratejik avantajların ve dünya enerji politikalarında Orta Doğu petrollerinin önemine işaret etmektedir. Bununla birlikte Spykman’ın ABD ile İngiltere’nin birlikte hareket etmeleri gerektiğine yönelik belirlemeleri de, Orta Doğu’da petrol temelli rekabet yaklaşımının yerini işbirliğine bırakması ile yine uygulamaya konulan bir başka hususu ifade etmektedir (Arı, 2004, s. 188).

Soğuk Savaş Dönemi’nde ise Spykman tarafından ortaya konulan düşünceler, SSCB – ABD eksenli iki kutuplu dünya düzeninin uluslararası sistemindeki yerinin değerlendirilmesi bağlamında George Kennan’ın “Çevreleme Teorisi”ne kaynaklık etmiştir. Çevreleme Teorisi; ABD’nin jeostratejik hamlelerinin belirlenmesi, SSCB’nin İç Kenar Hilal Bölgesi’ni kuşatması ve bu temelde de kenar – kuşak ülkeleri olarak nitelendirilen ülkelerde komünist tehdidin bertaraf edilmesi üzerine kurgulanmış bir teoriyi ifade etmiştir. Buna karşın Çevreleme Teorisi’nde öngörüldüğünün aksine; Türkiye, İran, Irak ve Pakistan ABD’nin ülkelerinde hava üsleri kurmalarına izin vermişlerken, Arap ülkeleri ABD’ye bu yönde bir olanak tanımamışlardır (Karabulut, 2005, s. 133).

Bununla birlikte yine George Kennan’ın “Çevreleme Teorisi”nin aksine, petrol bölgesinde yer alan Arap ülkeleri ile petrolün işletilmesi görevini üstlenmiş olan ABD arasında bilakis anlaşmazlıklar yaşanması gündeme gelmiş ve ABD, bu ülkelerin SSCB ile yakın ilişkiler

içerisinde bulunmasını kaygı ile karşılamaya başlamıştır. Neticesinde tarihsel süreç içerisinde ve özellikle de Soğuk Savaş Dönemi'nde yaşanan yoğun rekabet, Orta Doğu'da ve petrol bölgesinde yer alan ülkelerin jeopolitik birtakım yaklaşımlarla karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur (Emeklier ve Ergül, 2010).

Soğuk Savaş Dönemi'nde SSCB ile ABD'nin "İç Kenar Hilal Bölgesi"ne etkileri ile ilgili belirmeler Şekil 2.'de verilmektedir.

Şekil 2. Soğuk Savaş Dönemi'nde SSCB ile ABD'nin "İç Kenar Hilal Bölgesi"ne etkileri (Emeklier ve Ergül, 2010)

Körfez Bölgesi'nde yaşanan mücadeleler; öncelikli olarak üstünlük sahibi olan İngiltere, Almanya, Fransa ve SSCB arasında yaşanmaya başlanmış ve daha sonraki dönemlerde de

bu mücadelenin ABD ile SSCB arasında sürdürülmesi söz konusu olmuştur. Soğuk Savaş Dönemi'nde ise; SSCB'nin Arap ülkelerinin sadece üçünde diplomatik temsilciği bulunmaktayken, ABD bu bölgede yer alan sekiz ülkenin yedisinde diplomatik temsilcilik açmıştır. Bununla birlikte ABD, bölgede yer alan ülkelerin en önemlileri arasında değerlendirilen Suudi Arabistan ile ekonomik ve sosyal yaşama yönelik işbirliği anlaşmaları imzalayarak da, SSCB'den daha etkili bir konuma geçmiştir (Karabulut, 2005, s. 134).

Sonuç olarak Spykman'ın "Kenar Kuşak Teorisi" kapsamında ortaya koyduklarına uygun olarak ABD, Soğuk Savaş Dönemi sonrasında SSCB'ye karşı üstünlük sağlamış ve iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesi ile birlikte de, jeopolitik ve jeostrateji anlamında yeni uluslararası teoriler ortaya konulmaya başlanmıştır. Bu teorilerin ise daha çok, günümüzde de "sorunlu bölgeler" olarak nitelendirilen petrol bölgeleri üzerine yoğunlaşması söz konusu olmuştur.

2.2.1.3. Deniz hâkimiyeti teorisi

"Deniz Hâkimiyet Teorisi", Alfred Thayer Mahan (1840 – 1914) tarafından ortaya konulmuş bir teoridir. Mahan, Deniz Harp Okulu'nu bitirmesinin ardından Asya ve Avrupa'nın birçok bölgesini görme olanağına sahip olduğu dünya seyahatine çıkmış ve bu seyahati sırasında edindiği deneyimlerini, daha sonrasında jeopolitik bir teori çerçevesinde kavramsallaştırarak Deniz Hâkimiyet Teorisi'ni geliştirmiştir. Bu bağlamda Deniz Hâkimiyet Teorisi, İngiltere'nin dünyanın tüm bölgelerindeki etkisinin etkin deniz gücüne sahip olmasında kaynaklandığı anlayışı ile şekillendirilmiştir (Özlük, 2007).

Mahan'ın görüşlerinin temelinde, İngiltere'nin sömürgecilik anlayışı ile Panama Kanalı dışında kalan tüm denizlerde kontrolü elinde bulundurması ve bu yayılcı anlayışın deniz hâkimiyeti üzerine kurgulanması yer almaktadır. Bu bağlamda Mahan; deniz hâkimiyetine sahip olan bir ülkenin, aynı zamanda dünya hâkimiyetini de eline geçireceğini belirtmiş ve bu görüşleri ile ABD'nin İngiltere'yi tahlil ederek eksikliklerini gidermesinde ve uygulamaya koymasında yol gösterici olarak görülmüştür. Zira ABD; Mahan'ın güçlü bir deniz kuvvetine sahip olunmasının aynı zamanda ticaretin de daha geniş alanlara yayılmasını sağlayacağı anlayışından hareket etmiş ve ticari anlamda alanını genişleterek yeni pazarlara ve egemenlik alanlarına sahip olmaya başlamıştır (Karabulut, 2005, s. 49).

Mahan'ın Deniz Hâkimiyet Teorisi kapsamında önemli gördüğü denizyolları ve su geçitleri ile ilgili belirlemeler Şekil 3.'de yer almaktadır.

Şekil 3. Mahan'ın Deniz Hâkimiyet Teorisi kapsamında önemli gördüğü denizyolları ve su geçitleri (Arslan ve Karadoğan, 2004)

Bu temelde Mahan'ın Deniz Hâkimiyet Teorisi bağlamındaki düşünceleri; özellikle de deniz hâkimiyeti konusunda İngiltere ile mücadele edebilmek adına ve teritoryal ve ticari yayılma politikasına hizmet etmek amacıyla, Theodore Roosevelt Dönemi'nde ABD'nin büyük filolar inşa etmeye başlamasının temelini oluşturmuş ve ABD'nin bu yöndeki siyasi girişimlerinin de teorik altyapısına yerleştirilmiştir (Tezkan ve Taşar, 2013, s. 27).

Bu belirlemeler doğrultusunda Mahan'ın Deniz Hâkimiyet Teorisi'nin temelinde, öncelikli olarak İngiltere'nin deniz gücünün değerlendirilmesinin, sonrasında da İngiltere – ABD rekabetinin deniz gücü bağlamında ele alınmasının yer aldığı görülmektedir. Mahan'ın görüşlerini ortaya koyduğu bu dönem; aynı zamanda “Rockefeller (Standart Oil)” ve “Deterding (Royal Dutch)” çekişmesinin yaşandığı bir dönemdir ve ABD o dönemde de petrol üzerinde tek söz sahibi olan ülke konumunda olmasına karşın, Standart Oil'in Royal Dutch'un arkasında kalması söz konusu olmuştur. Zira dönem itibariyle İngiltere deniz kuvvetleri, ABD'nin “arka bahçesi” olarak nitelendirilmesine karşın Latin Amerika'da petrol faaliyetlerine yönelik girişimlerini gündeme getirmiştir (Karadağ, 2004, s. 142).

Bu süreçten önce de Royal Dutch, I. Dünya Savaşı'nın başlamasından çok daha öncesinde, ABD için çok büyük önem taşıyan Panama Kanalı'ndan birkaç mil mesafe uzaklıkta bulunan Venezüella'nın küçük bir adasında petrol çıkarma faaliyetlerinde bulunmaya

başlamış ve kısa bir süre içerisinde de İngiltere, Venezüella'nın tüm petroleri üzerinde tek imtiyaz sahibi olan ülke konumuna gelmiştir (Karadağ, 2004, s. 162).

Bu durum ABD için, sadece petropolitik açılarından değil, aynı zamanda ve belki de daha fazla güvenlik algılamaları açısından sorun olarak algılanmıştır. Royal Dutch tarafından söz konusu edilen bu yaklaşım karşısında Standart Oil; karar alma mekanizmalarının harekete geçmesine yönelik çalışmalarda bulunmaya başlamış ve neticesinde 1920'li yılların ortalarından itibaren Kolombiya petrolerinin de Royal Dutch tarafından işletilmeye başlanması karşısında deniz hâkimiyetine bağladıkları bu durumu devlet yetkilileri ile paylaşmışlardır. Bu kapsamda Standart Oil tarafından devlet yetkililerine iletilen, deniz hâkimiyeti konusunda güçlü olunmadıkça, petrol hâkimiyetine de sahip olunamayacağına ilişkindir (Gompert, 2013).

Sonuç olarak söz konusu edilen bu gelişmeler, Mahan'ın Deniz Hâkimiyet Teorisi kapsamında ortaya koymuş olduğu teorik temellerin pratiği olarak değerlendirilebilmektedir. Bununla birlikte Mahan'ın teorisi, mutlaka ki sadece petropolitik anlamında değerlendirilebilecek bir teori olarak düşünülmemelidir. Çünkü deniz ticareti şeklinde genel bir bakış açısı ile ele alındığında, petrolün bu ticarete konu edilen ürünlerden sadece biri olduğu görülebilmektedir.

2.2.1.4. Hava hâkimiyet teorisi

“Hava Hâkimiyet Teorisi”; II. Dünya Savaşı'nın ardından geliştirilmiş bir teoridir ve kara ve deniz gücünün üzerinde onları kuşatan bir güç olmak bakımından hava gücünün, bu iki gücün etkisine bağlı, ama aynı zamanda bu güçleri de etkisi altına alabilmek bakımından önemli bir güç olarak görülmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Bu bağlamda Hava Hâkimiyet Teorisi'nin temel argümanı, “Havaya hükmeden bir ülke tüm dünyaya hâkim olur, bu nedenle de ülkelerin havacılıkta sürekli üstün olmak adına hareket etmeleri gerekir” şeklinde ifade edilmektedir (Mütercimler, 2000, s. 95).

Hava Hâkimiyet Teorisi; Deniz Hâkimiyet Teorisi ile Kara Hâkimiyet Teorisi'ni reddetmemekle birlikte, bu iki teori kapsamında ortaya konulanlara ek olarak hava gücünün yerini ve önemini belirleme çabası ile geliştirilmiştir. Bu kapsamda Hava Hâkimiyet Teorisi'nin temelinde yer alan çalışmaların öncelikli olarak ABD'li havacılar tarafından gerçekleştirilmesi söz konusu olmakla birlikte; İtalyan Generali Giulio Douhet (1869 – 1930), ABD'li General William Mitchell (1879 – 1936) ve ABD'li Hava Albayı Harry A. Sachaklian da teorinin temel belirleyicileri arasında kabul edilmektedirler. Teori,

daha sonraki dönemlerde de Alexander P. De Seversky (1894 – 1974) tarafından geliştirilmiştir (Özey, 1998, s. 47).

Belirtildiği üzere II. Dünya Savaşı sonrasında geliştirilmiş olan Hava Hâkimiyet Teorisi, bu doğrultuda savaş sırasında yaşanan ve özellikle de hava gücüne dayalı olan avantajlarla elde edilen sonuçların temel alınmasını içermektedir. Bu süreçte hava hâkimiyeti teorisyenlerinden Sachaklian; eğer bir mücadelede merkez bölgenin temel dayanakları kara ve deniz kuvvetleri arasındaki mücadele ise, bu mücadelenin kazanılmasını sağlayacak olan ve bir üçüncü kuvvet olarak değerlendirilmesi gereken hava hâkimiyeti olacaktır (Mueller, 2010).

Hava araçlarının desteklenmesini ve geliştirilmesini sağlayan havacılık, balistik ve uzay roket teknolojisi bağlamındaki çalışmalarla ve nükleer, termo – nükleer, lazer silah teknolojisi gibi yeni savaş sistemleri ile birlikte Hava Hâkimiyet Teorisi daha geniş kitleler tarafından kabul edilmeye başlanmış ve teori kapsamında, II. Dünya Savaşı'nda söz konusu olan jeostrateji anlayışı tamamen değişmiştir. Jeopolitik anlamında da anlayışların değişmesini sağlayan bu gelişmeler doğrultusunda Hava Hâkimiyet Teorisi; “uzay hâkimiyeti (uzay jeopolitiği ya da astropolitik)” gibi bir kavramın da gündeme gelmesini sağlamış ve artık sadece dünya kapsamındaki bir hava hâkimiyetinden değil, daha geniş anlamda bir evren / uzay hâkimiyetinden söz edilir hale gelinmiştir (İşcan, 2004).

Havacılıkla ve uzay araçları ile ilgili çalışmaların günümüz itibariyle halen devam ettirilen ve geliştirilen çalışmalar olması bakımından, Hava Hâkimiyet Teorisi'nin kapsamının da bugün için tam olarak ortaya konulmadığı düşünülmektedir. Zira günden güne söz konusu edilen teknolojiler sayesinde hava araçlarının ve kullanılabileceği alanların sınırının bugünden kestirilememesi, gelecek dönemlerde bu teorinin bugüne dek öngörülenden çok daha önemli olacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda bugün için ABD tarafından “uzay savaş programları” söz konusu edilmekte ve ABD haricindeki hiçbir ülkede bu programlara alternatif olabilecek herhangi bir başka güç bulunmadığı ifade edilmektedir (İşcan, 2004).

II. Dünya Savaşı sonrasında dünya genelinde gündeme gelen ve gerçekleştirilen harekâtlar da göz önünde bulundurulduğunda görülmektedir ki; Vietnam Savaşı, Panama Krizi, İran Krizi, Körfez Savaşı ve ABD'nin Irak Müdahalesi gibi bölgesel krizlerde ya da savaşlarda, hava gücünün sağladığı üstünlük sayesinde dünya politikasına ve stratejisine ilişkin gidişatların değiştirilmesi olanaklı olabilmiştir (Özey, 1998, s. 48).

Bununla birlikte konu ile ilgili çalışmalarda bulunan birçok teorisyen tarafından da ifade edildiği gibi, hava gücü her şey demek değildir. Zira hava kuvveti gücünü karadan almaktadır ve bir ülkenin hava gücüne sahip olabilmesi için, aynı zamanda kara gücüne de sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle de kara gücü ile ve dahi deniz gücü ile desteklenmeyen bir hava gücünün etkili olması söz konusu olamamaktadır (Mueller, 2010).

Bazı teorisyenlere göre, uzayın dinamiklerinin farklı olması dolayısıyla uzay jeopolitiğinin hava jeopolitiğinden farklı bir platformda değerlendirilmesi gerekmektedir. Ama konu ile ilgili olarak; örneğin Çin'in Güney Pasifik'te dünya çevresindeki alçak yörüngeleri belirlemek amacıyla yerküre üzerinde özel noktalar tespit etmeye yönelik diplomatik ve ekonomik birtakım girişimlerde bulunması ve çalışmalar başlatması, Fransa Uzay Ajansı ile Avrupa Uzay Ajansı'nın insansız uzay araçları konusunda çalışmalarını devam ettirmesi vb. çalışmalar, halen hava jeopolitiği kapsamında yürütülen çalışmalar olarak değerlendirilmektedir (İşcan, 2004).

2.2.1.5. Hayat sahası teorisi

Friedrich Ratzel tarafından ortaya konulan ve Rudolf Kjellen ve Karl Haushofer tarafından geliştirilen “Hayat Sahası Teorisi”, coğrafya ve biyolojiye ilişkin ortak değerlendirmeler doğrultusunda geliştirilmiş bir teori olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda Darwin'in çalışmalarından etkilenecek Hayat Sahası Teorisi'ni ortaya koyduğunu belirten Ratzel, insan – doğa arasındaki ilişkiden hareketle fiziksel çevrenin insan aktiviteleri üzerindeki etkisini incelemiş ve bu ilişkinin temel dinamiklerini çıkış noktası olarak kabul etmiştir (Guy, 2001).

İnsan – doğa ilişkisini devlete uyarlamış olan Ratzel; devletin de insan gibi canlı bir organizma olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiş ve nasıl ki insanın yaşamını devam ettirebilmesi için beslenmesi gerekmektedir, canlı bir organizma olan devletin de variyetini devam ettirmesi için beslenmesi, bunun için de doğadaki boşlukları ilhak etmesi gerekmektedir demiştir (İlhan, 2000, s. 32).

Ratzel'in görüşlerini geliştiren isimler arasında yer alan Kjellen ise, aynı kapsamda devlet ile coğrafya arasındaki ilişkiyi incelemiş ve güçlü olmak isteyen devletlerin ekono – politigi, sosyo – politigi, etno – politigi, krato – politigi ve jeopolitigi göz önünde bulundurmak ve gerektirdiklerini uygulamak durumunda olduklarını ifade etmiştir. Bu temelde devletin varlığını devam ettirebilmesinin temel koşulunun güçlü olması olarak

görülmesi gerektiğini belirten Kjellen, ancak yüksek kültür seviyesine sahip olan devletlerin varlıklarını devam ettirebileceklerini ve düşük kültür seviyesindeki devletlerin topraklarını kontrol etme hakkına sahip olabileceklerini belirtmiştir (Abrahamsson, 2013).

Karl Haushofer ise, Ratzel ve Kjellen tarafından ortaya konulan bu yöndeki düşünceler çerçevesinde Hayat Sahası Teorisi'nin ana hatlarını belirlemiştir. Bu çerçevede Haushofer'a göre de; bir devletin vatandaşları için gerekli olan kaynakların ve alanın sağlanabilmesi için belirli bir hayat sahasına ihtiyaç bulunması söz konusudur ve devlet, ancak bu hayat sahası ile kendi kendisine yetebilecek seviyeye gelip, benzer kültürlerle sahip bölgeler sayesinde genişleyebilecektir (Gökmen, 2010, s. 36 – 37).

Haushofer da Ratzel ve Kjellen gibi, devletin canlı bir organizma olarak değerlendirilmesi gerektiği savunusundadır. Zira Haushofer'a göre, devlet de insan gibi sürekli büyümektedir ve bu büyüme nüfus artışı ile söz konusu olmaktadır. Büyüyen ya da nüfusları artan devletler de, yeni hava sahalarına ihtiyaç duymakta ve genişlemek adına hareket etmektedirler. Devletlerin yeni hava sahalarına sahip olabilmelerinin de, küçük devletlerin yok edilmesi şeklinde gerçekleşmesi doğanın bir gereği olarak değerlendirilmelidir (Derwent, 2007, s. 526).

Sonuç olarak Ratzel, Kjellen ve Haushofer tarafından ortaya konulmuş olan Hava Sahası Teorisi, özellikle Almanya'da özel bir ilgi ile karşılanmış ve Almanya teori kapsamında öngörülen düşünceleri dış politika uygulamalarında kullanmak adına hareket etmiştir. Bu temelde Adolf Hitler, Almanya'ya yeni hava sahası yaratmaya yönelik amacına hizmet etmek adına çaba sarf etmeye başlayınca, II. Dünya Savaşı başlamıştır (Gökmen, 2010, s. 37).

Türkiye coğrafyası, çalışmanın bu aşamasına dek söz konusu edilen teorilerden Kenar Kuşak Teorisi içerisinde ve Kara Hâkimiyet Teorisi'ne yakın bir konumda değerlendirilmektedir. Çalışmanın daha sonraki bölümlerinde de ayrıntılı olarak değerlendirileceği üzere bu coğrafi konumu ve jeopolitik önemi dolayısıyla Türkiye; Hazar Denizi Havzası petrol ve doğalgazının batı pazarlarına taşınması noktasında gerçekleştirilecek enerji nakil projeleri bağlamındaki Avrasya politikalarında söz sahibi bir ülke olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte teorilerle ilgili belirlemeler ve değerlendirmeler kapsamında da üzerinde durulduğu gibi, jeopolitik ve jeostratejik teoriler daha çok fiziki coğrafyanın esas alınması doğrultusunda geliştirilen teorilerdir ve sadece fiziki coğrafyaya endeksli teoriler

kapsamındaki belirlemelerin jeopolitik analizler için yeterli olamayacağı söylenebilir. Aynı şekilde teorilerin hâkimiyet esasına dayandırılmış olması da, hâkimiyetin her zaman için güç mücadelesinden çekilmeyi gerektirmeyeceği düşünülerek, ülkelerin hâkimiyet sağlayabilseler de sağlayamasalar da mücadelelerine devam edecekleri söz konusu olacaktır denilebilir.

2.2.2. Ekonomik ve jeokültür merkezli çağdaş jeopolitik teoriler

Özellikle günümüz itibariyle değerlendirildiğinde, jeopolitik ve jeostratejinin uluslararası ilişkilerde ve devletlerin güvenlik politikalarında daha fazla yer bulmaya başladığı ve söz konusu edilen bu kavramların artık çok daha sık kullanılır hale geldiği görülmektedir. Bu bağlamda, SSCB'nin dağılması ile birlikte başlamış olan bu süreçte gerek siyaset bilimciler ve gerekse de konu kapsamında çalışmalarda bulunan sivil ya da asker tüm araştırmacıların geleceğe yönelik değerlendirmelerini yoğunlaştırmaya başlamaları söz konusu olmuştur.

Önceki anlatımlarda da yer verildiği üzere, jeopolitik yapının jeokültür ve jeoekonomi temelinde ele alınması kaçınılmazdır. Bu temelde artık jeopolitik belirlemeler jeokültür ve jeoekonomi yoluyla yeniden şekillendirilmeye çalışılmakta ve kültürel ayrılıklar, farklı ekonomilerin ve kültürlerin coğrafi konumları, jeopolitik bağlamda yeni taraf teşekkülleri için birer dayanak olarak kabul edilmektedir. Jeokültür ve jeoekonomi temelinde jeopolitik konum belirlemesi olarak değerlendirilen bu surum, Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi ile birlikte “Batı” ve “Öteki” olarak nitelendirilen gruplaşmayı da beraberinde getirmiştir (Eliot, 1987, s. 86).

Arnold J. Toynbee, 1948 yılında yayımlanmış olduğu “Uygarlık Yargılanıyor” adlı kitabının 11. Bölümü'nde, İslamiyet – Hıristiyanlık mücadele tarihi hakkındaki yorumlarına yer vermekte ve bu mücadelenin gelecek değerlendirmesi bağlamında değerlendirmektedir. Toynbee, iki uygarlık arasındaki ilk karşılaşmanın Batı toplumları henüz daha çocukken gerçekleştiğini belirtmekte ve İslamiyet'i kabul eden Arapların kahramanlık çağında bu karşılaşmanın gerçekleştiğini ifade etmektedir. Toynbee bu temelde, Batı'nın İslam Dünyası üzerindeki yoğun saldırısının iki uygarlığı yeniden karşı karşıya getireceğine vurgu yaparak, günümüze yönelik değerlendirmelerini paylaşmaktadır (Toynbee, 2011, s. 179).

Eliot (1987, s. 86) da aynı kapsamda; dini kültürün temel unsuru kabul etmesi doğrultusunda, kültürün herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş şekli olduğunu ifade etmekte ve ortak bir inanç olmaksızın, kültür bakımından milletleri bir araya getirme

çabasının sonuçsuz kalacağını ve bir hayal olmaktan öteye gidemeyeceğini ifade etmektedir. Bu temelde de Eliot (1987, s. 86), Hıristiyan dünyasının birleşmesi gerektiğini söylemektedir.

Bu kapsamda şekillendirilen ekonomik ve jeokültür merkezli çağdaş jeopolitik teoriler bağlamındaki ayrıntılı belirlemelere ve değerlendirmelere aşağıda verilen alt başlıklar doğrultusunda değinilecektir.

2.2.2.1. Tarihin sonu ve son insan teorisi

Francis Fukuyama (2011) da; Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ve Doğu Avrupa ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmasının hemen ardından "Tarihin Sonu ve Son İnsan" adlı kitabını yayımlamış ve kitabında, insan doğasına en uygun yaşama biçiminin ve toplumsal düzenin, liberalizmin hâkim olduğu düzen olduğunu belirtmiştir. Tarih boyunca mevcut düzeni ve buna bağlı olarak tesis edilen sosyal düzeni bozmaya yönelik ya da bu düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan güçler ile liberal düzenin geliştirilmesini amaçlayan güçler arasında sıklıkla çatışmalar meydana geldiğini belirten Fukuyama (2011, s. 23); monarşik yapıların, imparatorlukların ve dini mezheplerin her zaman liberal düşüncüyü ve bu düşüncüyü savunanları alt etmeyi amaçladıklarını ifade etmiş, ancak zaman içerisinde liberalizmin hep üstün geldiğini söylemiştir.

Fukuyama (2011, s. 27), artık liberalizm haricinde yeni arayışlara gerek olmadığını belirtmeye yönelik olarak şunları söylemektedir;

"Başarılı olan liberal demokrasinin tartışmaya gerek kalmayacak şekilde doğruluğunu kanıtladığı görülmektedir."

Bu belirlemeleri doğrultusunda Fukuyama (2011, s. 36); medeniyetler ya da kültürlerarası uyumu reddetmekte ve liberal demokrasinin Batı'nın evrenselliğinin bir neticesi olarak kendisini ortaya koyduğuna vurguda bulunarak dinsel fanatizm, sol eğilimler ve etnik milliyetçilik gibi anlayışları liberal demokrasinin düşmanı olarak göstermektedir. Tarihin bu son evresinde tüm alternatif değer sistemlerinin ve medeniyet yapılarının Batı medeniyetinin üstün değerleri karşısında boyun eğmek durumunda kalacağını belirten Fukuyama (2011, s. 36); öngörüsü temelinde Batılı değerlerin yayılmasının bir süre daha devam edeceğini belirtmekte ve Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin istikrar kazanmalarının uzun bir zaman gerektireceğini, ama neticesinde mutlaka tüm dünyanın liberal demokrasiye erişeceğini savunmaktadır.

Günümüzün en önemli jeopolitik teorisyenleri arasında kabul edilen Fukuyama (2011); liberal kapitalist değerlerin insanlığın erişebildiği en yüksek değerler olduğunu ifade ederek bu değişim sürecini yorumlarken, artık dünyanın her bölgesindeki ya da yerindeki siyasi yönetim sistemlerinin ya da siyasi anlayışların birbirlerine benzemeye başladıklarını belirtmektedir. Bu bağlamda Fukuyama (2011, s. 41); artık ideolojilerin de belirleyiciliğini ortadan kalktığını savunmakta ve dünyanın ekonomiye dayanan bir rekabet ortamının içerisinde yer almaya başladığını dile getirmektedir.

Fukuyama'ya (2011, s. 47) göre; SSCB'nin dağılması ile birlikte dünyadaki son "akılcı olmayan" ve buna karşın oldukça etkili olan sistem de yok edilmiş ve bu doğrultuda gelecekte tüm dünyanın akılcı tek sistem olan Batı medeniyeti temelinde şekillendirilmesinin önü açılmıştır. Batılı değerler, liberal demokrasi ideolojisi ve serbest piyasa ekonomisi temelinde şekillendirilecek olan ve dünya genelini kapsayacak bu yeni sistemde oluşturulacak olan "Dünya Hükümeti", Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın yapısal bir reformla düzenlenmesi ve yetkilendirilmesi ile kurulabilecektir.

Fukuyama (2001), tezinde "Tarihin Sonu" ifadesini kullanmasını ise şu şekilde ifade etmektedir;

"Benim kullandığım "tarih" kelimesi, farklı bir anlam taşıyordu. Benim kullandığım "tarih" kelimesi, insanoğlunun yüzyıllar boyunca liberal demokrasi ve kapitalizm gibi kurumlarla tanımlanan, modernizme doğru ilerlemesine atıfta bulunmaktaydı. 1989 yılında komünizmin çöküşünün arifesinde yaptığım bu gözlem, evrimsel sürecin dünyada daha büyük toplulukları modernliğe doğru bir araya getirmesini ifade etmekteydi. Liberal demokrasi ve serbest pazar ekonomisinin ötesine baktığımız zaman, gelişmesini bekleyeceğimiz başka bir şey yoktu. Bu yüzden de tarihin sonuydu".

Sonuç olarak Fukuyama (2011) tarafından öngörülen bu süreç; yeni dünya düzeni anlayışının beraberinde getirdiği küreselleşme gerçeğine de vurguda bulunmakta ve aynı zamanda ekonomik anlamda serbest pazar ekonomisi ve siyaset açısından liberal demokrasi anlayışının bu temelde yaygınlaşacağını içermektedir.

2.2.2.2. Medeniyetler çatışması teorisi

Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi ile birlikte dağılan tarafların din farkı temelinde yeniden bir araya gelmeleri üzerindeki düşünceleri bağlamında Samuel P. Huntington (2002), "Medeniyetler Çatışması" başlıklı makalesinde konu ile ilgili düşüncelerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Huntington'a (2002, s. 39) göre, söz konusu olmaya başlayan yeni dünyada mücadelenin temel kaynağı ideoloji ve ekonomi olmayacaktır.

Bu belirlemeleri doğrultusunda Huntington (2002, s. 47 – 48); ideolojik bölünmenin ortadan kalkmasının ardından, bir yandan Batı Hıristiyanlığı arasında, diğer yandan da İslam Dini ile Hıristiyanlık arasında kültürel bölünmenin yeniden ortaya çıkmaya başlayacağını belirtmektedir. Huntington (2002, s. 51), Batı Hıristiyanlığı arasındaki Katolik – Ortodoks fay kırığını şu şekilde çizmektedir;

“Bugünkü Rusya ile Finlandiya ve Baltık Devletleri arasındaki sınırlar boyunca uzanıp, daha çok Katolik olan Batı Ukrayna’yi, Ortodoks Doğu Ukrayna’dan ayırarak Ukrayna ve Beyza Rusya’nın içerisinden geçip, Transilvanya’yi Romanya’dan ayırmak suretiyle batıya doğru salınır ve daha sonra şimdiki Hırvatistan ve Slovakya’yi eski Yugoslavya’nın geri kalan kısmından hemen hemen tüm olarak ayırarak gider.”

Huntington (2002, s. 51 – 52); Batı ve İslam medeniyetleri arasında söz konusu olan fay kırığını, bu yönde belirlediği Katolik – Ortodoks fay hattından daha önemli gördüğünü belirtmektedir. Bu bağlamda Batı ve İslam medeniyetleri arasında söz konusu olan ve Afrika’nın ucundan Orta Asya’ya uzanan fay kırıkları boyunca devam eden mücadelelerin 1.300 yıldır var olduğunu ifade eden Huntington (2002, s. 55), bu hattın sadece bir farklılık çizgisini değil, aynı zamanda kanlı bir mücadele çizgisini olarak görülmesi gerektiğini ve Avrasya’da medeniyetler arasındaki büyük tarihi fay kırıklarının bir kez daha alevlendiğini söylemektedir.

Sonuç olarak Huntington (2002, s. 61); Avrupa ve Kuzey Amerika ulusları arasında dayanışmayı ilerletmeyi, kültürleri Batı kültürüne yakın Doğu Avrupa ve Latin Amerika’yi Batı toplumlarına katmayı ve Rusya ve Japonya ile işbirliğine dayalı yakın ilişkiler geliştirmeyi önermektedir. İslam Dünyası ile Çin’i dışarıda bırakan bu anlayış, Batı’nın askeri gücüne karşı koyabilmek için Konfüçyen Çin ile İslam ülkeleri arasında bir askeri bağlantının bu temelde vücuda gelmesini içermektedir (Huntington, 1993).

Huntington (1993); dünyanın gittiği yönü daha iyi anlayabilmek ve daha net olarak ortaya koyabilmek adına, her ülkenin mensup olduğu medeniyetle ilişkisini ve o medeniyet içerisindeki nüfuzunu göz önünde bulundurmak doğrultusunda beş ayrı yapı tanımlamaktadır; üye ülke, yalnız ülke, merkez ülke, bölünmüş ülke ve kararsız ülke. Bu temelde herhangi bir medeniyet ile tamamen ilişkilendirilebilen ülkeler için “üye ülke” tanımlamasını kullanmış olan Huntington (1993); “yalnız ülke” tanımlaması ile de, diğer ülkelerle kültürel bir bağ içerisinde bulunmayan ve medeniyeti itibarıyla dünyadan soyutlanmış bulunan ülkeleri kast ettiğini belirtmektedir.

“Merkez ülke” tanımlaması ile ait olduğu medeniyete beşiklik eden ve o medeniyetin kültürünün kaynağı olarak görülen ülke ya da ülkeleri kast ettiğini ifade eden Huntington

(1993); “bölünmüş ülke” tanımlaması ile de içerisinde farklı medeniyetlere mensup olan çok sayıda insan barındıran ülkeleri tarif ettiğini ifade etmiştir. Huntington (1993); kendilerine ait bir medeniyetleri olan, ancak liderleri bu medeniyetleri terk etmeyi ve başka bir medeniyete geçmeyi amaçlayan ülkeleri de “kararsız ülke” olarak adlandırmıştır.

Huntington (1993) göre; Türkiye gibi toplumların siyasi liderlerinin, Batı’yı kendi toplumlarının içerisinde almaya ve kendi toplumlarını da Batı’nın içerisinde katmaya yönelik girişimleri her dönemde başarısız olmaya mahkûm olacaktır ve dünyada da bugüne dek bunu başarabilmiş tek bir ülke bulunmamaktadır. Zira bu tür ülkelerde bu temelde yaşanan deneyimler; yerli kültürlerin güçlü, direngen, Batı medeniyeti ve modernleşme ithaline karşı koyan, onu sınırlayan ve uyarılma yeteneğine sahip olmayan niteliği dolayısıyla başarısızlığa neden olmaktadır.

Huntington (1991) ayrıca; Batı’nın ve modernleşmenin kültürel ve siyasi kodlarının, bu tür toplumların bünyesine yerleşmesi ile birlikte, bu tür toplumlarda “kimlik bunalımı” yaşanmaya başladığını belirtmektedir. Bu bunalımın zaman içerisinde yayılmaya başladığını ifade eden Huntington (1991); bu durumun, bu tür toplumların tanımlayıcı ve devamlılık arz eden bir özelliği haline gelmeye başladığını söylemektedir. Bununla birlikte Huntington (1991); Batılı olmayan toplumların modernleşebilmeleri için, Batılı tarzda değil, Japonya gibi kendi geleneklerine, kurumlarına ve değerlerine dayanarak ve bu yapılarını geliştirerek modernleşmeyi başarabilmek için, bilakis kendi tarzlarında modernleşmek adına hareket etmeleri gerektiğini savunmaktadır.

Sonuç olarak Huntington (1993); Türkiye’de yönetici elit sınıfın İslami geçmişini reddederek dini, mirası, kültürü ve kurumları ile Müslüman bir toplumu Batılı ve modern bir toplum haline getirmeye çalışmalarının, Türkiye’yi “bölünmüş” ve “kararsız” bir ülke haline getirdiğini iddia etmektedir. Bu nedenle de Huntington’a (1993) göre; Türkiye’de yapılan devrimler toplumsal değil siyasi devrimlerdir ve o bakımdan da toplumdaki tabanı ve desteği zayıftır. 80 yıllık bir deneyimin neticesinde Türkiye; ne Doğulu ne de Batılı olmayan ve iki arada bir derede kalmış, kafası karışık ve en önemlisi de tün bunlardan dolayı tanımsız ve kimliksiz bir ülke haline gelmiştir. Başka bir ifadeyle de; Soğuk Savaş Dönemi’nin sonunda ve 21. yüzyılın başında Türkiye, hem “bölünmüş” hem de “kararsız” bir ülke olmaya yönelik konumunu devam ettirmektedir.

2.2.2.3. *Büyük satranç tahtası teorisi*

Brzezinski (2010), konu ile ilgili görüşlerini “Büyük Satranç Tahtası: Amerika’nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri” ismi ile Türkçe’ye çevrilmiş olan kitabında paylaşmaktadır. Bu bağlamda Brzezinski (2010, s. 39); Avrasya’yı (Avrupa – Asya) günümüz jeopolitiğinin temel coğrafyası olarak kabul ettiğini belirtmekte ve bugüne dek Avrasya’ya yönelik egemenlik mücadelesinin bölgede bulunan ülkeler tarafından gerçekleştirildiğini, ancak ilk kez Avrasya dışından bir gücün – ABD’nin – kıtaya egemen olma mücadelesi içerisine girdiğini vurgulamaktadır. Bu yönüyle de Brzezinski (2010, s. 47); Avrasya’yı, üzerinde küresel liderlik için mücadelelerin gerçekleştirildiği bir “satranç tahtası” olarak nitelendirmektedir.

Avrasya’yı “Batı Avrupa”, “Merkez Rusya”, “Güney Asya” ve “Doğu Asya” olmak üzere dört kritik bölge şeklinde değerlendiren Brzezinski (2010, s. 52); ABD’nin Avrasya egemenliğini önleyebilecek güçleri bir bir ele alarak değerlendirmekte ve bu güçlerin dışlanmalarını sağlamaya yönelik önerilerde bulunmaktadır. Brzezinski (2010, s. 52) tarafından tehdit olarak görülen ve incelenen ülkeler ise; AB, Rusya Federasyonu, Çin ve Japonya olarak belirtilmektedir.

Brzezinski (2005, s. 133); AB’nin ABD desteğine muhtaç olduğunu belirtmekte ve Avrasya egemenliğinin, ABD öncülüğünde Avrupa ile doğuya doğru gelişerek sağlanabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda AB’yi ve NATO’yu ana unsur olarak değerlendirdiğini ifade eden Brzezinski (2005, s. 133); doğuya doğru gelişme sırasında Rusya’nın bu birliğe katılabileceğini savunmakta ve Avrasya için Çin’in gelişip genişlemesi ve Rusya – Çin – İran işbirliği anlamında iki büyük tehdit göstermektedir. Brzezinski (2005, s. 133), bu gelişmelerin küçük ihtimaller olarak görülmesi gerektiğini, bununla birlikte yine de önemleri nedeniyle üzerinde durulması gereken ihtimaller olduğunu belirtmektedir.

Brzezinski (2010, s. 110) tarafından ikinci grubu oluşturan ülkeler de “Jeopolitik Eksenler” olarak adlandırılmaktadır. Brzezinski (2010, s. 110); bu ülkelerin önemlerini güçlerinden ya da motivasyonlarından dolayı değil, bilakis içerisinde yer aldıkları hassas bölgeden aldıklarını belirtmekte ve Ukrayna, Azerbaycan, Güney Kore, Türkiye ve İran’ı jeopolitik eksen ülkeleri arasında değerlendirmektedir. Özellikle Türkiye ve İran’ı sınırlı kabiliyetleri olan ülkeler arasında ifade eden Brzezinski (2010), yine de bu iki ülkenin aynı zamanda “Aktif Jeostratejik Oyuncu” ülkeleri arasında de ele alınması gerektiği savunmaktadır.

Brzezinski (2010, s. 181) göre; Avrupa, ABD'nin doğal müttefikidir, zira her iki taraf da aynı demokratik değerleri paylaşmakta ve genelde de aynı dinen inanmaktadır. Bununla birlikte Avrupa, Amerikalıların büyük bölümünün de ilk vatanı olma niteliğine sahiptir. Avrupa'da daha doğuya gidildiğinde ise; Ukrayna, Beyaz Rusya ve Rusya ile iletişim ağı kuracak ve neticesinde de bir Avrupa – ABD desteği görececek büyük bir Avrasya güvenlik ve işbirliği sürecinin önemli görülmesi gerektiği Brzezinski (2010, s. 181) tarafından belirtilmektedir. Zira Brzezinski'ye (2010, s. 181) göre; bu işbirliği bölgenin en önemli güçlerinden birisi olacaktır ve bu nedenle de Avrupa, ABD'nin Avrasya Kıtası'ndaki en önemli köprübaşı olarak görülmelidir.

ABD, Avrasya dışında bir güç olmakla birlikte, Avrasya Kıtası'nın üç tarafına doğrudan yerleştirmiş olduğu güçler ile uluslararası boyutta sahip olduğu liderliği sürdürmeye devam etmektedir. 1991 yılının sonlarına doğru karasal olarak dünyanın en geniş devleti olan SSCB'nin parçalanması ile birlikte, Avrasya'nın merkezinde bir anlamda kara bir delik açılmış ve ABD'nin jeostratejik amacı; Rusya'nın da içerisinde yer aldığı daha geniş bir Avrupa – Atlantik sistemini engelleyebilecek bir Avrasya İmparatorluğu'nun yeniden tesis edilmesini durdurmak temelinde şekillendirilmiştir (Larrabee, 2004).

Rusya'nın ABD için uygun bir ortak olamayacak denli geri kaldığını artık harap durumda bulunduğunu belirten Brzezinski (2010, s. 186); Rusya için tek jeostratejik seçeneğin Avrupa ile işbirliğine gitmek olduğunu ifade etmekte ve ancak bu yöndeki bir tercihin Rusya'ya kendisini yenileme ve geliştirme olanağı saplayabileceğini, dolayısıyla da Rusya'yı jeopolitik yalnızlıktan kurtaracağını söylemektedir. Zira ABD ile bağlanmış modern, zengin ve demokratik Avrupa'nın Rusya'ya sağlayacağı faydaları diğer hiçbir seçenek vermiş olmayacaktır. Brzezinski'ye (2010, s. 186); Rusya'nın bu yolu takip etmesi durumunda, Türkiye'nin de Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ndeki emperyalist ihtiraslarından vazgeçerek modernleşmek, Avrupalılaşmak ve demokratikleşmek yolunu taklit etmekten başka bir seçeneği kalmayacağını söylemektedir.

Brzezinski (2010, s. 87), Avrasya'da etnik çekişmelerin ve büyük güçlerin bölgesel rekabetlerinin yaşandığını varsaydığı bölgeyi “Avrasya Balkanları” olarak nitelendirmektedir. Bu bağlamda Brzezinski'ye (2010, s. 87) göre; Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve Afganistan dâhil olmak üzere söz konusu edilen dokuz ülke “Avrasya Balkanları” olarak nitelendirilen bölgeyi oluşturmaktadır ve söz konusu edilen bu bölge üzerinde Rusya, İran ve Türkiye'nin büyük etkileri bulunmaktadır.

Avrasya’da bulunan bu ülkeler arasında ABD’nin desteğini en fazla hak eden ülkelerin Azerbaycan, Özbekistan ve Ukrayna olduğunu belirten Brzezinski (2010, s. 88); eğer Türkiye Avrupa’ya yönelmeyi sürdürmüş olursa ve Avrupa Türkiye’ye kapılarını kapatmazsa, Kafkas ülkelerinin de Avrupa’nın yörüngesine girmesi sağlanmış olabilecektir ki; bu durum aynı zamanda, Kafkas ülkelerinin Batı yanlısı bir tavra dönmeleri çerçevesinde bölgenin dengelenmesini ve istikrara kavuşmasını sağlamış olacaktır.

Brzezinski’ye (2010, s. 93) göre aynı zamanda; Çin ile işbirliğine dayanan bir ilişki de, ABD’nin Avrasya jeostratejisi için zorunlu görülmelidir. Zira Brzezinski (2010, s. 93); Uzak Doğu’daki üç ana güç içerisinde ABD ve Japonya haricinde Çin’in de yer aldığını belirtmekte ve ABD’nin Avrasya egemenliğinin batı gücünün doğuya doğru gelişen NATO ve AB temelinde ve doğu gücünün de ABD – Çin – Japonya üçlüsü işbirliğinde görülmesi gerekmektedir. Bu nedenle de Avrasya’nın çoksesliliği tek bir güce yer vermemeli ve gelecek yüzyıl “Trans Avrasya Güvenlik Sistemi (TAGS)” ile güçlendirilmelidir. Böyle bir sistem içerisinde de Rusya, Çin ve Japonya’yı bünyesinde barındıran genişletilmiş bir NATO’dan bahsedilmeye başlanmış olmaktadır (Larrabee, 2010).

Zira AB’den dışlandığını hisseden bir Türkiye; radikal İslam’a yönelmiş olacak, NATO’nun genişlemesini veto etme eğilimi gösterecek ve laik bir Orta Asya’nın dünya ile bütünleştirilmesi ve istikrarının sağlanması noktasında Batı ile daha az işbirliği içerisinde bulunacaktır. Bu nedenle de ABD; belirtilen bu nedenler doğrultusunda Türkiye’nin AB’ye kabulünü cesaretlendirmek adına hareket etmeli ve Avrupa’daki etkisini, kullanarak, Türkiye’ye Avrupalı bir devlet gibi yaklaşıma özen göstermelidir (Cömert, 2001, s. 11).

2.2.2.4. Medeniyetler bütünleşmesi teorisi

Barry Buzan ve Gerald Segal tarafından ortaya konulmuş olan “Medeniyetler Bütünleşmesi Teorisi”, Huntington’un Medeniyetler Çatışma Teorisi’ne karşı olarak geliştirilmiş bir teoridir ve bu temelde de Medeniyetler Bütünleşmesi Teorisi, Huntington tarafından öngörüldüğü şekilde gelecekte bir medeniyetler çatışması olmayacağı savunusuna dayanmaktadır (Heilbroner, 1996, s. 40).

Bu bağlamda Buzan ve Segal’a göre; Batı medeniyeti, medeniyetlerin birbirinin bir anlamda boğazına sarılması yerine, bilakis birbirlerine karışmasını sağlayacak bir yapılanmayı ve anlayışı beraberinde getirmiş olacaktır. Zira Batı medeniyeti, alternatifsiz olarak dünyaya egemen olacak görüşlere sahiptir ve bu yönde görüşlerle kendisini

temellendirmiş olmak bakımından da oldukça güçlü bir yapılanma arz etmektedir (Heilbroner, 1996, s. 41 – 42).

Bu belirlemeler doğrultusunda Buzan ve Segal, Medeniyetler Bütünleşmesi Teorisi'ni aşağıda verilen argümanlar temelinde şekillendirmişlerdir (Buzan ve Hansen, 2011);

- Gelecekte bir medeniyetler çatışması yaşanması söz konusu olmayacaktır.
- Batı medeniyeti, medeniyetlerin birbirlerine karışmasını sağlayacak sağlam zemini oluşturacaktır.
- Batı medeniyeti alternatifsiz olarak dünyaya hâkim olacaktır.

2.2.2.5. Modern dünya devleti teorisi

Herbert George Wells, 1993 yılında yayımlanmış olan “The Shape of Things to come (Geleceğin Vizyonları ya da Olayların Gelecekte Nasıl Şekilleneceği)” adlı kitabında, “Modern Dünya Devleti Teorisi” bağlamında temellendirdiği düşüncelerini aşağıda verildiği paylaşmaktadır (Khanna, 2011);

“Yirmi ikinci yüzyılın başlarında; devlet, ulusalcılık, ırkçılık ve düzeni sağlayan diğer araçlara artık ihtiyaç duymayan ve dünya çapında özgürleşmiş bir topluma yol açmak için kendisini feshedecek olan modern bir dünya devleti oluşacaktır. Bu devlette bireysel mülkiyete gerek kalmayacak ve İngilizce temel dünya dili olacaktır.”

Bu kapsamda Robert Heilbroner (1996) tarafından geliştirilmiş olan “Modern Dünya Devleti Teorisi”, gelecek ile ilgili temel iki vizyon oluşturulabileceği argümanına dayanmaktadır. Bu bağlamda Heilbroner (1996, s. 12), gelecekte ya küresele etkin bir devletin orta yolu bulacağını ya da devlet anlayışının tamamen ortadan kalkacağını belirtmektedir. Gelecekte küresel bir devletin barışı sağlamaya yönelik adımlar atacağını belirten Heilbroner (1996, s. 124); bu doğrultuda ulus devletin ve ulus anlayışının de tamamen ortadan kalkacağını ifade etmekte ve Kutsal Kitaplar arasında yer alan Eski Ahit'te de belirtildiği gibi, eskiden Babil'de herkesin tek bir dil konuşması ve medeniyetin oldukça ileri olması gibi, gelecekte de İngilizce anlamında tek dil konuşulacak ve medeniyet çok daha fazla gelişecektir.

Wells (1993) tarafından ortaya konulmuş olan “Modern Dünya Devleti Teorisi” ve Heilbroner (1996) ile geliştirilen gelecek vizyonu bağlamındaki bu yöndeki görüşler, Eski Ahit ile ilgili değerlendirmelere yer vermek bakımından dinsel kökenler taşımakla birlikte, aynı zamanda ekonomi ve jeokültür temelli belirlemeleri de içermektedir. Bu bağlamda

ekonomi ve jeokültür temelli jeopolitik ve jeostratejik teorilerin felsefi boyutlarının, çok daha önceki dönemlerde Thomas Hobbes, John Locke, Hegel, Adam Smith, Malthus, Keynes, Marx, Kant ve başka birçok filozof, sosyal bilimci ve iktisatçı tarafından ortaya konulduğu görülmektedir (Fukuyama, 2011, s. 160).

Liberal demokrasi ve ekonominin temellerinde de söz konusu edilen bu filozof, sosyal bilimci ve iktisatçıların katkıları olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Amerikan demokrasisinin temelinde yer aldığı kabul edilen “Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi” ile “Amerikan Anayasası”nda da yer alan bu yöndeki temel ilkeler, Thomas Hobbes ve John Locke tarafından ortaya konulan Anglo – Sakson düşüncesinde yer almaktadır. SSCB’nin çökmesi ile bir anda ve yoğun olarak etkisini göstermeye başlayan ve dünya gündemini her şeyden daha fazla meşgul eder hale gelmiş olan “yeni dünya düzeni” nitelemesi de, yine ekonomi ve jeokültür temelli bu jeopolitik teorilere işaret etmektedir (Fukuyama, 2011, s. 160).

2.2.2.6. Yeni Avrasyacılık

“Avrasyacılık” ya da “Klasik Avrasyacılık” anlayışının tarihi temelleri, 1917 Ekim Devrimi’nin ardından yurt dışına kaçmış olan Rus düşünürlerinden Nikolay Trubetskoy, Petr Savitskiy, Georgiy Florovski ve Georgiy Vernadskiy gibi Rus aydınlarının düşüncelerine dayanmaktadır. Bu temelde görüşlerini ilk olarak 1921 yılında ve 1922 yılında Sofya’da yayımlanmaya başladıkları “Doğuya Çıkış: Öngörüler ve Gerçekleşmeler” ve “Yollarda: Avrasyacılığın Savları” adlı çalışmaları ile gündeme getirmiş olan bu düşünürler, 1926 yılı itibariyle konu ile ilgili olarak “Avrasyacılık: Sistemik Görüşler” başlığını taşıyan programlarını açıklamışlardır. 1926 – 1929 yılları arasında kapsayan dönemde ise Paris’i merkez olarak kullanmaya başlamış olan Avrasyacı düşünürler, “Avrasya Günlüğü” ve “Avrasya” adlı yayınları ile çalışmalarını devam ettirmişlerdir (Bassin ve Tüfekçi, 2011).

Klasik Avrasyacılık düşüncesine en önemli katkıyı yapan isim Lev Gumilyov (1950) olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda Gumilyov (1950); Avrasya’da İngilizlere ve Fransızlara göre Türk ve Moğol halklarının Rusya’nın daha yakın dostları olduğunu savunmuş ve Slav, Türk ve Moğol haklarını “süper etnos” olarak tanımlamıştır. Gumilyov (1950); Avrupa merkezçiliğine karşı çıkarak, her Avrupalının diğer kültürleri ortadan kaldırarak kendi kültürünü evrensel kılma hayaline sahip olduğunu savunmuş ve Rusya’nın Batı ile ittifak kurmak yerine, Avrasya Birliği’ni tercih etmesi gerektiğini, söz konusu

Avrasya Birliği'nin de geleneksel olarak Katolik Avrupa, Müslüman Güney ve Çin'e karşı tesis edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gumilyov (1950); 1950'li yıllar itibariyle başlattığı bu yöndeki çalışmaları 1960'lı yıllardaki çalışmaları ile devam ettirmiş ve bu temelde ortaya koyduğu görüşler 1990'lı yıllarda Rusya'da büyük ses getirmiş ve "Yeni Avrasyacılık Teorisi"nin temel düşünsel kaynaklarından birini oluşturmuştur (Mikail, 2007, s. 33).

Yeni Avrasyacılık Teorisi'nin en önemli temsilcilerinden birisi Aleksandr Dugin (2010) olarak kabul edilmektedir. Dugin (2010), bu yöndeki düşüncelerini paylaştığı "Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım" adlı kitabında, 2000'li yılların Rusya'nın iç ve dış siyasetine ilişkin olarak gelecek temelli bir teori ortaya koymuştur. Bu bağlamda Dugin (2010, s. 41); Yeni Avrasya Teorisi kapsamında jeopolitik yaklaşımı, insanlığın mekân faktörü ile karşılıklı ilişkisi bağlamında ele almış ve tarihselci modernitenin Batı merkezli zaman algısını reddetmiştir. Yerkürenin her bir noktasında, mekânın içsel ilişkiye uygunluklarını yansıtan kendisine özgü zamanlar olduğunu belirten Dugin (2010, s. 42), bu doğrultuda her bir medeniyetin değerler sisteminin bu zamana göre tanımlanması gerektiğini belirtmiş ve ancak zaman mantığını idrak etmeye yönelik bir anlayış temelinde jeopolitikle ya da "mekân felsefesi" ile doğru belirlemelerde bulunulabileceğini savunmuştur.

Dugin'e (2010, s. 45) göre; mekân felsefesi temelli bu yaklaşım, postmodern çağın öncelikli enstrümanı olma iddiasındadır ve jeopolitiğin mahiyeti itibariyle, kara ve deniz temelli iki karşıt hâkimiyet modelinin çatışmasının tarihselliğinden yola çıkarak, günümüz dünya siyasetinde Rus merkezli açılıma ulaşılmalıdır. Dugin (2010, s. 47) tarafından ortaya konulan bu açılım; Kartaca – Roma, Atina – Sparta, İngiltere – Almanya ve son olarak da ABD – SSCB arasındaki tarihsel güç mücadelesindeki benzerlikler üzerine kurulan analogik bir bakış açısını ifade etmektedir. Bu bakış açısı ise; ABD'nin deniz merkezli Atlantikçi jeopolitiğine dayanan yeni dünya düzeni karşısında, Rusya'nın başını çektiği Avrasya İmparatorluğu'nun yaratılmasını öngörmektedir.

Buna karşın Dugin (2010); söz konusu edilen bu diğer Avrasyacı güçlerin Rusya olmadan hiçbir anlam ifade etmeyeceğini, zira bu güçlerin Avrasya jeopolitiğini kendi lehlerine kullanma yetisine sahip olmadıklarını belirtmektedir. Bu bağlamda Dugin (2010); tarihin Rusya'ya yüklemiş olduğu misyonun artık yerine getirilmesi gerektiğini belirtmekte ve Anglo – Sakson Atlantikçi küreselleşmenin alaşağı edilebilmesinin, Rusya (Heartland) ile

diğer Avrasyacı kıyı güçlerin (Rimland) işbirliği içerisinde bulunmaları doğrultusunda mümkün kılınabileceğini savunmaktadır (Tüysüzoğlu, 2013).

Dugin'e (2010, s. 67) göre; tarihi tecrübeler ve Avrasyacı jeopolitik, Rusya'ya kullanılması gereken birtakım olanaklar sunmaktadır. Bu olanakların Rusya tarafından en iyi şekilde kullanılabilmesinin yolu da, ne Doğulu ne de Batılı fakat her ikisinin de merkezinde yer alan bir Rusya'nın tesis edilmesi olmalıdır. Bu temelde Rusya, öncelikli olarak Rimland ile eşit bir ilişki içerisinde yer almaya özen göstermeli ve bu eşit ilişkinin Avrupa ayağının tek adresi Almanya ile kurulacak bir ittifak olmalıdır.

Bununla birlikte Dugin (2010), Doğu'da da bu görevi üstlenebilecek olan en uygun tek isim Japonya olarak görülmelidir. Bu şekilde merkezinde Moskova'nın yer aldığı ve Batı'da Berlin'den ve Doğu'da da Tokyo'ya uzanan geniş bir destek alanı oluşturulabilecek ve kurulacak olan bir "Üçlü Komisyon Hükümeti" ile Yeni Avrasya İmparatorluğu Rusya önderliğinde toparlanabilecektir (Vinokurov ve Libman, 2012, 81 – 87).

Rusya'nın Avrasyacı jeopolitiğinin; Orta Avrupa, Doğu Avrupa ve Güney Doğu Avrupa'ya açılması gerektiğini belirten Dugin (2010, s. 71), bu açılımı sağlayabilecek en temel enstrümanlardan birisinin de Ortodoks / Slavist söylem olacağını savunmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın Bağımsız Devletler Topluluğu ile yakın komşuluk ilişkileri içerisinde bulunması ve yakın komşuluk siyasetinin Rusya'nın dış politikasının temel belirleyicisi olarak görülmesi gerektiğini belirten Dugin (2010), yeni siyaset anlayışları ile bu sürecin sürekli geliştirilmesi yönünde hareket edilmesi zorunluluğunu ifade etmektedir (Smith, 2013).

Özellikle Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte Balkanlar'da artan ABD müdahalesinin bu bölgeden çıkarılabilmesi için; Rusya'nın geleneksel anlamda hamiliğini üstlenmiş olduğu Sırbistan ve Bulgaristan ile birlikte Yunanistan ve Romanya'yı da içerisine alan bir Ortodoks jeopolitik boylamsal entegrasyonun geliştirilmesi gerektiğini belirten Dugin (2010, s. 79), bu süreçte Polonya ve Baltık Cumhuriyetleri'ne Rusya ve Avrupa arasında tampon bölge rolü verilmesini önermekte ve bu bölgelerde artan Atlantikçi nüfuza dikkat çekmektedir. Dugin'e (2010) göre, Atlantikçi akım ve lobilerin gücünün, ancak Avrasyacı bir çevreleme politikası ile sınırlandırılabilmesi olanaklı olabilecektir (Morozova, 2009).

Ukrayna'yı da bu çerçevede "kırılgan bir geçiş noktası" ve Rus – Avrasyacılığı'nın "yumuşak karnı" olarak gördüğünü belirten Dugin (2010, s. 95); SSCB sonrası Ukrayna'nın Batı yanlısı bir tutum içerisine girmesinin ve Atlantikçi hükümetler tarafından yönetilmesinin, bu ülkenin NATO'nun ileri bölge karakoluna dönüştürülmesi ya da "Truva Atı" rolünde değerlendirilmesi ile açıklamaktadır. Ukrayna için söz konusu edilmeye başlanan tüm bu rollerin devre dışı bırakılması gerektiğini savunan Dugin (2010), Ukrayna'nın etnik ve kültürel sorunlarının "böl – yönet siyaseti" ile istismar edilmesini ve bu şekilde de Rusya tarafına çekilmesini önermektedir (Erşen, 2004).

Asya için "Pan – Avrasyacı" bir vizyon ortaya koyan Dugin (2010, s. 105); Japonya'nın stratejik çıkarlarını Çin karşısında Avrasyacı jeopolitik lehine garantiye almasının sağlanması ve bu doğrultuda da Çin'in, hem Orta Asya hem de Asya Pasifik bölgesindeki nüfuzunun kırılması üzerine odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Rusya'nın, Almanya gibi Japonya ile de tarihsel husumetini bir kenara bırakması gerektiğini savunan Dugin (2010), Rusya önderliğindeki Avrasyacı güçlerin teknolojik olanaklarının sınırlı olduğu noktasından hareketle, Japonya'nın Doğu'da kazanılması gereken en önemli müttefik olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir (Ambrosio, 2001).

İslam jeopolitiğini de ikisi Atlantikçi ve diğer ikisi de Avrasyacı olmak üzere dört farklı bölgeye ayırmış olan Dugin (2010, s. 112); Atlantikçi jeopolitiğe aydınlanmacı laik – liberal ve kültürel – halkçı karakteri ile Türk – İslam sentezini, ahlaki değerlerden yoksun ve piyasa değerleri ile yoğrulmuş olan Suudi köktenci Vehabiliği ve Avrasyacı tarafa da ABD karşıtı radikal Şii ve Pan – Arap milliyetçiliğini koymaktadır.

Bu bağlamda İslam Dünyası'nın bünyesinde barındırdığı potansiyel Atlantik karşıtlığının, Yeni Avrasya İmparatorluğu'nun lehine çevrilmemesi durumunda Avrasya Bloku'nun ayakta kalmasının olanaksız hale geleceğini savunan Dugin (2010), Atlantikçi Türkiye ve Suudi Arabistan jeopolitiğinin sınırlanmasının yolunun Şii ve Pan – Arap düşüncelere sahip çevrelerle iyi ilişkiler geliştirmek olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda Dugin (2010), "İslam'a karşı İslam" stratejisinin Avrasyacı jeopolitiğin temel argümanı haline getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Efegil, 2009a).

Hem Şii jeopolitiğinin hem de Avrasyacılığın İslam Dünyası'ndaki en büyük temsilcisi olarak gördüğü İran için Dugin (2010); İran'ın, Berlin – Moskova – Tokyo miğferine Avrasya'nın güneyinden ya da İslam Dünyası'ndan katılacak olan "olmazsa olmaz" bir güç olarak görülmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda Dugin (2010); Şii devrimci

vizyonu, ABD'ye olan karşıtlığı ve stratejik derinliği ile birlikte hammadde zenginliği ile de İran'ı önemli görmekte ve Kafkasya'dan Orta Asya'ya ve oradan da Orta Doğu'ya uzanan geniş bir yelpazede, İran'ı Rusya'nın en büyük stratejik ortağı olmaya haiz kabul etmektedir. Bu temelde İran ve Rusya'nın nüfuz bölgesi olarak "Avrasya İttifakı"na dâhil edilebilecek olan bir Orta Asya, ABD karşıtı ve Şii jeopolitikle müttefik bir Pan – Arap düşüncesine sahip Orta Doğu, temel Avrasya hayali olarak görülmelidir (Bakhtiyar, 2007).

İran'ın Türkiye ile olan tarihsel husumeti ve rekabeti ile birlikte Avrasyacı jeopolitik misyon bağlamında en az Rusya kadar potansiyele sahip olan Türkiye, Avrasya kıtasal coğrafyasında yerleşik olan Türk halklarına yönelik tarihsel bir yayılma geleneğine sahip olması bakımından, Dugin (2010) tarafından anlaşılmış olan "Rus Avrasyacılığı" dışında bir "Yeni Avrasyacılık" anlayışı ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda Dugin (2010); Pan – Türkçü ve Pan – Turancı bir Avrasya jeopolitiğine karşı Rusya – İran birleşmesini öngörerek, bölgede Pan – Turancı eğilimlerin de bu şekilde önünün alınabileceğini savunmakta ve İran'ın Tacikistan, Afganistan ve Pakistan üzerinden Orta Asya içlerine dek uzanan bir alanda "Pax – Percia" anlamında bir nüfuz kuşağı oluşturmasını önemsemektedir (Shlapentokh, 2007).

"Aleksandr Dugin'e Göre Pan – Türkçü Tehlike" ile ilgili belirlemeler Şekil 4.'de yer almaktadır.

Şekil 4. Aleksandr Dugin'e göre Pan – Türkçü tehlike (Yılmaz, 2009)

Bu doğrultuda Dugin (2010) Pan – Türkçü jeopolitiğin; Çeçenistan, Dağıstan, Yakutistan, Osetya gibi Rusların bugün itibariyle sorunlu olduğu bölgelerden uzak tutulması gerektiğini belirtmekte ve Rus Avrasyacılığı için bunu zorunlu gördüğünü ifade etmektedir.

Sonuç olarak Dugin (2010); geleceğe yönelik politikaların uygulamaya geçirilebilmesi için Avrasya ittifakının en kırılgan fay hattının Kafkaslardan geçtiğini düşünmekte ve bu bölgenin, Rusya – İran ve Türkiye arasında “Atlantikçilik – Avrasyacılık” tarihsel zıtlığı temelindeki çatışmaları bünyesinde barındırması bakımından göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmaktadır.

Bu doğrultuda Kafkaslardaki hassas dengelere dikkat çeken Dugin (2010); Rusya Avrasyacılığı'nın uzun vadeli olası stratejik olumsuzluklarının öncelikli olarak bu bölgede ortaya çıkmaya başlayacağını belirtmekte ve bu nedenle de Bağımsız Devletler Topluluğu'nun üç önemli üyesi olarak gördüğü Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın Moskova yanlısı bir çizgiye çekilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Türkiye'nin bölgedeki rolüne ilişkin olarak da Dugin (2010); hem İran hem de Rusya açısından Türkiye'nin bu bölgedeki gücünün etkisizleştirilmesi gerektiğini savunmakta ve bunun için de Türkiye'deki Kürt azınlığın ajite edilmesi, Ermeni meselesinin desteklenmesi ve Türkiye'de yaşayan İran sempatanı radikal İslamcıların harekete geçirilmesi gerekliliğine vurguda bulunmaktan çekinmemektedir. Bununla birlikte Dugin (2010); Çeçenistan, Dağıstan, Yakutistan, Osetya vb. gibi Rusların sorunlu oldukları iç bölgelerden de Türkiye'nin uzak tutulması gerektiğine vurguda bulunmaktadır.

2.2.2.7. Jeoekonomik yaklaşımlar

Jeoekonomi; teknolojinin, beşeri sermayenin ve doğal kaynakların bölgesel ve küresel ölçekte devletler tarafından en verimli ve en etkin bir şekilde nasıl bir araya getirilebileceğini araştırmaktadır. Bu bağlamda jeoekonomi; hem siyaset biliminin hem de ekonomi biliminin bir disiplini olarak değerlendirilmektedir ve jeoekonomik belirlemelerde coğrafi, ekonomik, teknolojik ve politik temelli değerlendirmeler ön plana çıkmaktadır (İnan, 2008, s. 41).

Jeoekonomi; bu nitelikleri doğrultusunda günümüzde uluslararası ilişkilerde önemli bir yere sahiptir ve küreselleşmenin her geçen gün daha fazla hâkim olmaya başladığı ekonomik ve politik dünyada, ulus devletlerin bu yeni dünyaya göre kendilerini yeniden

tanımlamalarına ve yeni düzende yer edinebilmelerine olanak sağlamaktadır. Jeoekonomi, jeopolitik değerlendirmelerin son halkası olarak görülmektedir ve ülkelerin yaşamsal öneme sahip çıkarlarının ekonomik temelde belirlenmesi dolayısıyla, jeoekonomi de bu temele uygun stratejiler belirlenmesini içermektedir (İnan, 2011).

Jeoekonomi kavramı, 1980’li yılların sonları itibariyle ABD’li Edward Luttwak tarafından kullanılmıştır. Luttwak, jeoekonomi kavramına devletlerin rekabet edebilirliklerini artıran bir araç rolü yüklemiş ve bu doğrultuda jeoekonomi çalışmaları özellikle 1990’lı yıllardan itibaren hız kazanmıştır (Lee, 2007).

“Jeopolitik ve Jeoekonomi’nin Karşılaştırılması” ile ilgili belirlemeler Tablo 1.’de yer almaktadır.

Tablo 1. Jeopolitik ve Jeoekonominin Karşılaştırılması

<u>JEOPOLİTİK</u>	<u>JEOEKONOMİ</u>
Kökenleri İmparatorluk Çağı’nın sonlarına dayanmaktadır.	Kökenleri Soğuk Savaş Dönemi’nin sonlarına dayanmaktadır.
Serbest ticaretin düşmeye ve ulusal otarşinin yükselmeye başladığı dönemde gelişim göstermiştir.	Serbest ticaretin artmaya ve ulusal otonominin gerilemeye başladığı dönemde gelişim göstermiştir.
Bölgesel devletlerin hegemonya savaşımını yansıtmaktadır.	ABD’nin hâkim olduğu, fakat emperyal egemenliğinin olmadığı küresel bir hegemonik sistem içindeki savaşımı yansıtmaktadır.
Kuramsal olarak orduya bağlı Halford Mackinder ve Fredrich Ratzel gibi yazarlar tarafından ileri sürülmüştür.	Kuramsal olarak iş çevrelerine bağlı Edward Luttwak ve Kenichi Ohmae gibi yazarlar tarafından ileri sürülmüştür.
İçişlerini ve dışişlerini “egemenlik”, “müttefik” ve “düşman” diliyle ayırmaktadır.	İç ve dışişleri ayırımı “egemenlik” ve “ortak riskler” diliyle bulanıklaştırmaktadır.
Politika, güvenlik için egemenlik ve müttefik edinmeye odaklanmıştır.	Politika, rekabet ve ekonomik kaldıraç görevini görebilecek ortaklara odaklanmıştır.
Bölgesel oluşumlar; bloklar, ulus devletler ve “Demir Perde” gibi sınırlar etrafındadır.	Bölgesel oluşumlar; bağlılık, bölgesel birlikler ve “web” gibi bağlar etrafındadır.
Sınırlarla belirlenmektedir.	Sınırsızlıkla ve iletişim ağlarıyla belirlenmektedir.

(Kaynak: İnan, 2011)

Günümüz uluslararası ilişkiler anlayışında artık devletlerarasındaki politik yakınlaşmaların ya da kutuplaşmaların yerini, ekonomik birliklerin ya da çatışmaların almaya başladığı görülmektedir. Zira artık ortak ekonomik çıkarlar her şeyden daha üstün tutulmakta ve

siyasi alandaki egemenliklerin yerini ekonomik alandaki egemenlikler almaya başlamaktadır.

2.3. Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Ve Önemi

2.3.1. Türk tarihi boyunca jeopolitik

Türkler tarih boyunca Asya'nın doğusundan, Doğu Avrupa ve Balkanlara kadar geniş bir coğrafyada yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bugün başta Anadolu olmak üzere hâlâ bu geniş coğrafyanın önemli toplumlarının başında gelmektedir (Karakuş, 2014). Bu bağlamda resmi olarak Türk tarihi, M.Ö. 318 itibariyle Hun İmparatorluğu'nun kuruluşu ile başlamaktadır. Bununla birlikte arkeolojik buluntular doğrultusunda görülmektedir ki, Türk dili M.Ö. 15 binli yıllar itibariyle kullanılmaya başlamış olmak bakımından tarihi oldukça eski diller arasında değerlendirilmektedir. Çin kayıtlarına göre de; Orta Asya bozkırlarında bulunan ve anadilleri Türkçe olan yüzlerde boydan sadece bir tanesinin adı "Türk"tü ve Türkler, Altay Dağları ile çevresini kendilerine anavatan olarak seçmişlerdi. Tüm Türk boylarının, Göktürk İmparatorluğu Dönemi'nde birleştikleri ve hepsinin "Türk" adını aldıkları görülmektedir (Yolalıcı, 2008).

Bu dönemden itibaren Türklerin; nüfusun kalabalıklaşması dolayısıyla kıtlık baş göstermesi, kabileler arası çatışmaların başlaması ve özellikle de Çin tehlikesi dolayısıyla Batı'ya doğru ilerlemeye başladıkları görülmektedir. Bu bağlamda da Orta Asya'nın Türklerin ata yurdu; Anadolu, Kafkaslar ve Balkanlar'ın da anayurdu olduğu söylenebilir. 8. yüzyıl ile birlikte de Türklerin; kalabalık insan grupları şeklinde göç etmek, göç ettikleri bölgelerde yeni devletler kurmak ve bu süreçte de var olmaya devam edebilmek için savaşmak gibi üç temel oldu ile karşı karşıya kalmaları söz konusu olmuştur (Taşağıl, 2004).

Bu süreçte Çin İmparatorluğu karşısında kesin bir yenilgi yaşanması ve Göktürk İmparatorluğu'nun da sona ermesi ile birlikte Batı'ya yönelmiş olan Türkler, Karahanlılar ve Gazneliler ile Türkistan – Hindistan – İran üçgeninde hâkimiyet kurmaya başlamışlardır. 751 yılı tarihli Talas Savaşı'nın ardından da, Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri süreci hız kazanmış ve M.S. 900'lü yıllardan itibaren de İslamiyet Türkler arasında tamamıyla yaygınlaşmıştır (Kuşçu, 2006).

Orta Asya'da hâkimiyetlerini kaybetmeye başlamış olan Hun boyları da, Kazakistan bozkırlarında toplanmalarının ardından ve 350 – 375 yılları arasında Avrupa'ya doğru

ilerlemeye başlamışlardır. Bu süreç hem Avrupa tarihi hem de dünya tarihi açısından büyük önem arz eden “Kavimler Göçü”nün ortaya çıkmasını sağlamış ve Hunlar ve beraberindeki kavimler tüm Avrupa’daki dengeleri değiştirerek, bugünkü Avrupa milletlerinin kökenleri oluşturulmaya başlanmıştır. 434 – 453 yılları arasını kapsayan Atilla Dönemi’nde ise; Avrupa Hun İmparatorluğu Kafkaslardan Fransa ve Danimarka’ya dek uzanan geniş bir bölgede yer alır hale gelmiş olmasına karşın, nüfusunun büyük bir bölümünün yabancı kavimlerden oluştuğu görülmektedir (Üren, 2010).

Avrupa Hun İmparatorluğu’nun ardından da; 6. yüzyıl ortalarına dek Avarlar, 7. yüzyıla dek Bulgarlar, 7. yüzyılın son yarısına dek Peçenekler, 9. ve 11. yüzyıllar arasında Oğuzlar ve Kıpçaklar, Orta Avrupa’da ve Balkanlarda Türk hâkimiyetinin devam etmesini sağlamışlardır. Dönemin en gelişmiş ve modern devleti olarak nitelendirilen Hazar Devleti ise 558 yılında kurulmuş, ancak iç karışıklık dolayısıyla 882 yılında varlığı sona ermiştir. Hazar Devleti’nden geriye ise, bugünkü Çuvaş Özerk Cumhuriyeti ile az sayıdaki Kırım Türkleri kalmıştır. Peçenekler ise; Oğuzların baskısı ile yurtlarını terk ederek Edirne’ye yerleşmişler, ancak bu bölgede Kıpçaklar ile ittifak içerisinde olan Bizans’a yenilerek bağımsızlıklarını kaybetmişlerdir. Kıpçaklar da, Moğollardan kaçarak 1240 yılından itibaren Macaristan’a yerleşmeye başlamışlardır (Türkeş – Günay, 2007, s. 178).

Söz konusu edilen bu belirlemeler, özellikle 1.000 ile 2.000 yılları arasında Türklerin jeopolitik çevrelerinin şekillenmesini sağlamıştır. Bu tarihler arasında Oğuz Türkleri Avrupa’ya yönelmişler ve bu bölgede hâkimiyet kurmak istemişlerdir. Orta Asya’da kalan Türkler ise; doğuda Çin, batıda Osmanlı, güneyde Hint ve kuzeyde Sibiryaya ile çevrili olan jeopolitiğin hâkim olduğu bir dönemin içerisinde yer almaya başlamışlardır. 1040 Dandanakan Savaşı ile Selçuklulara Anadolu’nun yolu açılmış ve 1071 Malazgirt Savaşı ile de Türklerin Anadolu’ya kitlesel olarak girmeleri söz konusu olmuştur. 1095 tarihi itibarıyla ilk Haçlı Seferi gerçekleşmiş 1270 yılına dek yedi Haçlı Seferi daha olmuştur. Bu süreçte ise Türklerin Anadolu’ya göçleri devam etmiştir. Orta Asya ve İran üzerinden gelen göçebe Türkler, İran Selçukluları tarafından aşiretlerin siyasi etkinliğinin azaltılmasına yönelik olarak farklı bölgelere yerleştirilmiştir (Göka, 2008, s. 79).

1176 yılında Miryokefalon Savaşı’nda Selçukluların Bizans’a karşı zafer elde etmesi ile birlikte, Türk göçebeler Gediz, Menderes ve Sakarya bölgesine yerleşmeye başlamışlar ve 1300 yılına dek İzmir ve Trabzon dışında Akdeniz, Karadeniz ve Ege kıyıları da Türkmenler tarafından alınmıştır. Ancak 1243 yılında Köseadağ Savaşı’nda Selçukluların Moğollara yenilmesi ile birlikte Anadolu’da Selçuklu egemenliği sona ermiştir. 13.

yüzyılda Cengiz Han Orta Asya'dan Avrupa'ya dek uzanan geniş bir bölgede etkili olmaya başlamış ve Cengiz Han'ın Orta Asya'daki Türk topluluklarına saldırması üzerine Türkler Orta Doğu'ya ve Anadolu'ya göç etmeye başlamışlardır. Anadolu'ya göç eden Türkler, 14. yüzyıl sonlarından itibaren de Osmanlı Devleti bünyesinde yer almışlardır (Göksu, 2009).

Cengiz Han'ın ardından kurulan Altınordu Devleti, Türklerin Anadolu'da toparlanmasına olanak sağlamış olmakla birlikte, 1396 yılında Timur'un Altınordu Devleti'ni yıkması ile birlikte kuzeye çekilmeye başlayan Türklerin bir kısmı Kazan Şehri'ni kurmuş, bir kısmı da Orta Asya'ya geri dönmüştür. 1453 yılında İstanbul'un fethedildiği dönemde Kuzey Türkleri, Altınordu Devleti'nin devamı niteliğindeki Kırım ve Kazan Hanlıkları etrafında toplanmaya başlamışlardır. Kırım Hanlığı Osmanlı Devleti'ne tabi olmak bakımından Astrahan ve Kazan Hanlıkları'ndan daha uzun süre variyet göstermişlerdir. Astrahan ve Kazan Hanlıkları ise, Osmanlı Devleti'ne uzak olmak bakımından zaman içerisinde Ruslar tarafından tecrit edilmişlerdir (Acar, 2013).

Şii Safevi Devleti'nin ortaya çıkması ile birlikte Türklerin Anadolu ve Orta Asya ile bağlantıları kesilmiş ve bu doğrultuda Türklerin batıya hareket etmeleri önlenmiştir. Şii Safevi Devleti Anadolu – Türkistan ilişkilerinin de zayıflamasına neden olmuş ve bu durum Türk gruplarının coğrafi, dini ve kültürel anlamda farklılaşmalarını beraberinde getirmiştir. Tarihsel süreç içerisinde 14 kavim olarak göç eden Türkler; 14 imparatorluk, 38 devlet, 42 beylik, 16 hanlık ve 12 cumhuriyet kurmuşlardır (Çeçen, 2006, s. 14).

Bu bağlamda görülmektedir ki; Türk tarihi, aynı zamanda bir savaş, göç ve kültür tarihi olarak karşımıza çıkmaktadır ve Türkler tarihin her döneminde, coğrafyaya ve zamana meydan okumak adına hareket etmişler, bilinen tüm coğrafyalarda savaşmışlar ve devletler kurmuşlardır. Bununla birlikte Türklerin, en fazla kendi içlerinde çatışmalar yaşandığı da bilinmektedir. Bu nedenle de Türk tarihinde siyasi olguların; kültürel gelişmeler ve sosyal evrimler ile başladığı ve savaşlarla neticelendirildiği belirtilmektedir (İlhan, 2009, s. 318).

Osmanlı tarihi bağlamında değerlendirildiğinde de; “Yükselme Dönemi (1299 – 1600)”, “Duraklama Dönemi (1600 – 1774)”, “Gerileme Dönemi (1774 – 1914)” ve “Çözülme Dönemi (1914 – 1922)” olmak üzere dört dönemden söz edilebilir. Bu bağlamda I. Murat ile başlayan imparatorluk kurma çabaları – Timur Dönemi ile birlikte sekteye uğramış olsa da –1421 – 1451 yılları arasını kapsayan II. Murat Dönemi ile birlikte yayılma dönemi içerisine girilmiştir. Fatih Sultan Mehmet ile dünya çapında bir imparatorluk haline gelmiş ve İstanbul'un fethi ile birlikte Balkanlar'daki varlığını sağlamlaştırmaya

başlamış olan Osmanlı Devleti, daha sonrasında da Kırım'ı ve Doğu Karadeniz Bölgesi'ni sınırlarına dâhil ederek kuzeye karşı güvenli bir bölge oluşturmuştur (Demirci, 2013).

Osmanlı Devleti; toplumu ve kendisini hiçbir zaman bir ırk, kavim ve millet (ulus) ekseninde tanımlamamış ve bu terimlerle ilgili ayrımcı eğilimler de Osmanlı Dönemi'nde oluşmamıştır. Osmanlı Devleti'nde ırk – ulus ve ekin bağlamında bir kimlik tanımlama çabası, ancak 18. yüzyılın sonlarında tezahür etmiştir (Aksoy, 1987). Bu yönüyle Osmanlılar bağlamında Türk tarihini şekillendiren hususlarından birisi, İslam ülkesinin variyetine yönelik bir tehlike görülmesi durumunda savaşmayı ödev addeden “Gaza geleneği”; bir diğeri de, Türklerin coğrafi bütünlük arama ihtiyacı içerisinde olmaları şeklinde değerlendirilmektedir. Bu çerçevede Türkler; Orta Asya'da, Avrupa'da ulaştıkları bölgelerde, Çin ve Hindistan'da yerleşik hayata geçemedikleri için sürekli göç etmek durumunda kalmışlar ve bu durum ise devamlı olarak açık sınırlara sahip olmaları nedeniyle siyasi ömürlerinin kısa olmasını beraberinde getirmiştir (İnalçık, 2009, s. 26).

1520 – 1556 yılları arasında Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman Dönemleri'nde Osmanlı İmparatorluğu; Avrupa, Asya ve Afrika Kıtaları'nın önemli bir bölümüne hâkim olmak bakımından altın çağını yaşamıştır. Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nun hem dönem itibariyle yüksek bir bilim ve uygarlık düzeyine sahip olmasından, hem de düzenli bir orduya sahip olmasından kaynaklanmaktaydı (Black, 2009, s. 44).

16. yüzyılın başları itibariyle de Türkmenler Anadolu'nun güneydoğusuna büyük oranda hâkim olmaya başlamışlardır. Ancak Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail'i yenmesinin ardından Türkmenler ile ilişkisini kesmek istemiş ve bu nedenle de sınır güvenliğini sağlamak adına sınır boylarına Kürtleri yerleştirmek adına hareket etmiştir. Ancak bu durum, günümüze dek uzanan birtakım sorunların da temellerinin bu dönemde atılmasına neden olmuştur. Zira dönem itibariyle Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki Türk unsurunun etkisi ve ağırlığı zamanla azalmaya başlamış ve dolayısıyla da Osmanlı dinamizmi etkisini kaybeder hale gelmiştir.

Sonuç olarak 1571 – 1610 yılları arasını kapsayan dönemde büyük bir bunalım yaşanmaya başlanması söz konusu olmuş ve nüfusun hızla artması, Avrupa ülkelerinin gelişmiş savaş teknolojilerini kullanması, Osmanlı bürokratik, askeri ve mali düzeninin sarsılması, Safeviler ve Halsburglularla uzun süren bir savaş döneminin içerisinde yer alınması vb. nedenlerle sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır (İnalçık, 2009, s. 191).

1677 yılı itibariyle gündeme gelen ilk Türk – Rus Savaşı ile birlikte, sonraki dönemlerde de Türk jeopolitiğinin temel belirleyicisi olan Rus tehlikesi baş göstermiştir. 1699 Karlofça Anlaşması ve 1718 Pasarofça Anlaşması ile de Osmanlı İmparatorluğu; Macaristan, Ukrayna, Azak Kalesi, Dalmaçya sahilleri ile Mora Yarımadası'nı kaybetmiştir. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu Hıristiyan Batı ile Hıristiyan Kuzey arasında kalmaya başlamış ve Ruslarla birlikte Batı Avrupa'nın gelişmiş deniz gücüne sahip ülkeleri ile baş etmek zorunda kalmıştır. 1669 yılı itibariyle Girit fethedilmiştir, ancak buna karşın bu dönemde Osmanlı Devleti'nin Batı karşısında çok fazla bir üstünlüğe sahip olmadığı görülmektedir (Selçuk, 2013).

Osmanlı Devleti; Rus yayılmasının uzun vadede kendisini sıkıştıracağını görmüş olmak bakımından, Sokullu Mehmet Paşa Don – Volga Kanalı'nı açarak Karadeniz'den Hazar Denizi'ne girmek istemiştir. Don – Volga Kanalı'nın, Türkistan'dan Anadolu'ya yönelik gerçekleştirilecek olan Türk göçünü canlandırması beklenmiş ve Osmanlı Devleti'nin bu şekilde Asya'nın içlerine dek uzanmış olan Ruslarla mücadele edebilmesi öngörülmüştür. Ancak Osmanlı Devleti bu beklentisini ve öngörüsünü gerçekleştirememiş ve Ruslar 1632 yılında Saha – Yakutistan'ı, 1731 yılında Batı Kazakistan'ı ve 1756 yılında da Altay'ı fethetmiştir (Kurat, 2014, s. 171).

Ruslar bu süreçte; 1812 yılında Gagavuz topraklarını, 1813 – 1828 yılları arasında Kuzey Azerbaycan'ı ve 1822 – 1848 yılları arasında da Kazakistan'ı tamamen ele geçirmişlerdir. 1828 yılında Karaçay – Balkarya Rus hâkimiyetine girmiş ve 1865 yılında Taşkent, 1868 yılında Buhara Hanlığı, 1873 yılında Hive Hanlığı ve 1875 yılında da Hokand Hanlığı yine Ruslar tarafından işgal edilmiştir. 1863 – 1876 yılları arasında ise Kırgızistan'ın Rusların eline geçmesi ile birlikte bu süreç Osmanlı'nın çöküşünü başlatmıştır (Yanar, 2002, s. 30 – 31).

Osmanlı İmparatorluğu'nun bu dönemdeki yayılmacı politikasının ve Avrupa'ya yayılmak istemesinin temelinde, sadece savunmaya endeksli nedenlerin değil, aynı zamanda ekonomik açıdan Avrupa'dan yararlanılmasının de yer aldığı görülmektedir. Bu süreçte İpek Yolu üzerinden Avrupa'ya dek uzanan ticaret yollarını kontrol altına almayı başarmış olan Osmanlı İmparatorluğu; Asya, Avrupa ve Afrika kapsamında sahip olduğu toprakları ile ve denizyolları ve karayolları anlamında merkezi bir konumda bulunması dolayısıyla stratejik öneme sahip bir devlet haline gelebilmiştir (Işık, 2011).

Söz konusu edilen bu belirlemeler kapsamında Osmanlı jeopolitiğinin tarihsel süreçte aşağıda verilen kapsamda şekillendiği belirtilmektedir (Yılmaz, 2009);

- Osmanlı Devleti'nin kendisine özgü bütünsel yapısının korunmasını sağlamak amacıyla Anadolu'ya girişi önlemek;
- Batı'da doğal olarak belirlenmiş sınırlara dek uzanabilmek amacıyla Tuna Nehri'ne ve Viyana'ya dek yayılmak;
- Osmanlı Devleti tarafından fethedilen yeni yerlerdeki halkların, Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve siyasi yapısına entegre edilmesini sağlamak;
- Rusya'ya karşı Kırım'ı elde tutmak ve
- Doğu Akdeniz boyunca deniz hâkimiyetine sahip olmak.

19. yüzyıl itibariyle Ruslar; Kafkasya kıyılarında bulunan yaklaşık 1,5 milyon Kafkas'ı Osmanlı İmparatorluğu'na sürerek yerlerine Rusları yerleştirmiş ve Doğu ve Kuzey Rusya'da bulunan Kazan, Orenburg, Ufa ve Kuzey Kuban ile Kazan Türkleri ile Başkurt Türklerinin yer aldığı Ural – İdil Bölgesi'ndeki Müslüman toplulukları Osmanlı İmparatorluğu'na göçe zorlamıştır. Bu doğrultuda Kuzey Kafkasya nüfusu yarı yarıya azaltılmış ve SSCB Dönemi'nde hem Türk hem de Müslüman kimliği yok edilmeye çalışılmıştır (Avşar, 1997).

Ruslar bu amaçlarına yönelik olarak, 1924 – 1936 yılları arasında Kuzey Kafkasya'da yedi ayrı özerk cumhuriyet ve özerk bölge oluşturmuşlar ve bu doğrultuda alt kimlikler bağlamında yerel milliyetçilikler desteklenerek Türk ve Müslüman kimliğinin kullanılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak dönem itibariyle bu bölgede kalabilmiş Türklerden bir kısmı bugün için Müslüman, bir kısmı da Hıristiyan olarak hala bölgede yaşamaya devam etmektedir.

Bu bağlamda özellikle batıda söz konusu olmaya başlayan coğrafi keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri, kapitülasyonlar, Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun jeopolitik önemi kaybolmaya başlamış ve tüm bu gelişmeler, neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü tetikleyen dış etmenler olarak kendisini ortaya koymuştur. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nda fetih anlayışına uygun hareket edilememesi doğrultusunda toprak kayıpları yaşanmaya başlanmış ve bilgi üretmekten uzak bilimsel anlayışların etkisi ile birlikte de, Osmanlı ekonomisi tüm bu durumlarla baş edemez hale gelmiştir (Sayar, 2008, s. 30).

Sanayi Devrimi'nin etkileri bağlamında Osmanlı İmparatorluğu Avrupa ülkelerinin hammadde kaynağı ve potansiyel pazarı haline sokulmuş ve bu ülkelerin deniz güçleri de baş edemeyecek duruma gelmiş olan Osmanlı İmparatorluğu, sürekli toprak kaybetmeye devam etmiştir. Bu doğrultuda Osmanlı İmparatorluğu'nun Boğazlar bağlamında İngiltere ve Rusya ile Balkanlar bağlamında Avusturya ve Rusya ile Orta Doğu bağlamında İngiltere, Fransa ve Almanya ile mücadelesi Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına dek devam etmiştir. 1912 – 1923 Balkan Savaşı ile Balkanlar'dan Türklerin tamamen tasfiye edilmesi adına hareket edilmiş ve neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun bu döneminde sadece Avrupa'da ve Afrika'da toprak kayıpları yaşanmamış, aynı zamanda bu bölgeden Türklerin çıkarılması da söz konusu olmuştur (Yılmaz, 2009).

Sonuç olarak bir anlamda yağmalanmaya çalışılan Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntılarından, aynı zamanda Türkler için bir bağımsızlık ve çağdaşlaşma savaşı olan

2.3.2. Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumu

Türkiye, topraklarının bir kısmı Avrupa'da ve çok daha büyük bir bölümü Asya'da yer alan bir Akdeniz ve Orta Doğu ülkesidir. Yüzölçümü 779.542 km² olan Türkiye; genel görünümü itibariyle doğu – batı doğrultusunda uzanan, batıdan doğuya uzunluğu 1.600 km ve güneyden kuzeye uzunluğu 600 km olan dikdörtgen şeklinde bir ülkedir. Kara sınırlarının uzunluğu 2.753 km ve deniz kıyılarının uzunluğu 8.333 km olan Türkiye'nin; Gürcistan – Ermenistan – Azerbaycan sınırının uzunluğu 610 km, İran sınırı 454 km, Irak sınırı 331 km, Suriye sınırı 877 km, Bulgaristan sınırı 269 km ve Yunanistan sınırı da 212 km uzunluğundadır (Güner, 2007, s. 1 – 10).

Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye'nin en belirgin özelliği, Kuzey Yarımküre'de Ekvator ile Kuzey Kutup Bölgesi arasında merkezi bir konumda bulunmasıdır. Denizlerle çevrili olması ve orta kuşak iklimine sahip bulunması dolayısıyla Türkiye, tarihsel süreç içerisinde bölgede yer alan medeniyetlere göre birtakım üstünlüklere sahip olmuştur. Bu nitelikleri doğrultusunda Asya Kıtası ile Avrupa Kıtası arasında bir köprü konumunda bulunan Türkiye; 185 dünya ülkesi içerisinde nüfus itibariyle 15. sırada, toprak büyüklüğü itibariyle 32. sırada ve ekonomik gücü itibariyle de 16. sırada yer alan bir dünya devletidir (Güner, 2007, s. 12).

Jeopolitik ve jeostratejik konumu kapsamında Türkiye; dünyanın en önemli petrol rezervlerine sahip bulunan Orta Doğu ile Hazar Havzası, önemli deniz ulaştırma yollarının kavşağı durumunda bulunan Akdeniz Havzası, tarihsel süreçte her dönemde önemli

görülen Karadeniz Havzası ve Türk Boğazları, SSCB'nin ve Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte yapısal değişiklikler söz konusu olan Balkanlar, etnik çatışmaları yanında zengin doğal kaynaklara sahip olan Kafkasya ve Orta Asya'nın oluşturduğu coğrafyanın merkezinde ve tarihin her döneminde olduğu gibi bugün de etkili bir konumda bulunmaktadır. Bu bağlamda oldukça önemli bir jeostratejik konuma sahip bulunan Türkiye; hem Avrupa, hem Asya, hem Kafkas, hem Orta Doğu, hem Akdeniz ve hem de Karadeniz ülkesi olarak kabul edilebilecek bir konumda bulunan bir "Avrasya Ülkesi" olarak nitelendirilmektedir (Çavuş, 2012).

"Türkiye'nin Jeopolitik Konumu" ile ilgili belirlemeler Şekil 5.'de yer almaktadır.

Şekil 5. Türkiye'nin jeopolitik konumu (Adaklı, 2014)

Türkiye'nin coğrafi konumundan kaynaklı olan bu jeostratejik önemini pekiştiren diğer özellikler ise; Türkiye'nin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olması ve serbest piyasa ekonomisini ekonomik ve sosyal yapısına entegre etmiş, batının tüm kurumları ile bütünleşebilmiş ve batı sistemlerini uygulamaya koyabilmiş, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren büyük değişimlerin yaşandığı Balkan, Orta Doğu, Kafkas ve Orta Asya ülkeleri ile iyi ilişkiler içerisinde bulunan, Kafkasya ve Orta Asya petrol ve doğalgazının batıya ulaştırılabilmesi için belirlenmiş olan güzergahlardan en önemlisini içeren, BM ve NATO'nun barışı koruma, bölgesel güvenlik ve istikrara yönelik politikaların da önemli roller üstlenen ve bu doğrultuda Avrupa güvenliği için de önemli bir ağırlığa sahip olan bir ülke niteliği taşımasıdır (Kona, 2004, s. 59).

20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başları itibariyle dünya genelinde yaşanmaya başlayan köklü ve hızlı değişimler, Türkiye'nin de hem o güne dek üstlenmiş olduğu sorumluluklardan farklı sorumluluklar üstlenmesine neden olmuş, hem de Türkiye için yeni fırsatların önünün açılmasını sağlamıştır. Bu süreçte Türkiye; artık NATO'nun bir kanat ülkesi olma konumundan çıkmış, Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan Avrasya kuşağında merkezi bir konuma gelmiş ve siyasi, ekonomik ve güvenlik bağlamında büyük bir önem kazanmaya başlamıştır. Bununla birlikte Türkiye; tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de sıklıkla sorunlara, çatışmalara ve istikrarsızlıklara maruz kalan bir coğrafyada yer almasına karşın, barışa ve istikrara yönelik duruşunu hiçbir zaman için değiştirmemiş ve demokratik tutumundan ödün vermemiştir.

Türkiye'nin sahip olduğu kültürel zenginlikler ve çeşitli kültürlerin bir sentezini içermesi, doğu ile batının değerleri ile bütünleşmesini sağlamış olmak bakımından, üyesi olduğu uluslararası örgütlerin de çeşitlenmesini sağlamıştır. Bu bağlamda Türkiye; aynı anda NATO, Avrupa Konseyi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO), D – 20 ve İslam Konferansı Örgütü (İKO) üyesi olan tek ülke durumundadır (Taşağıl, 2014).

Dünya enerji kaynaklarının yaklaşık % 70'inin Türkiye etrafında kümelenmiş olması da, Türkiye'nin jeostratejik önemini destekleyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda "Bakü – Tiflis – Ceyhan (BTC) Projesi", Hazar petrolünün Batı ülkelerine taşınmasını öngörmesi bakımından uluslararası anlamda büyük destek görmüş ve petrol nakil güzergâhı açısından da istikrarlı ve güvenli bir ortam sunması bakımından en az risk taşıyan proje olarak değerlendirilmiştir. Türkiye; bu süreçte bölgesinde bulunan zengin doğal kaynakların işletilmesi ve Batı ülkelerine nakledilmesinde bölge ülkeleri ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde bulunmayı önemli fırsatlar olarak görmekte ve bu yönde siyasi iradesini ortaya koymaya yönelik politikalar üretmektedir (Akpınar, 2005).

Aynı şekilde Hazar Havzası'nın doğal kaynaklarının dünya pazarlarına ulaşmaya başlaması ile birlikte Kafkasya ve orta Asya'ya yönelik insan ve mal trafiğinin de artması doğrultusunda, bir anlamda yaşama geçirilmesi zorunlu hale gelmiş olan Trans – Kafkasya Ulaşım Koridoru da Türkiye'nin anahtar role sahip olduğu bir projeyi ifade etmektedir. Bu ve benzeri potansiyel ekonomik fırsatları kendisi adına olması gereken doğrultuda değerlendirmesi mümkün olabilirse, Türkiye'nin bölgedeki etkisinin daha kalıcı ve önemli hale gelebileceği belirtilmektedir (Sapmaz, 2007, s. 301).

Türkiye; hem ülkesine hem de bölgesine yönelik sahip olduğu bu avantajlar kapsamında, bölgesinde örnek bir ülke olarak değerlendirilmektedir ve dünya konjonktürü ne denli değişmiş olursa olsun, Türkiye'nin jeopolitik, jeostratejik ve ekostratejik önemi artarak devam etmektedir. Bu süreçte Türkiye, küreselleşmenin temel dinamiklerini kendi sistemlerine entegre etmeye devam etmekte ve bu yönüyle de “Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)” ve Atlantik – Avrupa – Avrasya kuşakları içerisindeki özel konumunu devam ettirmektedir. Neticesinde bu durum, Türkiye'nin İslam Dünyası'nda da demokratik, laik ve çağdaş bir ülke kimliği ile hareket etmesini desteklemektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2013, s. 39).

Türkiye; bugün itibariyle Türkçe konuşan yaklaşık 200 milyonluk bir nüfusun da merkezinde bulunan bir ülke olması doğrultusunda Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da büyük etkilere sahip bir ülke olma niteliğine de sahiptir. Bu bölgelerde bağımsızlıklarına oldukça kısa bir süre öncesinde kavuşmuş olan ülkeler için de bir model teşkil eden Türkiye; İslamiyet ile demokrasiyi bağdaştıran, ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan istikrarlı bir yapı ortaya koyan bir ülke olması açısından önem arz etmektedir (Turan, 2014, s. 858).

Türk dış politikasının da, geleneksel nitelikleri yanında değişen dünya konjonktürüne uygun şekillendirilmesi, Türkiye'nin hem bölgedeki hem de genel olarak tüm dünya ülkeleri nezdindeki etkinliğinin artmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda Türkiye; uzlaştırma, barıştırma ve işbirliğinde buluşturma işlevi doğrultusunda bölge ve dünya ülkeleri ile iyi ilişkilerde bulunma ve bu ilişkilerini sürdürülebilir kılma çabasını devam ettirmekte ve Avrupa güvenliğinin Balkan, Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Kafkas ülkeleri kapsamında pekiştirilmesine yönelik üstlendiği görevini devam ettirmektedir. Zira Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin de farkında olduğu üzere, bölgede barış ve işbirliğinin sağlanması ve güçlendirilmesi için Türkiye'nin katılımı ve somut katkısı kaçınılmazdır (Erol, 2012).

Türk dış politikasında; uluslararası ilişkilerde geçerli olan çağdaş norm ve davranış kurallarından hiçbir zaman için ödün verilmemesi ve bu norm ve kuralların gerek küresel ve gerekse de bölgesel anlamda yaşama geçirilebilmesi için Türkiye'nin sürekli bir çaba içerisinde olması, bölgesel entegrasyonun ve işbirliğinin sağlanması temelinde kalıcı barışın ve istikrarın tesis edilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu bağlamda Türkiye'nin bölgede oynadığı rolün ve üstlendiği görevin temel felsefesi; ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi, siyasi istikrarın sağlanması ve bölge ülkelerinin dünya ülkeleri ile entegrasyonunun mümkün kılınması olarak ifade edilmektedir. Zira Türkiye,

bölgesinde söz konusu edilen tüm bu belirlemeleri yaşama geçirebilecek ve olanaklı kılabilen tek ülke durumundadır ve her daim bu konudaki sorumluluklarının bilincine uygun politikalar üretmekte ve uygulamaya koymaktadır (Özkan, 2010).

Bu belirlemeler doğrultusunda Türkiye'nin 21. yüzyıla yönelik vizyonu; bölgesinde yer alan zenginlikleri, entegre olma çabası içerisinde olduğu Avrupa'ya taşıyan, küreselleşme olgusuna uygun politikalar üreten ve bu olguyu daha ileri noktalara taşımayı amaçlayan, tüm bu süreçte etkin politikalar üreten ve uygulamaya koyan, nihai kalkınma ve işbirliği hamlelerinde her daim barışı gözetilen öncü bir ülke olmak olarak değerlendirilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı [T.C. AB Bakanlığı], 2014). Türkiye, geçmişte olduğu gibi bugün de bu vizyonu gerçekleştirmeye hizmet etmekte ve tarihsel dayanaklarından aldığı güçle bu yolda hızla ilerlemeye devam etmektedir.

Bugün itibarıyla Türkiye, söz konusu edilen bu vizyona hizmet etmek amacıyla; Balkanlardan Orta Asya'ya dek uzanan geniş bir yelpazede önünde açılmış olan yeni ufukları görmek adına hareket etmekte ve yeni ekonomik, siyasi ve güvenlik temelli işbirliği fırsatlarından yararlanmaya özen göstermektedir. Bu süreçte coğrafi anlamda uzak olduğu ülkelerle de bu yönde işbirliklerinin kurulmasına yönelik politikalar üreten ve uygulamaya koyan Türkiye, Uzak Doğu ve Latin Amerika ülkeleri ile de ilişkilerini iyi yönde kurmaya ve sürdürmeye önem vermektedir (Çelik, 2006).

2.3.3. Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik ihtiyaçları

Türkiye'nin bölücü terör olayları doğrultusunda ve komşuları ile zaman zaman yaşadığı sorunlar kapsamında, tutarlı ve etkin bir dış politika izlemesi ve kapsamlı stratejiler geliştirmesi gerekliliği, jeopolitik ve jeostratejik öneminden kaynaklanan ihtiyaçları arasında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, önceki anlatımlarda da yer verildiği üzere, bir bölge devleti olma niteliğine sahip bulunan Türkiye, aynı zamanda duyarlı bir bölgede yer alması bakımından, bu durumuna uygun hareket etme zorunluluğu içerisindedir (Dahlman, 2004).

Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik durumu nedeniyle sürekli birtakım tehditlere maruz kalması, bu yöndeki ihtiyaçlarının da bu tehditler kapsamında gündeme gelmesi söz konusudur. Zira bu tehditlere ortaya koyan güçler, hedeflerine ulaşabilmek amacıyla sürekli olarak farklı yol ve yöntemler izlemekte ve aynı amaca hizmet edecek farklı stratejilerle hareket etmektedirler. Bu nedenle de Türkiye, bir anlamda sürekli olarak

değişen koşullara, geçmişte olduğu gibi bugün de içerisinde yer aldığı coğrafyanın koşullarını gözetmek doğrultusunda yaklaşmak durumundadır (Arınç, 2010).

Türkiye'nin kırılma noktalarının başında, AB üyeliği sürecinde ortadan kalkmaya başlayan ulus – devlet anlayışının yeniden kurgulanması ve güçlendirilmesi gelmektedir. Bu nedenle de artık Türkiye için, bu yöndeki iç tehditler her dönemde olduğundan daha fazla önem taşımak durumundadır ve Türkiye'nin de jeopolitik ve jeostratejik belirlemelerini bu kapsamda gerçekleştirmesi yerinde olacaktır. Bununla birlikte Türkiye; güvenlik olgusunu her zaman dış politikalarının temel belirleyicisi kabul ettiğinden, sadece belirli güç merkezlerini kendisine dayanak kabul etmekle yetinmemekte ve kendisi başlı başına bir güç olabilmek adına hareket etmektedir (Kardaş, 2011).

Türkiye; bugün itibariyle jeopolitik ve jeostratejik öneminden kaynaklanan rollerini kendisi belirlememiş olursa, bu rollerin ABD başta olmak üzere birçok büyük güç merkezi durumundaki ülke tarafından belirleneceği gerçeğinden hareketle, güvenlik ve savunma alanında sadece Batı ülkelerini dayanak olarak görmemekte ve proaktif ve ulusal çıkarlarını ön planda tutan anlayışlar kapsamında hareket etmeye özen göstermektedir. Bu temelde Türkiye; sadece 21. yüzyılın değil, aynı zamanda ve belki de daha fazla üçüncü bin yılın politik, ekonomik, sosyal ve kültürel öncülüğünü yapabilecek nitelikte bir ülke olmak yönünde çaba sarf etmek durumundadır (Kalın, 2008).

Bununla birlikte Türkiye'nin, içerisinde yer aldığımız dönem itibariyle; politik, ekonomik, sosyal, ahlaki, kültürel, etnik ve askeri boyutları ile bir kriz koridorundan geçtiği görülmektedir. Söz konusu edilen bu alanlarda yaşanan ve yaşanmaya devam eden krizler; zaman zaman devlet otoritesinin ve sosyal yaşamın sarsılmasına neden olmakta ve genel olarak Türkiye'nin temel değerlerinin yıpranmasını beraberinde getirebilmektedir. Aynı şekilde Türk halkı için söz konusu olan bölgesel gelişme farklılıkları, ülkenin dönem dönem din ve laiklik bağlamında kutuplaşmaya çekilmek istenmesi, halkın ekonomiye katılımının hâlihazırda istenen düzeyde gerçekleştirilememiş olması vb. nedenlerin de, Türkiye'nin önündeki engeller arasında yer aldığı belirtilmektedir (Bayar, 2012).

Külebi'ye (2009, s. 248) göre de, Türkiye; Batı'da ve Kıbrıs'ta Yunanistan, Kafkasya'da Ermenistan, Doğu'da İran, Güney'de Suriye ve Irak tarafından sürekli olarak engellenen bir ülke konumundadır ve Türkiye'nin, Soğuk Savaş Dönemi'nin kenar kuşak ülkesi olmasından kaynaklanan birtakım sınırlamaları artık bir kenara bırakması gerekmektedir. Zira Türkiye jeopolitiğinin coğrafi tabanı Türkiye olmakla birlikte, Türk jeopolitiği

anlamında değerlendirildiğinde bu kapsam Türk dünyası coğrafyası şeklinde genişlemektedir.

Bu nedenle de Türkiye'nin; jeopolitik ve jeostratejik belirlemelerini sadece kendi coğrafyasına yönelik değil, aynı zamanda Balkanlar, Orta Doğu, Kafkasya, Orta Asya ve genel olarak da bütün dünya bağlamında yapması söz konusu olmalıdır. Kafkasya ve Azerbaycan'ın da Türk Dünyası'nın en önemli halkası olması gerçeğinden hareketle de Türkiye; ortak kültür, ekonomi ve politik belirlemelerini bu temelde gerçekleştirmek adına hareket etmelidir.

Yine aynı temelde Türkiye; Türk Dünyası jeopolitiği bağlamında ekonomik, siyasi ve kültürel kapsamlı Türk Birliği'nin kurulabilmesi, bu amaca yönelik gerçekçi siyasi ve ekonomik politikalar üretilmesi ve uygulanmaya konulması ve genel olarak da Türk Dünyası'nın çıkarlarına hizmet edilmesi çerçevesinde eğitimden enerjiye her alan güçlü bir vizyon oluşturmalıdır (Külebi, 2009, s. 249).

Bu süreçte Türkiye'nin; küreselleşmenin günden güne daha zorlu hale gelmeye başlayan koşulları ile mücadele edebilmek adına, Türk Dünyası ile bağlarını güçlendirebilecek güçlü bir iletişim ve ulaşım ağına sahip olmak yanında, kuvvetli bir deniz gücüne sahip olması gerektiği de belirtilmektedir. Zira Türkiye ancak bu şekilde dünyanın tüm bölgeleri ile direkt olarak irtibat kurabilecek bir yapıya sahip olabilecek ve ucuz ulaşım olanağı sunan denizyolları ile ticaret alanlarını genişletebilecektir. Aynı şekilde kara ve demiryolu ağlarının genişletilmesi de; Avrupa, Asya ve Afrika ülkeleri ile bağlantıların güçlendirilmesini sağlamış olacak ve Türkiye Avrupa ile Asya arasında, Asya'da bulunan zengin enerji kaynaklarına yönelik taşımacılık rolünü pekiştirmiş olacaktır (Yılmaz, 2009).

Türkiye'nin sahip olduğu potansiyellerin değerlendirilmesi bağlamında, günümüz itibariyle dünyanın büyük güçleri olarak nitelendirilen ABD, Rusya, Çin, Japonya ve Avrupa ile güç kaynaklarının mukayese edilmesine yönelik belirlemeler Tablo 2.'de verilmektedir.

Tablo 2. Güç Kaynakları Bağlamında ABD, Rusya, Çin, Japonya, Avrupa ve Türkiye Karşılaştırması

<u>GÜÇ KAYNAKLARI</u>	<u>ABD</u>	<u>RUSYA</u>	<u>AVRUPA</u>	<u>JAPONYA</u>	<u>ÇİN</u>	<u>TÜRKİYE</u>
Doğal Kaynaklar	K	K	K	O	K	O
Askeri Kaynaklar	K	O	O	Z	O	K
Ekonomik Kaynaklar	K	O	K	K	O	O
Bilimsel – Teknolojik Kaynaklar	K	Z	K	K	Z	Z
Ulusal Kaynaklar	K	O	Z	K	K	O
Evrensel Kültür Bağlamındaki Kaynaklar	K	O	K	O	O	Z
Uluslararası Kurumlar Bağlamındaki Kaynaklar	K	O	K	O	O	Z

* K: Kuvvetli, O: Orta, Z: Zayıf

(Kaynak: Yılmaz, 2009)

Türkiye'nin; Tablo 2.'de söz konusu edilen güç kaynaklarının tümü bağlamında kendisini geliştirerek, adı geçen ülkelerle rekabet edebilecek düzeye gelmek adına çalışmalarda bulunması, sadece kendisine değil, aynı zamanda tarihsel geçmişinin kendisine yüklediği misyon dolayısıyla Türk Dünyası'na da borçlu olduğu bir durumu ifade etmektedir.

2.3.4. Değişen küresel jeopolitikte Türkiye'nin stratejik konumu ve önemi

Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konumu ve bu konumdan kaynaklanan jeostratejik önemi doğrultusunda, dünya üzerinde bir başka ülkenin sahip olmadığı bir değer taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye; bölgesinde bulunan zengin doğal kaynakları, egemenliği altında bulunan İstanbul ve Çanakkale Boğazları, kontrol etme ve yönlendirme gücüne sahip olduğu Doğu ve Orta Akdeniz, Ege Denizi, Karadeniz, güç mücadelelerinin günümüzde de devam etmekte olduğu Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu, üç kıtayı birbirine bağlayan coğrafi konumu ve nüfusunun büyük bir bölümü Müslüman ama aynı zamanda demokratik bir ülke olmak bakımından, tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de önemini korumaktadır.

Türkiye; sahip olduğu bu nitelikleri doğrultusunda, güçlü olması durumunda bölgesine de güç katabilecek, güçsüz olması durumunda bölgesinde de istikrarsızlığın yaşanmaya başlayacağı bir ülke olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, Türkiye'nin kendisini konumlandırmış olduğu Anadolu topraklarının, tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de jeopolitik ve jeostratejik önemini korumasını beraberinde getirmektedir. Neticesinde

tarihin her döneminde Anadolu’da yaşayan devletlerin güçsüzlüğü ya da güçlü olması da, bölgenin istikrarını direkt olarak etkilemiştir (Cömert, 2002, s. 19).

Türkiye; konumu ve bu konumun kendisine kazandırdığı yapı doğrultusunda, birçok değer in sınırı, kesişme ve/veya örtüşme noktası durumunda bir ülkedir. Asya ile Avrupa’nın sınırı Türkiye’den geçmektedir ve Türkiye, yakın bir zamana kadar, NATO ile Varşova Paktı’nın da sınırını oluşturma niteliğine sahipti. Bu bağlamda aynı zamanda batı kültüründen doğu kültürüne geçiş noktası olma özelliğine de sahip olan Türkiye, bu yönüyle jeopolitik ve jeostratejik konumu doğrultusunda, bölgesinde bir “istikrar adası” olarak yer almaktadır (Kuloğlu, 2001).

SSCB’nin yıkılmasının ardından söz konusu olan gelişmeler, uluslararası boyutta algılanan terör tehdidine karşı uygulamaya konulan ortak mücadele politikaları, Orta Doğu’da “Arap Baharı” bağlamında yaşanan gelişmeler, ABD ile AB’nin çakışan politikalarında Türkiye’nin etken faktör olarak görülmesi, Avrupa güvenliği ve savunma politikaları kapsamında uygulamaya konulanlar vb. düşünüldüğünde de, Türkiye’nin hem bölgesi hem de genel anlamda dünya politikaları anlamındaki önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Bu temelde de Türkiye’nin jeopolitik ve jeostratejik önemi, sadece içerisinde yer aldığı bölgeye endeksli olarak değil, küresel anlamda değerlendirilmektedir. Bu nedenle artık Türkiye; sadece bölge jeopolitiği açısından değil, aynı zamanda küresel jeopolitik bağlamında değerlendirilmesi gereken bir ülke olarak görülmekte ve gerek içerisinde yer aldığı ve gerekse de komşu olduğu coğrafyalar açısından öneminin her geçen gün daha fazla anlaşılması söz konusu olmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın bu aşamasında, Türkiye’nin hem içerisinde yer aldığı hem de komşu olduğu coğrafyalar kapsamında jeopolitik ve jeostratejik önemi ile ilgili ayrıntılı belirlenmelerde ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

2.3.4.1. Kafkasya – Orta Asya (Avrasya) ve Türkiye

Orta Asya’da, 18. yüzyılla birlikte Rusların genişleme gösterdikleri görülmektedir. Bu bağlamda Rusya, 16. yüzyıl başlarında “Moskova Knezliği” anlamında küçük bir knezlik iken, Türk Dünyası’ndaki çekişmelerden de faydalanarak Karadeniz’de doğru yayılmaya başlamış ve neticesinde de 1682 – 1725 yılları arasında kapsayan Deli Petro Dönemi’nde, Akdeniz’e inme politikasında başarılı olmayınca, yayılma faaliyetlerini Asya’ya yöneltmiştir. Bu süreçte Orta Asya’daki mevcut durumu öğrenmek ve Orta Asya’nın

Hindistan'ın zengin ticari olanaklarına sahip olmak isteyen Albay Ivan Bucholz 1715 yılında İrtiş'e ve 1716 yılında da Prens Aleksandr Bekoviç Çerkovcky Hive üzerine gönderilmiş, ancak Rus orduları başarısız olunca geri dönmüştür. Bunun üzerine 1723 yılında Telekev'e şu direktif verilerek Orta Asya'da ilerlenmek istenmiştir; *“Her ne kadar Kazaklara ve Kırgızlara güvenmek mümkün değilse de, onların memleketini mutlaka himayemiz altına sokmak durumundayız. Zira Kazak ve Kırgız bozkırları, tüm Asya'ya açılan en önemli kapılardır”*. Bu doğrultuda 19. yüzyıla gelindiğinde, Orta Asya'nın büyük bir bölümü Rus İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına girmiştir (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2011, s. 206).

Günümüz küresel jeopolitiği bağlamında Türkiye'nin, içerisinde yer aldığı bu bölge açısından temelde üç yönü ile önem taşıdığı belirtilmektedir (İlhan, 1999, s. 37);

- **Birincisi;** yirminci yüzyıl politikalarını büyük ölçüde etkileyen jeopolitik teoriler içerisinde Türkiye'ye atfedilen roller;
- **İkincisi;** dağılan SSCB sonrasında kurulan Rusya Federasyonu ile günümüzün gelişen gücü olarak kabul edilen Çin arasındaki boşlukta ülkeler açısından önem taşıması ve
- **Üçüncüsü ise;** din, dil, tarih, örf, adet, gelenek, folklor, sanat vb. değerler açısından Türk Dünyası'nı birleştirici bir niteliği sahip bulunması.

Belirtilen bu ve benzeri nedenlerden dolayı Türkiye; Orta Asya'da ve Kafkaslarda bağımsızlıklarını kazanarak, dünya ekonomisinde ve politikasında yer edinmek isteyen ülkeler için bir model konumunda bulunmaktadır. Türkiye'nin bu konumu; küresel ve bölgesel güçler tarafından ilgi odağı olarak görülmesini beraberinde getirmiş ve bölgenin sahip olduğu doğal kaynaklardan yararlanarak zenginliklerini artırmak ve yine bölgenin stratejik öneminden hareketle bölgedeki etkinliklerini artırmak amacıyla olan küresel ve bölgesel güçler, Türkiye'yi bu amaçlarına yönelik bir aracı olarak değerlendirmeye başlamışlardır (Kuru, 1999, s. 144). Zira bölge ülkelerinin sahip oldukları petrol ve doğalgaz rezervlerinin Batı'ya taşınması, gerçekten de Batı ülkelerinin güçlerini ve zenginliklerini artıracak niteliktedir ve Türkiye'nin bölgesi itibarıyla sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik önemi de, Türkiye'ye atfedilen bu önemi doğrular niteliktedir.

Bununla birlikte Türkiye'nin; Türk Dünyası bağlamında din, dil ve tarih ortaklığı kapsamında büyük bir avantaja sahip olmakla birlikte, dünya konjonktüründeki bu değişime hazırlıksız yakalandığı belirtilmektedir. Zira hâlihazırda Türkiye; bu değişime uygun politikalar üretmek ve bu politikaları hayata geçirmek adına harekete geçmiş

bulunmamaktadır ve bu durum da neticesinde, Türkiye'nin tarihsel geçmişinden kaynaklanan bu avantajlarından faydalanmasını henüz sağlayamamıştır.

Türkiye'nin bu temelde bölge ülkelerinden faydalanması ya da onlara fayda sağlaması bir yana; Türkiye'de 1994 yılı Nisan ayında ve 2001 yılı Şubat ayında söz konusu olan ekonomik krizler, sadece bölgede yer alan ülkeleri değil, aynı zamanda Balkan ülkelerini de olumsuz yönde etkilemiş ve bu ülkelerde ekonomik anlamda büyük kayıplar yaşanmasına neden olmuştur (Çelikpala, 2010).

Brzezinski (2010) tarafından ortaya konulan teorik belirlemeler pratikte karşılığını bulmaya başlamış olmakla birlikte, Türkiye'nin bölgeye ilişkin olarak hala net bir politika ortaya koyduğunu söylemek oldukça zordur. ABD Senatörü Joseph Liberman'ın, "*Orta Asya'ya yeterince önem vermemenin bedelini ağır bir şekilde ödedik ve bu aşamadan sonra böyle bir şey olmasına asla izin vermiş olmayacağız*" şeklindeki ifadesine yönelik olarak ABD'nin bölgeye ilişkin çok daha etkin politikalar ortaya koymaya başladığı görülmekte, ancak Türkiye hala bu süreçte etkin bir rol üstlenememiştir (Kuloğlu, 2002).

Çin; bu süreçte Orta Asya'da etkin bir güç olmak bakımından, ABD ile Orta Asya kapsamlı ekonomik işbirliği içerisinde bulunmaya başlamış ve bu işbirliği süreci, Çin – ABD siyasi ilişkilerine de olumlu yönde yansımıştır. Bu gelişmelerin kendisine kazandırdığı güçle de Çin'in, çok kısa bir zaman içerisinde, aynı zamanda dünyaya açılma politikasına da hizmet etmeye yönelik olarak, bölgede büyük bir askeri güç olarak hareket etmeye başlaması beklenmektedir (Ekrem, 2011, s. 10).

11 Eylül 2001 sonrasında Afganistan'da söz konusu etmeye başladığı girişimleri dolayısıyla "Avrasya'nın dışında yer alan bir güç" olmasına karşın bu yönde yaklaşımlar sergilemeye başlamak bakımından eleştirilen ABD; bu süreçle birlikte Asya'ya yerleşmeye başlamış ve Çin, Rusya ve Hindistan arasında gelişmeye başlayan stratejik üçgeni zayıflatmak istemiştir. Bununla birlikte bugün itibarıyla; hem Rusya'nın hem Çin'in hem de Hindistan'ın ABD ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmaya başladıkları görülmektedir. Aynı şekilde 11 Eylül 2001 sonrasında yaşanan Irak Krizi'nden faydalanmak isteyen Kuzey Kore de, İran ve Pakistan'ın uyguladıkları politikalar dolayısıyla tecrit edildiklerini ve Irak'taki gelişmelerin ardından da muhtemel yeni kriz alanlarının oluşabileceğini belirtmiştir (Çolakoglu, 2006).

Avrupa ülkeleri bağlamında değerlendirildiğinde ise, AB üyesi ülkelerin bölgeye yönelik ortak bir dış politika anlayışına sahip olmadıkları görülmektedir. Bu bağlamda Avrupa

ülkeleri, daha çok ABD politikalarına uygun hareket etmeye özen göstermekte ve bu yaklaşımlarını da daha çok Türkiye üzerinden ortaya koymaktadır. ABD; bu süreçte bölgeye yönelik politikalarını uygulamaya koymak bağlamında müttefik arayışlarını devam ettirmekte ve bu role de en uygun olarak tarihi, dini, kültürel bağları ve NATO üyesi olması bakımından Türkiye'yi uygun görmektedir (Gürses, 2011).

Bununla birlikte ABD'nin bölgeye olan coğrafi uzaklığı ve teknolojik anlamda mesafelerin aşılması söz konusu olsa dahi bu kapsamdaki maliyetlerin oldukça yüksek olması, Türkiye'ye atfedilen önemin pekiştirilmesini sağlamaktadır. Ancak AB ülkelerinin Türkiye'nin bölgedeki bu öneminin farkına henüz çok fazla varmamış olmaları dolayısıyla, gerek Türkiye – ABD ilişkilerinde ve gerekse de Türkiye – AB ülkeleri arasındaki ilişkilerde henüz bu yönde adımlar atılması söz konusu olmamıştır (Kuloğlu, 2002).

2.3.4.2. Balkanlar ve Türkiye

Balkanlar; tarihsel süreç içerisinde Anadolu'nun güvenliğinin sağlanabilmesi ve Avrupa'nın içlerine ulaşılabilmesi açısından “köprübaşı” olarak değerlendirilmiş, günümüzde de Türkiye'nin güvenliğinin sağlanabilmesi için önemli görevler atfedilmiş bir bölge olarak görülmektedir (Öztürk, 2001, s. 4). Bu bağlamda Balkan Yarımadası ile Anadolu Yarımadası'nı birbirinden ayıran, ancak aynı zamanda bu iki yarımadaı birbirine bağlayan Türk Boğazları, Trakya ile birlikte tüm Balkan Yarımadası'nın Türkiye için kritik bir savunma bölgesi olarak görülmesini beraberinde getirmiştir.

Orta Asya ve Kafkas ülkeleri gibi Türkiye ile ortak tarihi ve kültürel değerlere sahip bulunan Balkan ülkeleri ile kuzeyde Moldova'dan güneyde Yunanistan'a dek geniş bir bölgede yaşayan Türk azınlıklar, bölgede yaşayan Müslümanlar anlamında değerlendirildiğinde, yaklaşık 8,5 milyonluk bir nüfus, yine Türkiye için bölgenin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Cömert, 2002, s. 27).

Bu belirlemeler doğrultusunda; Balkanlar kendisi için büyük öneme sahip bulunmakla birlikte Türkiye'nin, özellikle de bölgede barış ve istikrarın tesis edilmesine yönelik birtakım politikaları belirlemeleri ve uygulamaya koyması kaçınılmaz haldeyken, Türkiye'nin Balkanlar güvenlik sistemine yönelik yeterli olmadığı görülmektedir. SSCB'nin dağılması ile birlikte bölgede istikrarsızlık hâkim olmaya başlamış ve Balkan ülkelerinin yaşadığı gerek siyasi ve gerekse de ekonomik değişimler, bölge ülkelerinde büyük kayıplar yaşanmasına neden olmuştur (Okçal, 2012).

Bu doğrultuda Romanya, Bulgaristan, Arnavutluk, Makedonya gibi Balkan ülkeleri Batı ülkelerinden medet ummaya başlamışlar ve AB ve NATO gibi uluslararası örgütlerle işbirliği içerisinde bulunarak, Batı yönlü politikalar belirlemek ve uygulamak adına hareket etmişlerdir. Söz konusu edilen Balkan ülkelerinin kendilerini Batı ile entegre etmelerine yönelik bu yaklaşımları Türkiye tarafından da desteklenmiş ve neticesinde 21 – 22 Kasım 2002 tarihleri arasında Prag’da gerçekleştirilen NATO Zirvesi’nde Bulgaristan, Romanya, Arnavutluk ve Makedonya’nın NATO üyelik davetinin karar aşamasında Türkiye, “açık kapı politikası” kapsamında bir tutum izleyeceği hususunu yinelemiştir (İnalçık, 2005, s. 20).

Ayman’a (2000, s. 279) göre de Türkiye’nin Balkan politikalarının; Yunanistan ile ilişkileri dışında, bölge ülkeleri ile ikili ilişkiler kapsamında ve AB boyutu ile değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Ancak bu süreçte Yunanistan, Türkiye’nin Balkan ülkeleri ile ilişkilerini zayıflatmak adına hareket etmekte ve Türkiye’ni Balkanlardan uzak tutmaya yönelik politikalar üretmekte ve uygulamaya koymaktadır. Ancak Yunanistan tarafından ortaya konulan bu yöndeki yaklaşımlar, Yunanistan’ın tarihten gelen ve fırsat bulduğu durumda uygulamaya koyacağı “Megali İdea” adı verilen büyük Yunanistan hayalinden vazgeçmediğini göstermektedir (Kuloğlu, 2001).

Yunanistan ile Türkiye arasında; Kıbrıs Sorunu, Ege Adaları’nın silahsızlandırılması, aidiyeti belli olmayan adacık ve kayalıklar, karasuları, kıta sahanlığı, hava sahası, FIR (Flight Information Region – Uçuş Bilgi Bölgesi ya da genel olarak hava sahası) Hattı ve azınlıklar sorunu vb. gibi nedenlerden kaynaklı olarak tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de zaman zaman birtakım sorunlar yaşanmaya devam etmesi ve bu sorunların bir anlamda bir türlü çözülemez hale gelmesi, Yunanistan’ın Balkanlarla ilgili olarak Türkiye’ye yaklaşımlarının temelinde yer almaya devam etmektedir (Kuloğlu, 2001).

Bununla birlikte Yunanistan’ın, AB Üyesi olmasının kendisine kazandırdığı avantajları kullanmak adına hareket ettiği ve Batı’nın kendisine duyduğu sempatiyi yine Türkiye’ye yönelik bir avantaj olarak kullanmaya çalıştığı bilinmektedir. Bu amacına hizmet etme adına Yunanistan, geçmiş dönemlerde NATO’yu tehdit ettiği gibi, bugün de AB’ye yönelik aynı yöndeki tehdit ve şantajlarını devam ettirmekte ve AB Üyesi Ülkeleri arkasına almak doğrultusunda, bu durumu Türkiye’ye karşı kullanmak istemektedir. Aynı şekilde Yunanistan, Türkiye’nin AB’ye girme sürecindeki hassasiyetlerinden de yararlanmak adına, Türkiye ile arasındaki sorunları AB’ye taşımış ve bu problemlerin ya da bu problemlere yönelik Türkiye’nin söz konusu ettiği yaklaşımların sadece Yunanistan’a

ilişkin değil, tüm Avrupa ülkelerine yönelik değerlendirilmesini istemiştir (Kalelioğlu, 2008).

2.3.4.3. Orta Doğu ve Türkiye

Cömert (2002, s. 32) tarafından Orta Doğu, aşağıda verildiği gibi tarif edilmektedir;

“Orta Doğu; çeşitli uygarlıkların boy attığı, farklı kültürlerin kaynaştığı, Doğu ve Batı, Kuzey ve Güney, gelişmiş ya da az gelişmiş ulusların az ya da çok buluşma noktası olan, ancak çatışmaların ve uyuşmazlıkların hiç eksik olmadığı, Asya, Afrika ve Avrupa Kıtaları'nın birleştiği, Türk Boğazları vasıtası ile Karadeniz'i Akdeniz'e, Süveyş Kanalı ile de her iki denizi Hint Okyanusu'na bağlayan ve stratejik konumda bulunan bir bölgedir.”

Bu belirlenimleri doğrultusunda Cömert (2002, s. 32 – 33), Orta Doğu'nun sahip olduğu stratejik değerleri aşağıda verildiği gibi ifade etmektedir;

- Tüm dünyadaki petrol rezervlerinin bilinen % 65'i Orta Doğu'da yer aldığından, bölge küresel anlamda stratejik bir öneme sahiptir.
- Orta Doğu; Asya, Afrika ve Avrupa Kıtaları'nı birleştiren kara ve demiryollarının kesiştiği bir noktada bulunması bakımından, bölge küresel anlamda stratejik bir öneme sahiptir.
- Orta Doğu, ticaret yollarının ve geçitlerinin büyük bir bölümünün kontrol edildiği bir noktada yer almak bakımından, bölge küresel anlamda stratejik bir öneme sahiptir.
- Orta Doğu, tarihin en zengin kültür hazinelerine sahip olmak bakımından, bölge küresel anlamda stratejik bir öneme sahiptir.
- Orta Doğu; Tek Tanrılı dinlerin doğduğu toprakları içermesi bakımından Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler açısından genel bir önem taşımaktadır.

Erduramaz'a (2003) göre de Orta Doğu'nun stratejik konumu, Soğuk Savaş Dönemi'ne göre bugün çok daha farklılaşmış durumdadır ve bu farklılaşma doğrultusunda, Afganistan'da dâhil olmak üzere Güney Asya ve Orta Doğu süper güçlerin önemli bir rekabet alanı haline gelmiş ve Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi ile birlikte, bölgenin jeopolitik parametrelerinin algılanması da değişmiştir. Bununla birlikte; Orta Doğu'ya yönelik jeopolitik parametrelerin çeşitliliğinin de arttığı görülmektedir ve bu parametreler artık radikal, geleneksel, otokratik, demokratik, ABD yanlısı ya da ABD karşıtı vb. özellikleri doğrultusunda yeniden tanımlanmaya başlamıştır.

Aynı şekilde Orta Doğu'da; 11 Eylül 2001 öncesinde ABD tarafından söz konusu edilen yaklaşımlar da değişmeye başlamış ve 11 Eylül öncesinde ABD için bölge, daha çok petrol

ve petrolün taşınmasını sağlayan yollar, Basra Körfezi'nin güvenliği ve İsrail'in güvenliğinin sağlanması bağlamında önem taşımaktayken, 11 Eylül sonrasında Orta Doğu'da konumlandırılan kitle imha silahları ve terör tehdidine yönelik politikalar önem kazanmaya başlamıştır. Bununla birlikte ABD; 11 Eylül'ün çok daha öncesinde Irak'ın dünya petrol rezervlerinin % 11'ine sahip olması ve Saddam Hüseyin Rejimi'nin neden olduğu bölgesel savaşlar dolayısıyla, bölgesel istikrarsızlığın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak Orta Doğu politikalarını yeniden gözden geçirmiş ve bu doğrultuda Irak'a askeri müdahalede bulunmuştur (Kuloğlu, 2002a, s. 11).

Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde ise; Türkiye'nin Orta Doğu ülkeleri ile de yine diğer bölge ülkeleri bağlamında olduğu gibi tarihten gelen ortak değerlere ve geniş kapsamlı ekonomik ve politik çıkarlara sahip olması, Türkiye'nin bölge itibarıyla de jeopolitik ve jeostratejik bir öneme sahip olmasını beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, özellikle ABD tarafından Orta Doğu'nun yeniden şekillendirilmesi sürecinde önemli görülmektedir ve bu durum, Türkiye'nin jeopolitik konumuna da uygun düşmektedir (Şahin, 2010).

Türkiye'nin Orta Doğu'da söz konusu olan politik, ekonomik, güvenlik ve sosyo – kültürel algısı, 1990'lı yıllardan itibaren bölgede Saddam Hüseyin Rejimi'nin neden olduğu büyük yıkımlar doğrultusunda değişmiş olsa da, Türkiye'nin her şeye rağmen bir bölge ülkesi olması ve ABD'nin hem bu bölgeyi hem de bölge ile ilişkilerinde Türkiye'yi göz ardı etmemesi gerektiğini bilmesi, Türkiye'nin bölgeye yönelik jeopolitik ve jeostratejik öneminin her dönemde olduğu gibi günümüzde de göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir (Kürkçüoğlu, 2010, s. 129).

Sonuç olarak Orta Doğu Bölgesi, tüm dünya için olduğu gibi Türkiye açısından da jeopolitik bir önem taşımakla birlikte, politik bir bütünlük arz etmemektedir. Zira gerek uluslararası sistemden kaynaklanan gelişmeler ve değişimler ve gerekse de Orta Doğu'da tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de yaşanmaya devam eden bölgesel sorunlar etrafında şekillenmeye devam eden siyasal çatışmalar ve/veya uzlaşmalar, sürekli değişen argümanlarla temellendirilmeye devam etmektedir ve bu argümanlar gelecekte de aynı hızla değişmeye devam edecektir. Bu temelde görünen odur ki; bu süreçte ABD herkesten çok daha fazla Orta Doğu'da etkili ve belirleyici olmaya devam edecek ve bu yönde rolünü sürdürecektir. Aynı şekilde Arap – İsrail anlaşmazlığı ana ekseninde varlığını devam ettirmiş olacak ve Türkiye'de ancak bu süreçte, en fazla su sorunu temelli politik yaklaşımları ile kendisine yer bulabilecektir (Aras ve Görener, 2010).

Ancak her şeye karşın Türkiye; Balkanlara ve Kafkaslara yönelik olduğu gibi, tarihsel ve kültürel bağları ile Orta Doğu'da da mevcut ve muhtemel sorunların çözümlenebilmesine katkı sağlayabilecek jeopolitik ve jeostratejik önem sahip bir ülkedir. Zira Orta Doğu Bölgesi'nde sağlanabilecek devamlı ve adil bir barış süreci, başta kitle imha silahları olmak üzere, genel anlamda silahlanmaya ayrılan kaynakların, hem bölge hem de dünya halklarının refahı ve mutluluğu için kullanılabilmesine olanak sağlamış olacaktır. Türkiye'de bu amaca hizmet edebilecek jeopolitik konuma ve aktif girişimlerde bulunabilecek potansiyellere sahip bir ülkedir (Milli Savunma Bakanlığı [MSB], 1998, s. 7).

2.3.4.4. Avrupa Ülkeleri ve Türkiye

AB Üyesi Ülkelerin Türkiye'ye bakışı ve Türkiye'yi değerlendirmeleri, genel olarak Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik önemine ilişkin olarak şekillenmektedir. Bu bağlamda Türkiye; yaklaşık 45 yıl boyunca Batı'ya yönelik SSCB tehdidine ilişkin kanat rolü üstlenmiş ve SSCB'ye ilişkin bu tehdidin ortadan kalkması ile birlikte, Türkiye'nin de Batı ülkeleri nezdindeki bu önemini yitireceği düşünülmüştür. Ancak bu endişe Soğuk Savaş Dönemi sonrasında Batı için farklı tehditlerin ortaya çıkması doğrultusunda önemini yitirmiş ve Türkiye, ortaya çıkan yeni tehdit ve risklerin Doğu ve Güney'den gelebilme ihtimaline karşılık, Batı tarafından yine bir cephe olarak değerlendirilmeye devam etmiştir (Altınbaş, 2010).

Türkiye'nin Orta Asya'da yeni kurulan Türk Cumhuriyetleri ile ortak tarihsel ve kültürel bağlara sahip olması da, Türkiye'nin Batı ülkeleri nezdinde önem kazanmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin stratejik öneminin Avrupa ülkeleri tarafından Orta Asya Cumhuriyetleri kapsamında değerlendirilmesi ve diğer taraftan Balkanlar'da, Kafkasya'da ve Orta Doğu'da söz konusu olan istikrarsız durumun artarak devam etmesi, Türkiye'nin önemini artırmaktadır. Zira Türkiye Batı ülkeleri tarafından, söz konusu edilen bu bölgeleri etkileme ve yönlendirme kabiliyetine sahip bir ülke olarak değerlendirilmekte ve Türkiye'nin içerisinde yer almadığı bir Balkan, Kafkasya, Orta Doğu ve hatta Rusya politikasının dahi söz konusu edilemeyeceğini düşünmektedir (Müftüler – Baç, 2000).

Avrupa ülkeleri bu temelde, bölgedeki önemli petrol ve doğalgaz kaynaklarına erişebilmek için de, en önemli enerji güzergâhlarından biri konumunda bulunan Türkiye'yi önemli görmektedir. Aynı şekilde Türkiye Avrupa ülkeleri için; Orta Asya, Kafkasya, orta Doğu ve Balkanlar'da söz konusu olan ve olabilecek istikrarsızlıkların Batı ülkelerine

yansımaları önlemek bakımından en yakın ve en güvenilir müttefik olduğunu hem Soğuk Savaş Dönemi'nde hem de Soğuk Savaş Dönemi sonrasında ortaya koymuştur. Bu nedenle artık Avrupa güvenliğine ve savunma politikalarına yönelik belirlemelerde Türkiye göz önünde bulundurulmakta ve yine Soğuk Savaş Dönemi'nde olduğu gibi bugün de, konu ile ilgili olarak Türkiye'yi kapsayan politikalar üretilmektedir (Akşit, Şenyuva ve Üstün, 2009, s. 63).

Bununla birlikte AB Üyesi Ülkeler, her fırsatta daha demokratik bir Türkiye beklentisi içerisinde olduklarını yinelemektedirler ve Türkiye'nin, ancak bu sayede Batı kurum, kuruluş ve organizasyonları ile olması gereken düzeyde bir bütünleşme sağlayabileceğini ifade etmektedirler. Bu şekilde demokrasi ve insan hakları söylemleri ile Türkiye üzerinde etkili olmaya çalışan AB; söz konusu edilen bu ve benzeri yöndeki yaklaşımlarına ve Türkiye'ye yüklediği anlama karşın, yakın bir dönemde Türkiye'nin AB Üyeliği'ni gerçekleştirmeyecek gibi görünmekte, bu yaklaşımına gerekçe olarak da Türkiye'nin ekonomik açıdan yetersiz olduğunu ve insan hakları ve demokrasi konusunda Türkiye'de hala büyük yetersizlikler yaşandığını belirtmektedir (Akşit, Şenyuva ve Üstün, 2009, s. 67).

2.3.4.5. ABD ve Türkiye

Soğuk Savaş Dönemi sonrasında George Bush Yönetimi'nin iktidara gelmesi ile birlikte ABD, tek kutuplu yeni dünya düzeni bağlamında dünyadaki tek süper güç olmaya yönelik konumunu güçlendirmek adına, birtakım yeni politikalar üretmeye ve bu politikaları uygulamaya koymaya başlamıştır. 11 Eylül 2001 sonrasında da değişim göstermiş olan ABD'nin daha fazla küreselleşmeye ve liberalleşmeye yönelik politikaları; NATO, Orta – Asya, Orta Doğu, Irak, Çin, Rusya vb. ülkeler kapsamında devam ettirilmektedir (Ayata, 2010).

ABD, Türkiye ile ilişkilerini de, tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de bu temelde sürdürmek adına hareket etmektedir. Bu bağlamda Türkiye – ABD ilişkileri; yine tarihsel süreçte olduğu gibi bugün de zaman zaman inişli çıkışlı bir seyir izlese de, genelde bu ilişkilerin karşılıklı çıkar ilişkileri temelinde yürütülmesi söz konusu olmakta ve ABD, gerek AB'ye giriş sürecinde ve gerekse de terörle mücadele konusunda, stratejik bir ortak olarak Türkiye'ye yönelik desteğini devam ettirmektedir (Yılmaz, 2009).

ABD'nin Türkiye'ye yönelik söz konusu ettiği bu “özel ilgi”, Türkiye'nin jeopolitik konumundan ve jeostratejik öneminden kaynaklanmaktadır. Zira ABD; bölgeye yönelik

politikalarını uygulamaya koyma noktasında Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duyduğunu sıklıkla dile getirmekte ve Türkiye'yi bu anlamda, bir yönüyle de bölgedeki güvenlik çıkarlarının teminatı olarak görmektedir. Bu temelde ABD'nin, bölge kapsamındaki politikalarına hizmet etmek amacıyla Türkiye'ye yönelik politikalarını devam ettirmesi beklenmektedir (İşeri, 2013).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna İlişkin Öğrenci Görüşlerini (Gazi Üniversitesi Örneği) belirlemek amacıyla yapıldığı için tarama modelinde betimsel desenli bir araştırmadır.

Betimsel (descriptive) araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmada, en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır, çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da (bazen) fiziksel ortamların (okul gibi) özelliklerini (yetenekler, tercihler, davranışlar vb.) özetler. Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan ve genelde doğal ortamda yapılan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013; Kaptan, 1995).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Fakültesinde ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise; Gazi Üniversitesinde Eğitim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın alt problemlerinde belirtilen sorunları belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından beşli likert tipinde anket geliştirilmiştir. Anket formunda Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ve küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna ilişkin ifadeler kullanılmıştır. Bu anket formunun hazırlanması için 51 soruluk madde havuzu oluşturulmuştur. Öncelikle bu maddelerin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla, uzman araştırmacılar ve öğretim üyelerine başvurulmuştur ve uzmanlardan gelen dönütler sayesinde 6 madde anketten çıkartılmıştır. Bu şekilde anketin kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Anketin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla ise kapsam geçerliliğinden sonra elde kalan 45 madde üzerinden açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu çerçevede, 45 maddelik ölçek, yapı geçerliliği uygulaması için örneklem dışında yer alan ancak örnekleme eş özelliklere sahip ön uygulama grubunda yer alan 254 kişiye uygulanmış ve elde edilen verilere temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Ölçekteki 45 maddeden madde yük değeri .30'un altında olan 15 madde ölçekten çıkartılmıştır. Ölçek nihai olarak 30 maddeye düşmüştür. Ölçeğin hesaplanan KMO değeri .72 olarak bulunmuştur. Anketin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna İlişkin Öğrenci Görüşlerini belirlemesi açısından düşünüldüğünde tek boyutlu olduğuna karar verilmiştir. Anketin güvenilirliğini saptamak için elde edilen veriler SPSS 17 analiz programına tabi tutulmuş Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır ve ölçeğin iç tutarlılığının 0.86 olduğu bulunmuştur. Bu katsayının 1'e yaklaşması iç tutarlılık anlamında güvenilirliğin artması anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2010; Kalaycı, 2006). Cronbach's Alpha katsayısı bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır;

- $\leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir,
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Bu değer, anket formunun yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. "Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Güvenirlik Analizi" Tablo 3'de yer almaktadır.

Anket likert tipi ölçme aracı biçimindedir. Anketteki her bir ifade için öğrenciye beşli likert tarzında "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum", ve "hiç

katılmıyorum” şeklinde seçenekler sunulmuştur. Test sonuçlarının değerlendirilmesinde puanlama aşağıda gösterilmiştir:

Verilen Puan Nitelik Grupları;

Tamamen katılıyorum’a 5 puan

Katılıyorum’a 4 puan,

Kararsızım’a 3 puan,

Katılmıyorum’a 2 puan,

Hiç katılmıyorum’a 1 puan şeklindedir.

Tablo 3. Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Güvenirlik Analizi

<u>Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Soru Sayısı</u>	<u>Cronbach’s Alpha</u>
30	.86

Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında öncelikle Gazi Üniversitesinden yazılı izinler alınmıştır. İlgili izinler çerçevesinde araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcılardan, 2013–2014 eğitim öğretim yılı bahar döneminde araştırmacı tarafından geliştirilen anketin uygulaması yapılarak veriler toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formunun kişisel bilgiler bölümünden elde edilen tanımlayıcı istatistiksel veriler, frekans ve yüzde dağılımı tabloları ile belirlenip yorumlanmıştır.

Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemine İlişkin ve Küreselleşme Sürecinde, Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna İlişkin ifadeler başlığı altındaki küreselleşmenin Türkiye’ye mekânsal, siyasal ve kültürel boyuttaki etkilerini belirlemek için verilen ifadelere olumlu görüşlerden olumsuz görüşlere doğru sıralanarak puanlanmışlardır. Katılımcılardan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde; katılımcıların kişisel özelliklerini yansıtan verilerde frekans (f) ve yüzde (%) değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur. Ters (reverse) ifadeler ise 5=1, 4=2, 3=3 olarak puanlandırılmıştır. Ayrıca ortalama puanlarla ilgili değerlendirmeler yapılırken en düşük alınabilecek puanın 1,00 en yüksek puanın 5,00 olması nedeniyle “1,00-1,79 kesinlikle

katılmıyorum”, “1,80-2,59 katılmıyorum”, “2,60-3,39 kararsızım”, “3,40-4,19 katılıyorum”, “4,20-5,00 kesinlikle katılıyorum” şeklinde değerlendirilmiştir.

Katılımcıların görüşlerini belirlemek amacıyla One – Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) testi yapılmıştır. Yapılan analizlerde çoklu karşılaştırmalar için Scheffe çoklu karşılaştırma testleri yapılmıştır. Ayrıca ikili grupların analizinde bağımsız gruplar için t testinden yararlanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak ele alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. Güvenirlik Analizi

“Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Güvenirlik Analizi” Tablo 4.’de yer almaktadır.

Tablo 4. Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu Güvenirlik Analizi

<u>Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu</u> <u>Anket Formu Soru Sayısı</u>	<u>Cronbach’s Alpha</u>
30	.86

Tablo 4.’de görüldüğü üzere, “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumu Anket Formu” Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .86 olarak belirlenmiştir. Bu değer, anket formunun güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Analizi

Çalışmanın bu aşamasında, araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin betimsel verilerinin bağımsız değişkenlere göre tablolandırılmasına yer verilecektir.

4.2.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetleriyle ilgili betimsel verileri Tablo 5.’de yer almaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Betimsel Veriler

<u>CİNSİYET</u>	<u>F</u>	<u>%</u>
Kadın	233	59,6
Erkek	158	40,4
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 5. doğrultusunda, öğrencilerin % 59,6'sının (233 kişi) kadın, % 40,4'ünün ise (158 kişi) erkek olduğu görülmektedir.

4.2.2. Katılımcıların öğrenim gördükleri fakülte dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültele ilişkin betimsel verileri Tablo 6.'de verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakültele İlişkin Betimsel Veriler

<u>FAKÜLTE</u>	F	%
Eğitim	153	39,1
İİBF	238	60,9
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 6. doğrultusunda, öğrencilerin % 39,1'inin (153 kişi) Eğitim Fakültesi'nde ve % 60,9'unun (238 kişi) ise İİBF'nde öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır.

4.2.3. Katılımcıların sınıf düzeyleri dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine ilişkin betimsel verileri Tablo 7.'da verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine İlişkin Betimsel Veriler

<u>SINIF</u>	F	%
1. Sınıf	74	18,9
2. Sınıf	92	23,5
3. Sınıf	137	35,0
4. Sınıf	88	22,5
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 7. doğrultusunda; öğrencilerin % 18,9'unun (74 kişi) 1. Sınıf, % 23,5'inin (92 kişi) 2. Sınıf, % 35'inin (137 kişi) 3. Sınıf, % 22,5'inin (88 kişi) ise 4. Sınıf oldukları görülmektedir. 3. Sınıfta olanlar diğerlerine göre fazla olmakla birlikte, geneline bakıldığında katılımcıların tüm sınıflara yaklaşık olarak eşit dağıldığı görülmektedir.

4.2.4. Katılımcıların mezun oldukları ortaöğretim kurumu dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumuna ilişkin betimsel verileri Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Veriler

<u>LİSE TÜRÜ</u>	f	%
Genel Lise	203	51,9
Meslek Lisesi	10	2,6
Anadolu Lisesi	166	42,5
Anadolu Öğretmen Lisesi	10	2,6
Fen Lisesi	2	0,5
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 8. doğrultusunda; öğrencilerin % 51,9'unun (203 kişi) Genel Lise, % 42,5'inin (166 kişi) Anadolu Lisesi, % 2,6'sının (10 kişi) Meslek Lisesi, % 2,6'sının (10 kişi) Anadolu Öğretmen Lisesi ve % 0,5'inin (2 kişi) de Fen Lisesi mezunu oldukları görülmektedir. Bu bağlamda görülmektedir ki, katılımcıların yaklaşık % 95'i Genel Lise ya da Anadolu Lisesi mezunudur. Diğer 3 Lise türünün toplamının mezunu ise, yaklaşık % 5 civarındadır ve istatistiksel değerlendirmelerde dikkate alınmamışlardır.

4.2.5. Katılımcıların aile yerleşim yeri dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin aile yerleşim yerlerine ilişkin betimsel verileri Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Veriler

<u>YERLEŞİM YERİ</u>	F	%
Köy	73	18,7
İlçe	100	25,6
Şehir	218	55,8
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 9. doğrultusunda; öğrencilerin % 55,8'inin (218 kişi) ailesinin şehirde, % 25,6'sının (100 kişi) ailesinin ilçede ve % 18,7'sinin (73 kişi) ailesinin köyde yaşadığı görülmektedir. Bu bağlamda görülmektedir ki, katılımcıların yarısından fazlasının ailesi şehirde ikamet etmektedir.

4.2.6. Katılımcıların aylık gelir dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin aylık gelirine ilişkin betimsel verileri Tablo 10.'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Aylık Gelirine İlişkin Betimsel Veriler

<u>AYLIK GELİR</u>	<u>F</u>	<u>%</u>
1 000 TL ve Altı	87	22,3
1 000 – 1 500 TL	86	22,0
1 500 – 2 000 TL	65	16,6
2 000 – 3 000 TL	85	21,7
3 000 TL ve Üzeri	68	17,4
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 10. doğrultusunda; öğrencilerin % 22,3'ünün (87 kişi) ailesinin 1 000 TL ve altı aylık gelire sahip olduğu, % 22'sinin (86 kişi) ailesinin 1 000 – 1 500 TL aylık gelire sahip olduğu, % 16,6'sının (65 kişi) ailesinin 1 500 – 2 000 TL aylık gelire sahip olduğu, % 21,7'sinin (85 kişi) ailesinin 2 000 – 3 000 TL aylık gelire sahip olduğu ve % 17,4'ünün (68 kişi) ailesinin 3 000 TL ve üzeri aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen istatistiksel verilere göre, çalışmada tüm gelir seviyelerine mensup öğrencilerin yaklaşık olarak eşit temsil edildiği söylenebilir.

4.2.7. Katılımcıların bilgi – haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklıklarının dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin bilgi – haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklıklarına ilişkin betimsel verileri Tablo 11.'da verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Bilgi – Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklıklarına İlişkin Betimsel Veriler

<u>KULANIM SIKLIĞI</u>	<u>F</u>	<u>%</u>
1 Saatten Az	60	15,3
1 – 3 Saat Arası	174	44,5
3 – 5 Saat Arası	82	21,0
5 Saatten Fazla	75	19,2
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 11. doğrultusunda; öğrencilerin % 15,3'ünün (60 kişi) günlük 1 saatten daha az bilgi – haberleşme teknolojilerini kullandığını, % 44,5'inin (174 kişi) günlük 1 – 3 saat arası bilgi – haberleşme teknolojilerini kullandığını, % 21'inin (82 kişi) günlük 3 – 5 saat arası bilgi – haberleşme teknolojilerini kullandığını ve % 19,2'sinin de (75 kişi) günlük 5 saatten daha fazla bilgi – haberleşme teknolojilerini kullandığı görülmektedir. Elde edilen istatistiksel verilere göre, araştırma grubundaki öğrencilerin yaklaşık yarısı günlük 1 – 3 saat arası bilgi – haberleşme teknolojilerini kullanmaktadırlar.

4.2.8. Katılımcıların siyasi yelpazedeki yerlerinin dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin siyasi yelpazedeki yerlerine ilişkin betimsel verileri Tablo 12.'de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Siyasi Yelpazedeki Yerlerine İlişkin Betimsel Veriler

SİYASİ KONUM	F	%
Merkez	49	12,5
Merkez Sağ	91	23,3
Liberal	61	15,6
Aşırı Sağ	43	11,0
Muhafazakâr	61	15,6
Merkez Sol	38	9,7
Sosyal Demokrat	48	12,3
TOPLAM	391	100

Tablo 12. doğrultusunda; öğrencilerin % 12,5'inin (49 kişi) kendini siyasi olarak merkezde, % 23,3'ünün (91 kişi) kendini siyasi olarak merkez sağda, % 15,6'sının (61 kişi) kendini siyasi olarak liberal, % 11'inin (49 kişi) kendini siyasi olarak aşırı sağda, % 15,6'sının (61 kişi) kendini siyasi olarak muhafazakâr, % 9,7'sinin (38 kişi) kendini siyasi olarak merkez solda ve %12,3'ünün (48 kişi) kendini siyasi olarak sosyal demokrat şeklinde ifade ettiği görülmektedir. Bu bağlamda görülmektedir ki, öğrencilerin yaklaşık dörtte birlik kısmı kendisini siyasi olarak merkez sağda ifade etmiş olmalarıyla birlikte diğer görüşler de temsil edilmektedir.

4.2.9. Katılımcıların uluslararası yayınları takip etme sıklıklarının dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin uluslararası yayınları takip etme sıklıklarına ilişkin betimsel verileri Tablo 13.'de verilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Uluslararası Yayınları Takip Etme Sıklıklarına İlişkin Betimsel Veriler

<u>YAYIN TAKİP SIKLIĞI</u>	f	%
Hiçbir Zaman	53	13,6
Haftada Bir	196	50,1
Ayda Bir	92	23,5
Yılda Bir	50	12,8
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 13. doğrultusunda; öğrencilerin % 13,6'sının (53 kişi) hiç uluslararası yayınları takip etmediği, % 50,1'inin (196 kişi) haftada bir uluslararası yayınları takip ettiği, % 23,5'inin (92 kişi) ayda bir uluslararası yayınları takip ettiği ve % 12,8'inin (50 kişi) yılda bir uluslararası yayınları takip ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda görülmektedir ki, öğrencilerin yarısı haftalık uluslararası yayınları takip etmektedirler.

4.2.10. Katılımcıların Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili okudukları eser sayısının dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili okudukları eser sayısına ilişkin betimsel verileri Tablo 14.'de verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitiği ile İlgili Okudukları Eser Sayısına İlişkin Betimsel Veriler

<u>ESER SAYISI</u>	F	%
Hiç	89	22,8
1	100	25,6
2	100	25,6
3 ve Üzeri	102	26,1
<u>TOPLAM</u>	391	100

Tablo 14. doğrultusunda; öğrencilerin% 22,8'inin (89 kişi) Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili hiç eser okumadıkları, % 25,6'sının (100 kişi) Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili bir eser okudukları, % 25,6'sının (100 kişi) Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili iki eser okudukları ve % 26,1'inin (102 kişi) Türkiye'nin Jeopolitiğiyle ilgili üç ya da daha fazla eser okudukları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda görülmektedir ki, araştırma grubundaki öğrencilerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili en az bir eser okumuştur.

4.2.11. Katılımcıların atlas ve siyasi harita kullanım sıklığının dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin atlas ve siyasi harita kullanım sıklığına ilişkin betimsel verileri Tablo 15.'de verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Atlas ve Siyasi Harita Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Veriler

KULLANIM SIKLIĞI	f	%
Hiçbir Zaman	56	14,3
Haftada Bir	144	36,8
Ayda Bir	97	24,8
Yılda Bir	94	24
TOPLAM	391	100

Tablo 15. doğrultusunda; öğrencilerin % 14,3'ünün (56 kişi) atlas ve siyasi haritaları hiç kullanmadığı, % 36,8'inin (144 kişi) atlas ve siyasi haritaları haftada bir defa kullandığı, % 24,8'inin (97 kişi) atlas ve siyasi haritaları ayda bir defa kullandığı ve % 24'ünün (94 kişi) atlas ve siyasi haritaları yılda bir defa kullandığı anlaşılmaktadır.

4.3. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.3.1. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin cinsiyete ilişkin t – testi sonuçları

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin cinsiyete ilişkin t – Testi sonuçları Tablo 16.'de verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t – Testi Sonuçları

CİNSİYET	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kadın	233	3,92	,43			,010
Erkek	158	3,79	,53	389	2,573	

Tablo 16. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t(389) = 2,573$, $p < 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin

Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişmektedir.

4.3.2. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin fakülteye ilişkin t – testi sonuçları

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin fakülteye ilişkin t – Testi sonuçları Tablo 17.'de verilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Fakülteye İlişkin t – Testi Sonuçları

FAKÜLTE	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Eğitim Fakültesi	153	3,96	,53	389	3,091	,002
İİBF	238	3,81	,43			

Tablo 17. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinde, öğrencilerin fakültelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t(389) = 3,091, p < 0,05$). Bulunan bu sonuca göre; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri öğrencilerin fakültelerine göre değişmektedir.

4.3.3. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin sınıf düzeyine ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin sınıf düzeyine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 18.'de verilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Betimsel Verileri

SINIF DÜZEYİ	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	74	3,98	,41
2. Sınıf	92	3,86	,48
3. Sınıf	137	3,91	,50
4. Sınıf	88	3,72	,46
TOPLAM	391	3,87	,48

Tablo 18. doğrultusunda; araştırma grubundaki 1. sınıfta olan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,98, 2. sınıfta olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,86, 3. sınıfta olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,91 ve 4. sınıfta olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,72'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin, Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 19.'de verilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Sınıf Düzeyi	3,071	3	1,024	4,624	,003
Hata	85,667	387	,221		
TOPLAM	88,738	390			

Tablo 19. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri, sınıf düzeyleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur ($F(3 - 390) = 4,624$, $p < 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri sınıf düzeylerine göre değişmektedir.

Sınıf düzeylerine göre Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili öğrenci görüşlerinde gözlenen farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20.'de verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Sınıf Düzeyi	(J) Sınıf Düzeyi	Ort. Farkı (I – J)	p
1. Sınıf	2. Sınıf	,12	,423
	3. Sınıf	,06	,816
	4. Sınıf	,26*	,008
2. Sınıf	3. Sınıf	-,06	,845
	4. Sınıf	,13	,307
3. Sınıf	4. Sınıf	,19*	,033

*p < 0,05

Tablo 20. doğrultusunda; bulunan anlamlı farklılığın 1. Sınıf öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,98$) ile 4. Sınıf öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,72$) arasında, 1. Sınıf öğrencilerin görüşleri lehine ve 3. Sınıf öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,91$) ile 4. Sınıf öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,72$) arasında, 3. Sınıf öğrencilerin görüşleri lehine olduğu görülmektedir.

4.3.4. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin mezun olunan ortaöğretim kurumuna ilişkin t – testi sonuçları

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin mezun olunan ortaöğretim kurumuna ilişkin t – Testi sonuçları Tablo 21.'de verilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Mezun Olunan Ortaöğretim Kurumuna İlişkin t – Testi Sonuçları

<u>ORTAÖĞRETİM KURUMU</u>	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Genel Lise	203	3,87	,45	367	,591	,555
Anadolu Lisesi	166	3,84	,50			

Tablo 21. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinde, öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (t (367) = 0,591, p > 0,05). Bulunan bu sonuca göre,

öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre değişmemektedir.

4.3.5. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin ailenin yerleşim yerine ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin, aile yerleşim yerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 22.'da verilmiştir.

Tablo 22. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aile Yerleşim Yeri İlişkin Betimsel Verileri

<u>YERLEŞİM YERİ</u>	<u>N</u>	<u>\bar{X}</u>	<u>Ss</u>
Köy	73	3,82	,54
İlçe	100	3,90	,49
Şehir	218	3,87	,45
<u>TOPLAM</u>	391	3,87	,48

Tablo 22. doğrultusunda; araştırma grubundaki aile yerleşim yeri köy olan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilgili görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 2,382, aile yerleşim yeri ilçe olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,90 ve aile yerleşim yeri şehir olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,87'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin, aile yerleşim yerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 23.'de verilmiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aile Yerleşim Yeri İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	<u>KT</u>	<u>Sd</u>	<u>KO</u>	<u>F</u>	<u>p</u>
Aile Yerleşim Yeri	,245	2	,122	,536	,585
Hata	88,493	388	,228		
<u>TOPLAM</u>	88,738	390			

Tablo 23. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri, aile yerleşim yeri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı

bulunmamıştır ($F(2 - 390) = 0,536, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri aile yerleşim yerine göre değişmemektedir.

4.3.6. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin gelir düzeyine ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin, gelir düzeyine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 24.'de verilmiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Gelir Düzeyine İlişkin Betimsel Verileri

GELİR DURUMU	N	\bar{X}	Ss
1 000 TL ve Altı	87	3,80	,52
1 000 TL – 1 500 TL	86	3,87	,52
1 500 TL – 2 000 TL	65	3,97	,40
2 000 TL – 3 000 TL	85	3,95	,43
3 000 TL ve Üzeri	68	3,75	,46
TOPLAM	391	3,87	,48

Tablo 24. doğrultusunda; araştırma grubundaki aylık gelir durumu 1 000 TL ve altı olan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,80, aylık gelir durumu 1 000 TL – 1 500 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,87, aylık gelir durumu 1 500 TL – 2 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,97, aylık gelir durumu 2 000 TL – 3 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,95 ve aylık gelir durumu 3 000 TL ve üzeri olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,75'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin, aylık gelir durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 25.'de verilmiştir.

Tablo 25. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aylık Gelir Durumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Aylık Gelir Durumu	2,587	4	,647	2,898	,022
Hata	86,151	386	,223		
TOPLAM	88,738	390			

Tablo 25. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri, aylık gelir durumu arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur ($F(4 - 390) = 2,898$, $p < 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri aylık gelir durumuna göre değişmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili öğrenci görüşlerinde gözlenen farkın hangi aylık gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 26.'de verilmiştir.

Tablo 26. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Aylık Gelir Durumu	(J) Aylık Gelir Durumu	Ort. Farkı (I - J)	p
1 000 TL ve Altı	1 000 TL – 1 500 TL	-,07	,343
	1 500 TL – 2 000 TL	-,17*	,033
	2 000 TL – 3 000 TL	-,14*	,046
	3 000 TL ve Üzeri	,06	,450
1 000 TL – 1 500 TL	1 500 TL – 2 000 TL	-,10	,211
	2 000 TL – 3 000 TL	-,08	,292
	3 000 TL ve Üzeri	,12	,101
1 500 TL – 2 000 TL	2 000 TL – 3 000 TL	,02	,787
	3 000 TL ve Üzeri	,22*	,007
2 000 TL – 3 000 TL	3 000 TL ve Üzeri	,20*	,009

* $p < .05$

Tablo 26. doğrultusunda; bulunan anlamlı farklılığın aile aylık gelir düzeyi 1 000 TL ve altında olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,80$) ile aile aylık gelir düzeyi 1 500

TL – 2 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,97$) arasında, aile aylık gelir düzeyi 1 500 TL – 2 000 TL olan öğrencilerin görüşleri lehine, aile aylık gelir düzeyi 1 000 TL ve altında olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,80$) ile aile aylık gelir düzeyi 2 000 TL – 3 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,95$) arasında, aile aylık gelir düzeyi 2 000 TL – 3 000 TL olan öğrencilerin görüşleri lehine, aile aylık gelir düzeyi 1 500 TL – 2 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,97$) ile aile aylık gelir düzeyi 3 000 TL ve üzeri olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,75$) arasında, aile aylık gelir düzeyi 1 500 TL – 2 000 TL olan öğrencilerin görüşleri lehine, aile aylık gelir düzeyi 2 000 TL – 3 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,95$) ile aile aylık gelir düzeyi 3 000 TL ve üzeri olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} = 3,75$) arasında, aile aylık gelir düzeyi 2 000 TL – 3 000 TL olan öğrencilerin görüşleri lehine, olduğu görülmektedir.

4.3.7. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin bilgi ve haberleşme teknolojilerini kullanım sıklığına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin, bilgi ve haberleşme teknolojilerini kullanım sıklığına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 27.'de verilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri

<u>KULLANIM SIKLIĞI</u>	N	\bar{X}	Ss
1 Saatten Az	60	3,93	,44
1 – 3 Saat Arası	174	3,87	,47
3 – 5 Saat Arası	82	3,77	,52
5 Saatten Fazla	75	3,92	,47
<u>TOPLAM</u>	391	3,87	,48

Tablo 27. doğrultusunda; araştırma grubundaki bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığı 1 saatten az olan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,93, kullanım sıklığı 1 – 3 saat

arası olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,87, kullanım sıklığı 3 – 5 saat arası olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3.77 ve kullanım sıklığı 5 saatten fazla olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3.92’dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin, bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 28.’de verilmiştir.

Tablo 28. Öğrencilerin Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Kullanım Sıklığı	1,160	3	,387	1,709	,165
Hata	87,577	387	,226		
TOPLAM	88,738	390			

Tablo 28. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri, bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 1,709, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına göre değişmemektedir.

4.3.8. Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin siyasi yelpazedeki konumuna ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin, siyasi yelpazedeki konumuna ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 29.’de verilmiştir.

Tablo 29. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Betimsel Verileri

KONUM	N	\bar{X}	Ss
Merkez	49	3,91	,37
Merkez Sağ	91	3,90	,44
Liberal	61	3,78	,47
Aşırı Sağ	43	3,95	,57
Muhafazakâr	61	3,84	,57
Merkez Sol	38	3,81	,52
Sosyal Demokrat	48	3,88	,40
TOPLAM	391	3,87	,48

Tablo 29. doğrultusunda; araştırma grubundaki siyasi yelpazedeki konumu merkez olan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,91, konumu merkez sağ olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,90, konumu liberal olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,78, konumu aşırı sağ olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,95, konumu muhafazakâr olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,84, konumu merkez sol olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,81 ve konumu sosyal demokrat olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,88'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin, siyasi yelpazedeki konumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 30.'de verilmiştir.

Tablo 30. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Siyasi Konum	1,040	6	,173		
				,759	,603
Hata	87,698	384	,228		
TOPLAM	88,738	390			

Tablo 30. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri, siyasi yelpazedeki konum arasındaki farka ilişkin F değeri

anlamli bulunmamıştır (F (6 – 390) = 0,759, p > 0,05). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri siyasi yelpazedeki konumuna göre değişmemektedir.

4.3.9. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 31.'de verilmiştir.

Tablo 31. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri

<u>YAYIN SIKLIĞI</u>	<u>N</u>	<u>\bar{X}</u>	<u>Ss</u>
Hiçbir Zaman	53	3,84	,43
Haftada Bir	196	3,87	,50
Ayda Bir	92	3,84	,48
Yılda Bir	50	3,95	,44
<u>TOPLAM</u>	391	3,87	,48

Tablo 31. doğrultusunda; araştırma grubundaki uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığı hiç olmayan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,84, haftada bir takip eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,87, ayda bir takip eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,84 ve yılda bir takip eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,95'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 32.'da verilmiştir.

Tablo 32. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Yayın Takip Sıklığı	,451	3	,150	,659	,578
Hata	88,287	387	,228		
<u>TOPLAM</u>	88,738	390	<u>TOPLAM</u>		

Tablo 32. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 0,659, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına göre değişmemektedir.

4.3.10. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 33.'da verilmiştir.

Tablo 33. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Betimsel Verileri

<u>ESER SAYISI</u>	N	\bar{X}	Ss
Hiç	89	3,86	,45
1	100	3,95	,48
2	100	3,86	,51
3 ve Üzeri	102	3,80	,46
<u>TOPLAM</u>	391	3,87	,48

Tablo 33. doğrultusunda; araştırma grubundaki Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik hiç eser okumayan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,86, bir eser okuyan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,95, iki eser okuyan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,86 ve üç ve üzeri eser okuyan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,80'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin, Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 34.'de verilmiştir.

Tablo 34. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Eser Sayısı	1,099	3	,366		
Hata	87,638	387	,226	1,618	,185
TOPLAM	88,738	390			

Tablo 34. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri, Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 1,618, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilgili görüşleri Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına göre değişmemektedir.

4.3.11. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşlerinin atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 35.'de verilmiştir.

Tablo 35. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri

KULLANIM SIKLIĞI	N	\bar{X}	Ss
Hiçbir Zaman	56	3,91	,42
Haftada Bir	144	3,87	,56
Ayda Bir	97	3,84	,43
Yılda Bir	94	3,86	,41
TOPLAM	391	3,87	,48

Tablo 35. doğrultusunda; araştırma grubundaki atlas ve siyasi haritaları hiç kullanmayan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,91, haftada bir kullanan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,87, ayda bir kullanan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,84 ve yılda bir kullanan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,86'dır.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin, atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 36.'de verilmiştir.

Tablo 36. Öğrencilerin Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumunun Önemiyle İlgili Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Kullanım Sıklığı	,178	3	,059	,260	,854
Hata	88,559	387	,229		
TOPLAM	88,738	390			

Tablo 36. doğrultusunda; öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri, atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 0,260$, $p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili görüşleri atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına göre değişmemektedir.

4.4. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.4.1. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin cinsiyete ilişkin t – testi sonuçları

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin cinsiyete ilişkin t – Testi sonuçları Tablo 37.'da verilmiştir.

Tablo 37. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t – Testi Sonuçları

<u>CİNSİYET</u>	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kadın	233	3,51	,38	389	1,100	,272
Erkek	158	3,47	,54			

Tablo 37. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t(389) = 1,100, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişmemektedir.

4.4.2. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin fakülteye ilişkin t – testi sonuçları

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin fakülteye ilişkin t – Testi sonuçları Tablo 38.'de verilmiştir.

Tablo 38. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Fakülteye İlişkin t – Testi Sonuçları

<u>FAKÜLTE</u>	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Eğitim Fakültesi	153	3,56	,50	389	2,165	,031
İİBF	238	3,46	,41			

Tablo 38. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinde, öğrencilerin fakültelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t(389) = 2,165, p < 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri öğrencilerin fakültelerine göre değişmektedir.

4.4.3. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin sınıf düzeyine ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin sınıf düzeyine ilişkin aritmetik

ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 39.'de verilmiştir.

Tablo 39. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Betimsel Verileri

SINIF DÜZEYİ	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	74	3,54	,50
2. Sınıf	92	3,54	,39
3. Sınıf	137	3,51	,48
4. Sınıf	88	3,40	,42
TOPLAM	391	3,50	,45

Tablo 39. doğrultusunda; araştırma grubundaki 1. sınıfta olan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,54, 2. sınıfta olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,54, 3. sınıfta olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,51 ve 4. sınıfta olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,40'dır.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 40.'de verilmiştir.

Tablo 40. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Sınıf Düzeyi	1,128	3	,376	1,849	,138
Hata	78,731	387	,203		
TOPLAM	79,859	390			

Tablo 40. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, sınıf düzeyleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 1,849, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri sınıf düzeylerine göre değişmemektedir.

4.4.4. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin mezun olunan ortaöğretim kurumuna ilişkin t – testi sonuçları

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin mezun olunan ortaöğretim kurumuna ilişkin t – Testi sonuçları Tablo 41.'de verilmiştir.

Tablo 41. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Ortaöğretim Kurumuna İlişkin t – Testi Sonuçları

<u>ORTAÖĞRETİM</u>	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Genel Lise	203	3.51	.43	367		
Anadolu Lisesi	166	3.47	.49		.754	.451

Tablo 41. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinde, öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t(367) = 0,754, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre değişmemektedir.

4.4.5. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ailenin yerleşim yerine ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin ailenin yerleşim yerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 42.'de verilmiştir.

Tablo 42. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Ailenin Yerleşim Yerine İlişkin Betimsel Verileri

<u>YERLEŞİM YERİ</u>	<u>N</u>	<u>\bar{X}</u>	<u>Ss</u>
Köy	73	3,52	,47
İlçe	100	3,57	,41
Şehir	218	3,46	,46
<u>TOPLAM</u>	391	3,50	,45

Tablo 42. doğrultusunda; araştırma grubundaki aile yerleşim yeri köy olan öğrencilerin Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,52, aile yerleşim yeri ilçe olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,57 ve aile yerleşim yeri şehir olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,46'dır.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, aile yerleşim yerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 43.'de verilmiştir.

Tablo 43. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	<u>KT</u>	<u>Sd</u>	<u>KO</u>	<u>F</u>	<u>p</u>
Aile Yerleşim Yeri	,817	2	,409	2,005	,136
Hata	79,042	388	,204		
<u>TOPLAM</u>	79,859	390			

Tablo 43. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, aile yerleşim yeri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(2 - 390) = 2,005, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri aile yerleşim yerine göre değişmemektedir.

4.4.6. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin gelir durumuna ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin gelir durumuna ilişkin aritmetik

ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 44.'de verilmiştir.

Tablo 44. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Gelir Durumuna İlişkin Betimsel Verileri

GELİR DURUMU	N	\bar{X}	Ss
1 000 TL ve Altı	87	3,43	,56
1 000 TL – 1 500 TL	86	3,46	,42
1 500 TL – 2 000 TL	65	3,63	,40
2 000 TL – 3 000 TL	85	3,50	,40
3 000 TL ve Üzeri	68	3,49	,44
TOPLAM	391	3,50	,45

Tablo 44. doğrultusunda; araştırma grubundaki aylık gelir durumu 1 000 TL ve altı olan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,43, aylık gelir durumu 1 000 TL – 1 500 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,46, aylık gelir durumu 1 500 TL – 2 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,63, aylık gelir durumu 2 000 TL – 3 000 TL olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,50 ve aylık gelir durumu 3 000 TL ve üzeri olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,49'dur.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, aylık gelir durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 45.'de verilmiştir.

Tablo 45. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Aylık Gelir Durumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Aylık Gelir Durumu	1,667	4	,417	2,057	,086
Hata	78,193	386	,203		
TOPLAM	79,859	390			

Tablo 45. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, aylık gelir durumu arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(4 - 390) = 2,057, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre,

öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri aylık gelir durumuna göre değişmemektedir.

4.4.7. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 46.'de verilmiştir.

Tablo 46. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri

<u>KULLANIM SIKLIĞI</u>	N	\bar{X}	Ss
1 Saatten Az	60	3,53	,36
1 – 3 Saat Arası	174	3,49	,47
3 – 5 Saat Arası	82	3,50	,45
5 Saatten Fazla	75	3,51	,47
<u>TOPLAM</u>	391	3,50	,45

Tablo 46. doğrultusunda; araştırma grubundaki bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığı 1 saatten az olan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,53, kullanım sıklığı 1 – 3 arası saat olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,49, kullanım sıklığı 3 – 5 arası saat olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,50 ve kullanım sıklığı 5 saatten fazla olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,51'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 47.'de verilmiştir.

Tablo 47. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Kullanım Sıklığı	,077	3	,026	,124	,946
Hata	79,783	387	,206		
<u>TOPLAM</u>	79,859	390			

Tablo 47. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 0,124$, $p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığına göre değişmemektedir.

4.4.8. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin siyasi yelpazedeki konuma ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin siyasi yelpazedeki konuma ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 48.'de verilmiştir.

Tablo 48. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konuma İlişkin Betimsel Verileri

<u>KONUM</u>	N	\bar{X}	Ss
Merkez	49	3,33	,57
Merkez Sağ	91	3,48	,40
Liberal	61	3,52	,36
Aşırı Sağ	43	3,66	,43
Muhafazakâr	61	3,55	,40
Merkez Sol	38	3,54	,47
Sosyal Demokrat	48	3,43	,54
<u>TOPLAM</u>	391	3,50	,45

Tablo 48. doğrultusunda; araştırma grubundaki siyasi yelpazedeki konumu merkez olan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik

görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,33, konumu merkez sağ olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,48, konumu Liberal olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,52, konumu aşırı sağ olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,66, konumu muhafazakâr olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,55, konumu merkez sol olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,54 ve konumu sosyal demokrat olan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,43'dür.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, siyasi yelpazedeki konumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 49.'da verilmiştir.

Tablo 49. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Siyasi Konum	3,079	6	,513	2,567	,019
Hata	76,780	384	,200		
TOPLAM	79,859	390			

Tablo 49. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, siyasi yelpazedeki konum arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur ($F(6 - 390) = 2,567, p < 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri siyasi yelpazedeki konumuna göre değişmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinde gözlenen farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 50.'de verilmiştir.

Tablo 50. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Siyasi Yelpazedeki Konumuna İlişkin Farka İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Siyasi Konum	(J) Siyasi Konum	Ort. Farkı (I – J)	p
Merkez	Merkez Sağ	-,15	,699
	Liberal	-,19	,530
	Aşırı Sağ	-,33*	,046
	Muhafazakâr	-,21	,364
	Merkez Sol	-,21	,563
	Sosyal Demokrat	-,10	,968
Merkez Sağ	Liberal	-,03	1,000
	Aşırı Sağ	-,18	,572
	Muhafazakâr	-,06	,993
	Merkez Sol	-,05	,998
	Sosyal Demokrat	,04	,999
Liberal	Aşırı Sağ	-,14	,862
	Muhafazakâr	-,02	1,000
	Merkez Sol	-,01	1,000
	Sosyal Demokrat	,08	,984
Aşırı Sağ	Muhafazakâr	,11	,944
	Merkez Sol	,12	,957
	Sosyal Demokrat	,23	,422
Muhafazakâr	Merkez Sol	,01	1,000
	Sosyal Demokrat	,11	,941
Merkez Sol	Sosyal Demokrat	,10	,976

*p<.05

Tablo 50. doğrultusunda; bulunan anlamlı farklılığın merkez düşünceye sahip öğrencilerinin görüşlerinin ortalamasıyla ($\bar{X} = 3,33$), aşırı sağ düşünceye sahip öğrencilerin görüşlerinin ortalamaları ($\bar{X} = 3,66$) arasında ve aşırı sağ düşünceye sahip öğrencilerin görüşleri lehine olduğu görülmektedir.

4.4.9. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip etme sıklığına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip etme sıklığına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 51.'de verilmiştir.

Tablo 51. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Etme Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri

<u>YAYIN SIKLIĞI</u>	<u>N</u>	<u>\bar{X}</u>	<u>Ss</u>
Hiçbir Zaman	53	3,45	,32
Haftada Bir	196	3,49	,48
Ayda Bir	92	3,48	,45
Yılda Bir	50	3,62	,47
<u>TOPLAM</u>	391	3,50	,45

Tablo 51. doğrultusunda; araştırma grubundaki uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığı hiç olmayan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,45, haftada bir takip eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,49, ayda bir takip eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,48 ve yılda bir takip eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,62'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 52.'da verilmiştir.

Tablo 52. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Yayın Takip Sıklığı	,894	3	,298	1,460	,225
Hata	78,966	387	,204		
TOPLAM	79,859	390			

Tablo 52. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 1,460$, $p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığına göre değişmemektedir.

4.4.10. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 53.'de verilmiştir.

Tablo 53. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Betimsel Verileri

ESER SAYISI	N	\bar{X}	Ss
Hiç	89	3,45	,40
1	100	3,55	,41
2	100	3,50	,50
3 ve Üzeri	102	3,48	,48
TOPLAM	391	3,50	,45

Tablo 53. doğrultusunda; araştırma grubundaki Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik hiç eser okumayan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik

konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,45, bir eser okuyan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,55, iki eser okuyan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,50, üç ve üzeri eser okuyan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,48'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 54.'de verilmiştir.

Tablo 54. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Türkiye'nin Jeopolitiğine Yönelik Okunan Eser Sayısına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Eser Sayısı	,492	3	,164	.799	,495
Hata	79,368	387	,205		
TOPLAM	79,859	390			

Tablo 54. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 0,799$, $p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısına göre değişmemektedir.

4.4.11. Küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına ilişkin analizi

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumu ilgili görüşlerinin atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 55.'de verilmiştir.

Tablo 55. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Betimsel Verileri

<u>KULLANIM SIKLIĞI</u>	N	\bar{X}	Ss
Hiçbir Zaman	56	3,44	,42
Haftada Bir	144	3,54	,48
Ayda Bir	97	3,48	,48
Yılda Bir	94	3,47	,40
<u>TOPLAM</u>	391	3,49	,45

Tablo 55. doğrultusunda; araştırma grubundaki atlas ve siyasi haritaları hiç kullanmayan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,44, haftada bir kullanan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,54, ayda bir kullanan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,48 ve yılda bir kullanan öğrencilerin görüşlerinin ortalaması (\bar{X}) 3,47'dir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin, atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 56.'de verilmiştir.

Tablo 56. Öğrencilerin Küreselleşme Sürecinde Türkiye'nin Jeopolitik ve Stratejik Konumuna Yönelik Görüşlerinin Atlas ve Siyasi Haritaları Kullanım Sıklığına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p
Kullanım Sıklığı	,498	3	,166	,810	,489
Hata	79,361	387	,205		
<u>TOPLAM</u>	79,859	390			

Tablo 56. doğrultusunda; öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığı arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır ($F(3 - 390) = 0,810, p > 0,05$). Bulunan bu sonuca göre, öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığına göre değişmemektedir.

4.5. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan dünyanın en önemli ülkelerinden biridir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 57.’de verilmiştir.

Tablo 57. “Türkiye, Bulunduğu Coğrafi Konum Nedeniyle Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Açıdan Dünyanın En Önemli Ülkelerinden Biridir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM	
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum		
Eğitim	f	2	6	7	33	105	153
	%	1,3	3,9	4,6	21,6	68,6	100
İİBF	f	5	1	12	73	147	238
	%	2,1	0,4	5,0	30,7	61,8	100
TOPLAM	f	7	7	19	106	252	391
	%	1,8	1,8	4,9	27,1	64,5	100

Tablo 57. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan dünyanın en önemli ülkelerinden biridir.” ifadesine hem İİBF hem de Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yarısından fazlasının “kesinlikle katılıyorum” yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Toplam değerlere bakıldığında ise, öğrencilerin % 90’ından fazlası bu ifadeye katılmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, dünya güç merkezleri arasındaki dengeyi etkileyecek kritik bir coğrafi konuma sahiptir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 58.’de verilmiştir.

Tablo 58. “Türkiye, Dünya Güç Merkezleri Arasındaki Dengeyi Etkileyecek Kritik Bir Coğrafi Konuma Sahiptir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM	
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum		
Eğitim	f	5	4	6	36	102	153
	%	3,3	2,6	3,9	23,5	66,7	100
İİBF	f	1	9	14	84	130	238
	%	0,4	3,8	5,9	35,3	54,6	100
TOPLAM	f	6	13	20	120	232	391
	%	1,5	3,3	5,1	30,7	59,3	100

Tablo 58. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye, dünya güç merkezleri arasındaki dengiyi etkileyecek kritik bir coğrafi konuma sahiptir.” ifadesine hem Eğitim Fakültesi öğrencileri İİBF öğrencilerine göre daha yüksek oranda “kesinlikle katılıyorum” yönünde görüş belirtmelerine rağmen, toplam değerlere göre öğrencilerin % 90’ı bu görüşe katılarak destek vermektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, Batı uygarlığı ile Doğu uygarlığının bir sentezidir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 59.’de verilmiştir.

Tablo 59. “Türkiye, Batı Uygarlığı ile Doğu Uygarlığının Bir Sentezidir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM	
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum		
Eğitim	f	5	7	17	40	84	153
	%	3,3	4,6	11,1	26,1	54,9	100
İİBF	f	5	14	18	94	107	238
	%	2,1	5,9	7,6	39,5	45	100
TOPLAM	f	10	21	35	134	191	391
	%	2,6	5,4	9	34,3	48,8	100

Tablo 59. doğrultusunda görülmektedir ki, “Türkiye, Batı uygarlığı ile Doğu uygarlığının bir sentezidir.” ifadesine öğrencilerin büyük çoğunluğu katıldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, Türkiye Cumhuriyeti devlet politikalarının en belirleyici unsurudur.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 60.’de verilmiştir.

Tablo 60. “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Politikalarının En Belirleyici Unsurudur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM	
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum		
Eğitim	f	4	9	19	53	68	153
	%	2,6	5,9	12,4	34,6	44,4	100
İİBF	f	8	19	28	115	68	238
	%	3,4	8	11,8	48,3	28,6	100
TOPLAM	f	12	28	47	168	136	391
	%	3,1	7,2	12	43	34,8	100

Tablo 60. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, Türkiye Cumhuriyeti devlet politikalarının en belirleyici unsurudur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukla “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtirken, İİBF öğrencilerinin çoğunlukla “katılıyorum” yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Toplam görüşlerde de çoğunluğu “katılıyorum” yönünde görüş bildirenler oluşturmakla birlikte, öğrencilerin bu ifade üzerinde tereddütleri olduğunu belirtmek mümkündür.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Jeopolitik ve stratejik önem kavramı vatandaşlarımız tarafından bilinmektedir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 61.’de verilmiştir.

Tablo 61. “Jeopolitik ve Stratejik Önem Kavramı Vatandaşlarımız Tarafından Bilinmektedir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	F	12	39	63	24	15	153
	%	7,8	25,5	41,2	15,7	9,8	100
İİBF	f	28	95	56	48	11	238
	%	11,8	39,9	23,5	20,2	4,6	100
TOPLAM	f	40	134	119	72	26	391
	%	10,2	34,3	30,4	18,4	6,6	100

Tablo 61. doğrultusunda; “Jeopolitik ve stratejik önem kavramı vatandaşlarımız tarafından bilinmektedir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukla kararsız kaldığını, İİBF öğrencilerinin ise bu görüşe katılmadıkları görülmektedir. Toplam görüşlere bakıldığı zaman ise, öğrencilerinin yaklaşık üçte birinin bu konuda kararsız kaldığını ve yarısına yakın bir kısmının da katılmadığı görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye nüfusu, jeopolitik ve stratejik önemi arttıran ve koruyan bilince sahiptir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 62.’de verilmiştir.

Tablo 62. “Türkiye Nüfusu, Jeopolitik ve Stratejik Önemi Arttıran ve Koruyan Bilince Sahiptir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	10	20	51	47	25	153
	%	6,5	13,1	33,3	30,7	16,3	100
İİBF	f	30	87	71	42	8	238
	%	12,6	36,6	29,8	17,6	3,4	100
TOPLAM	f	40	107	122	89	33	391
	%	10,2	27,4	31,2	22,8	8,4	100

Tablo 62. doğrultusunda; “Türkiye nüfusu, jeopolitik ve stratejik önemi arttıran ve koruyan bilince sahiptir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukla kararsız kalmakla birlikte yarısına yakın bir kısmının da bu görüşe katıldığı görülmektedir. Ancak İİBF öğrencilerinde ise durum farklıdır. İİBF öğrencilerinin yaklaşık 3’te 1’i bu konuda kararsız kaldığını belirtirken, yaklaşık yarısı bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu ifade hakkında İİBF ve Eğitim Fakültesi öğrencilerinin görüş ayrılığına düştükleri söylenebilir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, konumuna ve bölgesine güven veren bir askeri güce hâkimdir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 63.’da verilmiştir.

Tablo 63. “Türkiye, Konumuna ve Bölgesine Güven Veren Bir Askeri Güce Hâkimdir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	3	14	34	60	42	153
	%	2	9,2	22,2	39,2	27,5	100
İİBF	f	18	29	55	108	28	238
	%	7,6	12,2	23,1	45,4	11,8	100
TOPLAM	f	21	43	89	168	70	391
	%	5,4	11	22,8	43	17,9	100

Tablo 63. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye, konumuna ve bölgesine güven veren bir askeri güce hâkimdir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman her iki fakülte öğrencilerinin da 5’te 1’i bu konuda kararsız kalırken, Eğitim Fakültesi öğrencileri

görüşlerinde oran daha yüksek olmakla birlikte her iki fakülte öğrencileri de çoğunlukla bu görüşü desteklemektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarındaki ülkelerin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarları Türkiye üzerinde çakışmaktadır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 64.’de verilmiştir.

Tablo 64. “Avrupa, Asya ve Afrika Kıtalarındaki Ülkelerin Fiziki, Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Çıkarları Türkiye Üzerinde Çakışmaktadır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	2	6	21	54	70	153	
	%	1,3	3,9	13,7	35,3	45,8	100	
İİBF	f	3	13	32	122	68	238	
	%	1,3	5,5	13,4	51,3	28,6	100	
TOPLAM	f	5	19	53	176	138	391	
	%	1,3	4,9	13,6	45	35,3	100	

Tablo 64. doğrultusunda görülmektedir ki; “Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarındaki ülkelerin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarları Türkiye üzerinde çakışmaktadır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencileri “kesinlikle katılıyorum” seçeneğinde yoğunlaşırken, İİBF öğrencileri “katılıyorum” seçeneğinde yoğunlaşmışlardır. Ancak her iki fakülte öğrencilerinin görüşleri de bu ifadeyi destekledikleri yönündedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Coğrafi konum itibariyle Türkiye, bölgesinde güçlü bir devlettir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 65.’de verilmiştir.

Tablo 65. “Coğrafi Konum İtibariyle Türkiye, Bölgesinde Güçlü Bir Devlettir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	3	9	23	64	54	153
	%	2	5,9	15	41,8	35,3	100
İİBF	f	7	20	34	109	66	238
	%	2,9	8,4	14,3	45,8	27,7	100
TOPLAM	f	10	29	57	173	120	391
	%	2,6	7,4	14,6	44,2	30,7	100

Tablo 65. doğrultusunda görülmektedir ki; “Coğrafi konum itibariyle Türkiye, bölgesinde güçlü bir devlettir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığında zaman iki fakültenin öğrencilerinin görüşleri benzerlik göstermektedir. % 15 civarında kararsızlar olmakla birlikte her iki fakülte öğrencileri de bu görüşe katılmaktadırlar.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, jeopolitik ve stratejik konumu itibariyle dünya güç odaklarının tam ortasında yer almaktadır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 66.’de verilmiştir.

Tablo 66. “Türkiye, Jeopolitik ve Stratejik Konumu İtibariyle Dünya Güç Odaklarının Tam Ortasında Yer Almaktadır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	3	7	14	59	70	153
	%	2	4,6	9,2	38,6	45,8	100
İİBF	f	4	14	29	116	75	238
	%	1,7	5,9	12,2	48,7	31,5	100
TOPLAM	f	7	21	43	175	145	391
	%	1,8	5,4	11	44,8	37,1	100

Tablo 66. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye, jeopolitik ve stratejik konumu itibariyle dünya güç odaklarının tam ortasında yer almaktadır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığında zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinde “kesinlikle katılıyorum”, İİBF öğrencilerinde “katılıyorum” seçeneği yoğunluk göstermekle birlikte her iki fakülte öğrencilerinin de bu ifadeyi desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, yerüstü ve yeraltı zenginlikleriyle daha da önem kazanmıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 67.’da verilmiştir.

Tablo 67. “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi, Yerüstü ve Yeraltı Zenginlikleriyle Daha Da Önem Kazanmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	4	7	26	47	69	153
	%	2,6	4,6	17	30,7	45,1	100
İİBF	f	4	12	27	113	82	238
	%	1,7	5	11,3	47,5	34,5	100
TOPLAM	f	8	19	53	160	151	391
	%	2	4,9	13,6	40,9	38,6	100

Tablo 67. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, yerüstü ve yeraltı zenginlikleriyle daha da önem kazanmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerin % 17’si bu konuda “kararsız” olduğunu belirtmelerine rağmen öğrencilerin çoğunlukla “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. İİBF öğrencilerinde kararsızların oranı Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre daha az olup, öğrencilerin çoğunluğu katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Her iki fakülte öğrencileri de oranlar değişiklik göstermekle birlikte verilen ifadeyi desteklemektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Jeopolitik ve stratejik önem, yükseköğretim kurumlarında yeterince üzerinde durulan bir konu olmamıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 68.’de verilmiştir.

Tablo 68. “Jeopolitik ve Stratejik Önem, Yükseköğretim Kurumlarında Yeterince Üzerinde Durulan Bir Konu Olmamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	-	21	27	51	54	153
	%	-	13,7	17,6	33,3	35,3	100
İİBF	f	8	24	45	96	65	238
	%	3,4	10,1	18,9	40,3	27,3	100
<u>TOPLAM</u>	f	8	45	72	147	119	391
	%	2	11,5	18,4	37,6	30,4	100

Tablo 68. doğrultusunda; “Jeopolitik ve stratejik önem, yükseköğretim kurumlarında yeterince üzerinde durulan bir konu olmamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman öğrencilerin görüşlerinin çeşitlilik göstermekle birlikte çoğunluğun bu ifadeyi desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türk Milleti’nin hedefleri arasında, jeopolitik konumuna sahip çıkmak ve lider ülke olmak vardır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 69.’da verilmiştir.

Tablo 69. “Türk Milleti’nin Hedefleri Arasında, Jeopolitik Konumuna Sahip Çıkmak ve Lider Ülke Olmak Vardır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	7	9	26	57	54	153
	%	4,6	5,9	17	37,3	35,3	100
İİBF	f	6	36	49	94	53	238
	%	2,5	15,1	20,6	39,5	22,3	100
<u>TOPLAM</u>	f	13	45	75	151	107	391
	%	3,3	11,5	19,2	38,6	27,4	100

Tablo 69. doğrultusunda; “Türk Milleti’nin hedefleri arasında, jeopolitik konumuna sahip çıkmak ve lider ülke olmak vardır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin 5’te 1’lik kısmının bu konuda kararsız kaldığı, ancak her iki fakültede de öğrencilerin yarıdan fazlasının bu görüşü desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, jeopolitik ve stratejik öneminden dolayı her zaman tehdit altında bir ülke olmuştur.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 70.’de verilmiştir.

Tablo 70. “Türkiye, Jeopolitik ve Stratejik Öneminden Dolayı Her Zaman Tehdit Altında Bir Ülke Olmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	1	6	18	55	73	153
	%	0,7	3,9	11,8	35,9	47,7	100
İİBF	f	4	15	16	102	101	238
	%	1,7	6,3	6,7	42,9	42,4	100
TOPLAM	f	5	21	34	157	174	391
	%	1,3	5,4	8,7	40,2	44,5	100

Tablo 70. doğrultusunda; “Türkiye jeopolitik ve stratejik öneminden dolayı her zaman tehdit altında bir ülke olmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencilerinin de yüksek oranda bu görüşü destekledikleri görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye’deki kültürel olgular, Türkiye’nin konumuna paralel olarak oluşmuştur.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 71.’de verilmiştir.

Tablo 71. “Türkiye’deki Kültürel Olgular, Türkiye’nin Konumuna Paralel Olarak Oluşmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	6	6	22	68	51	153
	%	3,9	3,9	14,4	44,4	33,3	100
İİBF	f	8	19	32	110	69	238
	%	3,4	8	13,4	46,2	29	100
TOPLAM	f	14	25	54	178	120	391
	%	3,6	6,4	13,8	45,5	30,7	100

Tablo 71. doğrultusunda; “Türkiye’deki kültürel olgular, Türkiye’nin konumuna paralel olarak oluşmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencilerinin de en fazla tercih ettiği seçenek “katılıyorum” olmuştur. Toplam değerlere bakıldığı zaman öğrencilerin % 75’inin bu görüşü desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, jeopolitik ve stratejik öneminin bilincinde vatandaş yetiştirmek için gerekli çalışmaları yapmamıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 72.’da verilmiştir.

Tablo 72. “Türkiye, Jeopolitik ve Stratejik Öneminin Bilincinde Vatandaş Yetiştirmek İçin Gerekli Çalışmaları Yapmamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Eğitim	f	4	15	38	46	153
	%	2,6	9,8	24,8	30,1	100
İİBF	f	6	27	40	101	238
	%	2,5	11,3	16,8	42,4	100
TOPLAM	f	10	42	78	147	391
	%	2,6	10,7	19,9	37,6	100

Tablo 72. doğrultusunda; “Türkiye, jeopolitik ve stratejik öneminin bilincinde vatandaş yetiştirmek için gerekli çalışmaları yapmamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 24,8’i, İİBF öğrencilerinin % 16,8’i bu konuda kararsız olduklarını belirtmelerine rağmen, her iki fakülte öğrencilerinin de yarıdan fazlası bu ifadeyi desteklemektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Büyük Ortadoğu Projesi, Türkiye’nin jeopolitik önemini arttırmıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 73.’de verilmiştir.

Tablo 73. “Büyük Ortadoğu Projesi, Türkiye’nin Jeopolitik Önemi Arttırmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Eğitim	f	12	14	30	52	153
	%	7,8	9,2	19,6	34	100
İİBF	f	11	17	54	104	238
	%	4,6	7,1	22,7	43,7	100
TOPLAM	f	23	31	84	156	391
	%	5,9	7,9	21,5	39,9	100

Tablo 73. doğrultusunda görülmektedir ki; “Büyük Ortadoğu Projesi, Türkiye’nin jeopolitik önemini arttırmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman,

öğrencilerin yaklaşık 5’te 1’lik kısmı bu ifade hakkında kararsız kalırken, yarıdan fazlası da bu ifadeyi desteklemektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye’de, siyasi çıkarlar için jeopolitik ve stratejik önemden taviz verilmiştir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 74.’de verilmiştir.

Tablo 74. “Türkiye’de, Siyasi Çıkarlar İçin Jeopolitik ve Stratejik Önemden Taviz Verilmiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	13	10	37	48	45	153
	%	8,5	6,5	24,2	31,4	29,4	100
İİBF	f	10	14	41	95	78	238
	%	4,2	5,9	17,2	39,9	32,8	100
TOPLAM	f	23	24	78	143	123	391
	%	5,9	6,1	19,9	36,6	31,5	100

Tablo 74. doğrultusunda görülmektedir ki; “Türkiye’de, siyasi çıkarlar için jeopolitik ve stratejik önemden taviz verilmiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 24,2’si, İİBF öğrencilerinin ise % 17,2’si bu ifade için “kararsız” olduklarını belirtmişlerdir. Her iki fakültede de bu ifade için “katılıyorum” seçeneği en fazla tercih edilen seçenek olmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu ifadeyi destekleme birlikte, kesin yargı belirten “kesinlikle katılıyorum” seçeneği yerine “katılıyorum” seçeneğini tercih etmişlerdir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme sürecinde sınır kavramı değer kaybettiği halde Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini kaybetmemiştir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 75.’de verilmiştir.

Tablo 75. “Küreselleşme Sürecinde Sınır Kavramı Değer Kaybettiği Halde Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi Kaybetmemiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	3	7	34	52	57	153
	%	2	4,6	22,2	34	37,3	100
İİBF	f	4	17	58	115	44	238
	%	1,7	7,1	24,4	48,3	18,5	100
TOPLAM	f	7	24	92	167	101	391
	%	1,8	6,1	23,5	42,7	25,8	100

Tablo 75. doğrultusunda görülmektedir ki; “Küreselleşme sürecinde sınır kavramı değer kaybettiği halde Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini kaybetmemiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 22,2’si, İİBF öğrencilerinin ise % 24,4’ü bu ifade için “kararsız” olduklarını belirtmişlerdir. Ancak her iki fakülte öğrencilerinin de yaklaşık 4’te 1’i “kararsız” olmasına rağmen, yarıdan fazlası da bu ifadeyi desteklemektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “AB, IMF ve Dünya Bankası küreselleşme sürecinde Türkiye üzerinde yaptırımlara sahip olmuştur.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 76.’de verilmiştir.

Tablo 76. “AB, IMF ve Dünya Bankası Küreselleşme Sürecinde Türkiye Üzerinde Yaptırımlara Sahip Olmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	4	11	37	56	45	153
	%	2,6	7,2	24,2	36,6	29,4	100
İİBF	f	1	21	45	118	53	238
	%	0,4	8,8	18,9	49,6	22,3	100
TOPLAM	f	5	32	82	174	98	391
	%	1,3	8,2	21	44,5	25,1	100

Tablo 76. doğrultusunda görülmektedir ki; “AB, IMF ve Dünya Bankası küreselleşme sürecinde Türkiye üzerinde yaptırımlara sahip olmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakültede de kararsız öğrencileri görmek mümkündür. Ancak bunun yanında öğrenciler verilen ifadeye katıldıklarını belirtmekle birlikte,

“kesinlikle katılıyorum” seçeneği yerine “katılıyorum” seçeneğini daha çok tercih etmektedirler. Bu ifadeye öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığını söylemekle birlikte, öğrencilerin tereddütlerini ve kararsızlıklarını da görmek mümkündür.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme Türkiye’de milliyetçiliğin yükselişe geçmesine neden olmuştur.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 77.’de verilmiştir.

Tablo 77. “Küreselleşme Türkiye’de Milliyetçiliğin Yükselişe Geçmesine Neden Olmuştur” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Eğitim	f	13	19	54	45	153
	%	8,5	12,4	35,3	29,4	100
İİBF	f	21	62	62	74	238
	%	8,8	26,1	26,1	31,1	100
TOPLAM	f	34	81	116	119	391
	%	8,7	20,7	29,7	30,4	100

Tablo 77. doğrultusunda; “Küreselleşme Türkiye’de milliyetçiliğin yükselişe geçmesine neden olmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin 3’te 1’inden fazlasının bu konuda “kararsız” olduğunu ve yarıya yakın kısmının da bu görüşü desteklediği görülmektedir. İİBF öğrencileri ise; % 31,1’i “katılıyorum”, % 26,1’i “kararsızım” ve % 26,1’i de “katılmıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Toplam değerlere bakıldığı zaman da, öğrencilerin herhangi bir görüşte net olarak bir fikir birliği sağlayamadığını görmek mümkündür.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme sürecinde Türkiye’de iletişim araçlarındaki gelişmeler yerel kültürleri yok etmiştir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 78.’de verilmiştir.

Tablo 78. “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de İletişim Araçlarındaki Gelişmeler Yerel Kültürleri Yok Etmiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	7	20	38	59	29	153
	%	4,6	13,1	24,8	38,6	19	100
İİBF	f	15	43	54	89	37	238
	%	6,3	18,1	22,7	37,4	15,5	100
TOPLAM	f	22	63	92	148	66	391
	%	5,6	16,1	23,5	37,9	16,9	100

Tablo 78. doğrultusunda; “Küreselleşme sürecinde Türkiye’de iletişim araçlarındaki gelişmeler yerel kültürleri yok etmiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencileri için de en fazla tercih edilen seçeneğin “katılıyorum” seçeneği, sonrasında ise “kararsızım” seçeneği olduğu görülmektedir. Her ne kadar toplamda öğrencilerin yarıdan fazlası “katılıyorum” yönünde görüş bildirmiş olsalar da, belirtilen görüşlerin dağılımına bakıldığında öğrencilerin herhangi bir konuda fikir birliği yaptığını söylemek mümkün değildir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme Türkiye’de kültür erozyonuna yol açmıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 79.’da verilmiştir.

Tablo 79. “Küreselleşme Türkiye’de Kültür Erozyonuna Yol Açmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	8	10	32	63	40	153
	%	5,2	6,5	20,9	41,2	26,1	100
İİBF	f	5	22	45	100	66	238
	%	2,1	9,2	18,9	42	27,7	100
TOPLAM	f	13	32	77	163	106	391
	%	3,3	8,2	19,7	41,7	27,1	100

Tablo 79. doğrultusunda görülmektedir ki; “Küreselleşme Türkiye’de kültür erozyonuna yol açmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencilerinde görüşleri benzerlik göstermektedir. Her iki fakültenin de yaklaşık % 20’si “kararsız” olmakla birlikte % 65’ten fazlası da bu ifadeyi desteklemektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye vizyon sahibi bir ülkedir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 80.’de verilmiştir.

Tablo 80. “Türkiye Vizyon Sahibi Bir Ülkedir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	9	12	33	54	45	153	
	%	5,9	7,8	21,6	35,3	29,4	100	
İİBF	f	13	35	69	86	35	238	
	%	5,5	14,7	29	36,1	14,7	100	
TOPLAM	f	22	47	102	140	80	391	
	%	5,6	12	26,1	35,8	20,5	100	

Tablo 80. doğrultusunda; “Türkiye vizyon sahibi bir ülkedir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 21,6’sı, İİBF öğrencilerinin ise % 29’u bu ifade için “kararsız” olduklarını belirtmektedirler. “Kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yarısından biraz fazlası İİBF öğrencilerinin ise yarıya yakın kısmı bu ifadeyi desteklemektedirler.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Bilgi çağı ile küreselleşme jeopolitik sınırları kaldırmıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 81.’de verilmiştir.

Tablo 81. “Bilgi Çağı İle Küreselleşme Jeopolitik Sınırları Kaldırmıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakülterele Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle				Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	9	17	45	53	29	153	
	%	5,9	11,1	29,4	34,6	19	100	
İİBF	f	12	46	46	87	47	238	
	%	5	19,3	19,3	36,6	19,7	100	
TOPLAM	f	21	63	91	140	76	391	
	%	5,4	16,1	23,3	35,8	19,4	100	

Tablo 81. doğrultusunda; “Bilgi çağı ile küreselleşme jeopolitik sınırları kaldırmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakültede de öğrencilerin

yarıdan biraz fazlasının bu ifadeyi desteklediklerini görmekte birlikte, “kararsız olan” ya da bu ifadeyi desteklemeyenlerin de az sayıda olmadığını görmek mümkündür.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini küresel güçlerin bakış açıları ve yaklaşımları belirlemektedir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 82.’de verilmiştir.

Tablo 82. “Türkiye’nin Jeopolitik ve Stratejik Önemi Küresel Güçlerin Bakış Açılı ve Yaklaşımları Belirlemektedir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelele Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	9	14	30	57	43	153
	%	5,9	9,2	19,6	37,3	28,1	100
İİBF	f	7	25	43	112	51	238
	%	2,9	10,5	18,1	47,1	21,4	100
TOPLAM	f	16	39	73	169	94	391
	%	4,1	10	18,7	43,2	24	100

Tablo 82. doğrultusunda; “Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini küresel güçlerin bakış açıları ve yaklaşımları belirlemektedir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakültede de kararsız olan ya da bu ifadeye katılmayan öğrenciler olmakla birlikte, öğrencilerin yaklaşık % 60’ının bu ifadeyi desteklediğini görmek mümkündür.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme süreci, Türkiye, bölgedeki devletlerle ilişkilerini arttırdığı gibi dünya devletleriyle ilişkilerini artırmıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 83.’de verilmiştir.

Tablo 83. “Küreselleşme Süreci, Türkiye, Bölgedeki Devletlerle İlişkilerini Arttırdığı Gibi Dünya Devletleriyle İlişkilerini Artırmıştır.” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelele Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	8	7	35	59	44	153
	%	5,2	4,6	22,9	38,6	28,8	100
İİBF	f	6	16	44	126	46	238
	%	2,5	6,7	18,5	52,9	19,3	100
TOPLAM	f	14	23	79	185	90	391
	%	3,6	5,9	20,2	47,3	23	100

Tablo 83. doğrultusunda; “Küreselleşme süreci, Türkiye’nin bölgedeki devletlerle ilişkilerini artırdığı gibi dünya devletleriyle ilişkilerini artırmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, kararsız öğrencilerin yanı sıra öğrencilerin çoğunluğunun bu ifadeyi destekledikleri görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, küreselleşme sürecinde söz sahibi olamamıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 84.’de verilmiştir.

Tablo 84. “Türkiye, Küreselleşme Sürecinde Söz Sahibi Olamamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle			Kesinlikle		TOPLAM
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
Eğitim	f	9	28	51	40	25	153
	%	5,9	18,3	33,3	26,1	16,3	100
İİBF	f	4	38	79	87	30	238
	%	1,7	16	33,2	36,6	12,6	100
TOPLAM	f	13	66	130	127	55	391
	%	3,3	16,9	33,2	32,5	14,1	100

Tablo 84. doğrultusunda; “Türkiye, küreselleşme sürecinde söz sahibi olamamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin herhangi bir seçenekte görüş birliği sağlayamadığını görülmektedir. Her iki fakültede 3 öğrenciden 1 tanesi bu konuda “kararsız” olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık % 20’si bu ifadeye katılmamaktadır. Öğrencilerin yarıya yakın kısmı ise bu görüşe katıldığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme karşıtları, milliyetçilik akımının hızlanmasına katkı sağlamıştır.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 85.’de verilmiştir.

Tablo 85. “Küreselleşme Karşıtları, Milliyetçilik Akımının Hızlanmasına Katkı Sağlamıştır” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	12	33	55	35	18	153
	%	7,8	21,6	35,9	22,9	11,8	100
İİBF	f	20	45	93	62	18	238
	%	8,4	18,9	39,1	26,1	7,6	100
TOPLAM	f	32	78	148	97	36	391
	%	8,2	19,9	37,9	24,8	9,2	100

Tablo 85. doğrultusunda; “Küreselleşme karşıtları, milliyetçilik akımının hızlanmasına katkı sağlamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığında zaman, öğrencilerin 3’te 1’inden fazlasının bu ifade için kararsız kaldığını, yine yaklaşık 4’te 1’inin de bu görüşe katılmadığını görülmektedir. Bunlara karşılık öğrencilerin yaklaşık 3’te 1’i de bu ifadeyi desteklemektedir. Bu ifade için öğrenciler tam anlamıyla üçe bölünmüş ve fikir birliği sağlayamamıştır.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Küreselleşme, jeopolitik ve stratejik önem kavramını bitirmiştir.” ifadesiyle ilgili görüşlerinin, fakülteleri esas alınarak dağılımı Tablo 86.’de verilmiştir.

Tablo 86. “Küreselleşme, Jeopolitik ve Stratejik Önem Kavramını Bitirmiştir” İfadesiyle İlgili Görüşlerin Fakültelere Göre Dağılımı

FAKÜLTE		Kesinlikle Katılmıyorum			Kesinlikle Katılıyorum		TOPLAM
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum		
Eğitim	f	16	30	52	28	27	153
	%	10,5	19,6	34	18,3	17,6	100
İİBF	f	26	68	91	39	14	238
	%	10,9	28,6	38,2	16,4	5,9	100
TOPLAM	f	42	98	143	67	41	391
	%	10,7	25,1	36,6	17,1	10,5	100

Tablo 86. doğrultusunda; “Küreselleşme, jeopolitik ve stratejik önem kavramını bitirmiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığında zaman, öğrencilerin en çok tercih ettikleri ilk seçenek kararsızım olurken ikinci sırada katılmıyorum seçeneği yer almaktadır. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 34’ü, İİBF öğrencilerinin ise % 38,2’si “kararsız” olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yaklaşık

yarısı, İİBF öğrencilerinin ise yarıdan fazlası verilen ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Eğitim Fakültesi öğrencilerin 3'te birinden fazlası verilen ifadeye katıldıklarını belirtirken, İİBF öğrencilerinin sadece 5'te 1'i bu ifadeye katıldığını belirtmektedirler.

Her iki fakülte öğrencileri de Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili ifadelerle daha açık ve net cevaplar verirken, küreselleşme boyutundaki ifadelerde net cevap vermekten kaçınmışlar ve kararsızların oranı oldukça artmıştır. Bu durum öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili net fikirleri olmasına rağmen, küreselleşme boyutunda net olmadıklarını göstermektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi ve SSCB'nin dağılması ile birlikte Türkiye, uzun yıllar “kanat ülke” olarak değerlendirilmiş ve bu yönde bir rol üstlenmişken, bu dönemden itibaren “cephe ülkesi” olarak görülmeye başlanmış ve farklı bir jeopolitik ve jeostratejik önem kapsamında ele alınır hale gelmiştir. Bu doğrultuda din, dil, tarih vb. anlamda bağları olan Türk Cumhuriyetleri'ne karşı da model sorumluluğunu taşıyan Türkiye; komşusu olan diğer ülke ve bölgelerle ilişkilerinde birçok yeni fırsat ve tehditlerle karşı karşıya kalmış olmasına karşın, jeopolitik ve jeostratejik önemi doğrultusunda dış politika anlayışını bu yönde şekillendirme zorunluluğu içerisinde girmiştir. Bu durum, artık hem Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumunun önemi hem de küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna ilişkin farklı bakış açılarının ve değerlendirmelerin ortaya konulmasını gerekliliğini de beraberinde getirmiştir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen ve Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde (153 kişi) ve İİBF'nde (238 kişi) 2014 – 2015 Eğitim – Öğretim Yılı itibariyle öğrenim gören 391 öğrenci örnekleminde gerçekleştirilen ve öğrencilerin büyük oranda Genel Lise ya da Anadolu Lisesi mezunu olduğu, aynı zamanda tüm gelir seviyelerine ve siyasi görüşlere mensup öğrencilerin temsil edildiği araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin büyük çoğunluğunun günlük 1 – 3 saat ve üzeri süre bilgi – haberleşme teknolojilerini kullanmaktadır. Öğrencilerin bilgi-haberleşme teknolojilerini yoğun olarak kullanması çalışma kapsamındaki öğrencilerin hem genel anlamda dünya gündemini hem de Türkiye'nin bu gündemdeki yerini takip etmeye özen gösterdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Bununla birlikte araştırma kapsamında yer alan öğrenciler; yarısının haftalık olarak, % 85'inin ise en az yılda bir kez uluslararası yayımları takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkiye'nin jeopolitiği ile ilgili bugüne dek en az

bir eser okumuş olmalarıyla birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin sadece öğrenim süreçlerine odaklanmayıp, içerisinde yer aldıkları dünyaya duyarlı olmaya özen gösterdiklerini ortaya koymak bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumunun önemine ilişkin görüşleri cinsiyet, fakülte, sınıf ve gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve strateji konumunun önemine yönelik cinsiyete ilişkin yapılan testlerde kadın öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması erkek öğrencilerin görüşlerinin ortalamasından yüksek çıkmış ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemine yönelik belirttiği görüşler, kadınların ülkenin jeopolitik ve stratejik açıdan öneminin erkeklerden daha fazla farkında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında ülkemizde kadınların eğitim seviyesinin artmasına paralel olarak kadınların her konuda daha da bilinçlenmesi ve memleket meseleleri hakkında daha fazla okuma yapmaları ve düşünce içine girmelerine karşılık erkeklerin daha çok spor, gündelik faaliyetler, ekonomik kaygılar gibi alanlarda düşünce geliştirmiş olmaları neden olarak gösterilebilir.

Her iki fakültedeki öğrenciler de Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli olduğunu düşünmekle birlikte, Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumunun önemine yönelik görüşlerinin ortalaması İİBF'nde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerinden elde edilen ortalama puana göre daha yüksektir. Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin gelecek kuşakları yetiştirecek olan öğretmen adayları olmaları bağlamında Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik öneminin farkında olmaları oldukça önemlidir. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarınının 1. Maddesi "Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" şeklindedir. Bu maddede vurgusu yapılan Atatürk milliyetçiliği, vatanseverlik ve kültürel değerleri sahiplenmek duygularını vermek bireylerin ülkesini tanıması ve öneminin farkında olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik

öneminin farkında olması, Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarının 1. Maddesini gerçekleştirebilecekleri anlamını taşımaktadır. İİBF çoğunlukla ülkenin yönetici kadrolarını yetiştiren bir fakültedir. Bu bağlamda İİBF öğrencilerinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik öneminin farkında olmaları oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu konuda Eğitim Fakültesi öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması ile İİBF öğrencilerinin görüşleri ortalaması arasındaki anlamlı farklılığın nedenini, öğrencilerin lisans eğitiminde aldıkları ülkeyi tanıma ve sevme konusunda büyük önemi olan Coğrafya ve Vatandaşlık derslerine bağlamak mümkündür.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumunun önemine ilişkin yapılan analizlerde 1. Sınıftaki öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ile 4. Sınıftaki öğrenim gören öğrencilerin görüşleri ortalaması arasında ve 3. Sınıftaki öğrencilerin görüşlerinin ortalaması ile 4. Sınıftaki öğrencilerin görüşleri ortalaması arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi konusundaki görüşlere bakıldığında; tüm sınıflardaki öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli olduğunu belirttiklerini görmek mümkünken, bu konudaki en yüksek puan ortalamasına sahip olan öğrenciler 1. Sınıf öğrencileri en düşük puan ortalamasına sahip olanlar da 4. Sınıf öğrencileridir. 1. Sınıf öğrencilerinin bu konuda en yüksek puan ortalamasına sahip olmaları, sosyal yaşamda hâkim olan genel kanının aksine gençlerin daha üniversite sıralarına gelmeden ülke ve ülkenin önemi hakkında oldukça bilinçli oldukları, ülkenin geleceği konusunda kafa yordukları şeklinde değerlendirilebilir. 4. Sınıf öğrencilerinin bu konuda en düşük puan ortalamasına sahip olmalarının nedeni olarak da, öğrencilerin daha çok gelecek kaygısı içinde KPSS sınavına hazırlanmak için zaman harcamaları, zamanlarının ve okumalarının daha çok bağlamda olmaları ile açıklanabilir.

Gelir düzeyi değişkeni bağlamında da, 1000 TL ve altı gelire sahip öğrencilerin görüşleri ortalaması ile 1500-2000 TL ve 2000-3000 TL gelire sahip olan öğrencilerin görüşleri ortalaması arasında, 1500-2000 TL gelire sahip öğrencilerin görüşleri ortalaması ile 3000 TL gelire sahip öğrencilerin görüşleri ortalaması arasında ve 2000-3000 TL gelire sahip öğrencilerin görüşleri ortalaması ile 3000 TL ve üzeri gelire sahip olan öğrencilerin görüşleri ortalaması arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında, en düşük gelir seviyesine sahip olan öğrenciler ile en yüksek gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine ilişkin görüşlerinin ortalaması en düşük gruplar olarak ortaya çıkarken, orta düzey gelire(1500-3000 TL) sahip olan grubun

görüşlerinin ortalaması en yüksek grup olarak tespit edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasının nedeni olarak gelir seviyesi en düşük ve en yüksek olan grubun hayat içindeki kişisel önceliklerinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun öneminden farklı konular olmasıyla açıklanabilir. Gelir seviyesi düşük olan bireylerin öncelikli hedefi gelir seviyesini yükseltmektir, gelir seviyesi yüksek olanların ise, var olan gelir seviyesini korumak ve hatta arttırarak devam etmek gibi kapitalist ekonomik düzenin getirileridir. Ekonomik bağlamda bakıldığında, Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli olduğuna ilişkin en yüksek düzeyde görüş belirten 1500-3000 TL gelir seviyesine sahip olan öğrenciler olduğu görülmektedir ki bu durum ekonomik kaygılardan nispeten daha uzak olan bu grubun ülkenin jeopolitik ve stratejik önemine yönelik daha fazla okuma, araştırma ve düşünme faaliyetleri içinde olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumunun önemine ilişkin görüşlerinin mezun olunan okul türü, ailenin yerleşim yeri, bilgi ve haberleşme teknolojilerini kullanım sıklığı, siyasi yelpazedeki konum, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip etme sıklığı, Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısı ve atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli olduğunu belirtmişler ve bahsi geçen değişkenlere göre görüşlerinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum da neticesinde, hem belirli bir okul türünde eğitim almak hem belirli bir bölgede dünyaya gelmiş olmak hem de kendisini belirli bir siyasi görüşe yakın hissetmesi bakımından öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumunun önemini objektif olarak değerlendirmek açısından farklılık yaratmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşleri, öğrencilerin fakültelerine ve siyasi yelpazedeki konumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Öğrenim görülen fakülteler bağlamında yapılan istatistiksel analizlere bakıldığında, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerinin ortalaması İİBF öğrencilerinin görüşlerinin ortalamasından yüksek olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak da anlamlı olduğu görülmüştür. Her iki fakülte öğrencileri de küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemini

etkilediğini düşünmekle birlikte Eğitim Fakültesi öğrencileri İİBF öğrencilerine göre bu etkinin fazla olduğunu düşünmektedirler.

Öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik görüşlerine öğrencilerin siyasi yelpazede kendilerini konumlandıkları yerler bağlamında yapılan istatistiksel analizlere göre aşırı sağ düşünceye sahip olan öğrenciler ile kendisini siyasi olarak merkezde konumlandıran öğrencilerin görüşleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kendisini siyasi merkezde olarak gören öğrenciler küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemini etkilediği konusunda kararsız kalırken Merkez Sağ, Liberal, Aşırı Sağ, Muhafazakâr, Merkez Sol ve Sosyal Demokrat düşünceye sahip olduğunu belirten öğrenciler küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemini etkilediği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin siyasi düşüncelerinin küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine etkisi hakkındaki görüşlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine yönelik görüşlerinde sınıf düzeyi, mezun olunan okul türü, gelir düzeyi, ailenin yerleşim yeri, bilgi ve haberleşme teknolojilerini günlük kullanım sıklığı, uluslararası ilişkilerle ilgili yayın takip sıklığı, Türkiye'nin jeopolitiğine yönelik okunan eser sayısı ve atlas ve siyasi haritaları kullanım sıklığı değişkenlerine göre gözlenen farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler bahsi geçen tüm değişken türlerine göre de küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemini etkilediği konusunda hemfikirdir.

Genel olarak öğrencilerin küreselleşme sürecinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi hakkında görüşlerine bakıldığında siyasi olarak kendisini merkezde konumlandıran öğrenciler bir tarafa bırakılırsa öğrencilerin küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemini etkilediğini düşündüğünü söyleyebiliriz.

Araştırmada öğrencilerin görüşlerinin belirlenebilmesi amacıyla yöneltilen “Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan dünyanın en önemli ülkelerinden biridir.” ifadesine, hem İİBF hem de Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yarısından fazlasının “kesinlikle katılıyorum” yönünde görüş bildirdikleri ve toplamda da öğrencilerin tamamına yakınının bu görüşe katıldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla da araştırmanın kuramsal çerçevesi bağlamında da ortaya konulduğu doğrultuda Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum nedeniyle siyasi, ekonomik ve kültürel

açından dünyanın en önemli ülkelerinden birisi olmasına yönelik olarak örneklem grubunda yer alan öğrencilerin doğru değerlendirmede buldukları söylenebilir.

Aynı şekilde araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin “Türkiye, dünya güç merkezleri arasındaki dengeyi etkileyecek kritik bir coğrafi konuma sahiptir.” ve “Türkiye, Batı uygarlığı ile Doğu uygarlığının bir sentezidir.” ifadelerine hem Eğitim Fakültesi öğrencileri İİBF öğrencilerine göre daha yüksek oranda “kesinlikle katılıyorum” yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu iki ifadeye verilen cevaplar birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin Türkiye’nin coğrafi konumunun önemin ve Türkiye’nin çevresindeki bölgesel ve küresel güç odakları ile uygarlıkların farkında oldukları sonuçlarına ulaşılabilir.

“Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, Türkiye Cumhuriyeti devlet politikalarının en belirleyici unsurudur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman her iki fakülte öğrencilerinin bu ifadeye katıldıklarını görmek mümkündür. Ancak, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukla “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtirken, İİBF öğrencilerinin çoğunlukla “katılıyorum” yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Burada tercih farkına bakılarak çoğunlukla geleceğin yönetici kadrosunda yer alması muhtemel olan İİBF öğrencilerinin çoğunluğunun “kesinlikle katılıyorum” yönünde görüş belirtmemiş olmaları Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik öneminin devlet politikalarına yansıdığı konusunda tereddütleri olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür.

“Jeopolitik ve stratejik önem kavramı vatandaşlarımız tarafından bilinmektedir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukla kararsız kaldığını, İİBF öğrencilerinin ise bu görüşe katılmadıkları tespit edilmiştir. Toplam görüşlere bakıldığı zaman ise, öğrencilerinin yaklaşık üçte birinin bu konuda kararsız kaldığını ve yarısına yakın bir kısmının da katılmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcı öğrencilerin, vatandaşlarımızın konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

“Türkiye nüfusu, jeopolitik ve stratejik önemi arttıran ve koruyan bilince sahiptir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukla kararsız kalmakla birlikte yarısına yakın bir kısmının da bu görüşe katıldığı görülmektedir. Ancak İİBF öğrencilerinde ise durum farklıdır. İİBF öğrencilerinin yaklaşık üçte biri bu konuda kararsız kaldığını belirtirken, yaklaşık yarısı bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu ifade hakkında İİBF ve Eğitim Fakültesi öğrencilerinin

görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Eğitim fakültesi öğrencileri Türkiye nüfusunun, jeopolitik ve stratejik önemi arttıran ve koruyan bilince sahip olduğunu düşünürken İİBF öğrencilerinin Türkiye nüfusunun, jeopolitik ve stratejik önemi arttıran ve koruyan bilince sahip olmadığını düşündükleri görülmektedir.

“Türkiye, konumuna ve bölgesine güven veren bir askeri güce hâkimdir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman her iki fakülte öğrencilerinin de beşte biri bu konuda kararsız kalırken, Eğitim Fakültesi öğrencileri görüşlerinde oran daha yüksek olmakla birlikte her iki fakülte öğrencileri de çoğunlukla bu görüşü desteklemektedirler. Bu ifade hakkında kararsız olan ve katılmayan öğrencilerin toplamına bakıldığında toplamda her üç öğrenciden birinin Türkiye’yi bölgesel ölçekte askeri güç olarak görmediğini söyleyebiliriz.

“Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarındaki ülkelerin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarları Türkiye üzerinde çakışmaktadır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencileri “kesinlikle katılıyorum” seçeneğinde yoğunlaşırken, İİBF öğrencileri “katılıyorum” seçeneğinde yoğunlaşmışlardır. Ancak her iki fakülte öğrencilerinin görüşleri de bu ifadeyi destekledikleri yönündedir.

“Coğrafi konum itibarıyla Türkiye, bölgesinde güçlü bir devlettir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman iki fakültenin öğrencilerinin görüşleri benzerlik göstermektedir. Düşük oranda kararsızlar olmakla birlikte, her iki fakülte öğrencileri de bu görüşe katılmaktadırlar. Bu doğrultuda her iki fakülte öğrencilerinin de, Türkiye’nin bölgesinde güçlü bir devlet olduğunu ve bu gücün de Türkiye’nin coğrafi konumundan kaynaklandığını düşündüklerini söylemek mümkündür.

“Türkiye, jeopolitik ve stratejik konumu itibarıyla dünya güç odaklarının tam ortasında yer almaktadır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinde “kesinlikle katılıyorum”, İİBF öğrencilerinde “katılıyorum” seçeneği yoğunluk göstermekle birlikte her iki fakülte öğrencilerinin de bu ifadeyi desteklediği görülmektedir. Bu doğrultuda her iki fakülte öğrencilerinin de, Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik konumu itibarıyla dünya güç odaklarının tam ortasında yer aldığına yönelik olarak aynı görüşlere sahip oldukları ve bu görüşe katıldıkları görülmektedir.

“Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, yerüstü ve yeraltı zenginlikleriyle daha da önem kazanmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerin küçük bir kısmı bu konuda “kararsız” olduğunu belirtmelerine rağmen

öğrencilerin çoğunlukla “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. İİBF öğrencilerinde kararsızların oranı Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre daha az olup, öğrencilerin çoğunluğu “katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Her iki fakülte öğrencileri de oranlar değişiklik göstermekle birlikte yeraltı ve yerüstü kaynaklarının Türkiye’nin jeopolitik ve strateji konumunun önemini arttırdığını düşünmektedirler.

“Jeopolitik ve stratejik önem, yükseköğretim kurumlarında yeterince üzerinde durulan bir konu olmamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman öğrencilerin görüşlerinin çeşitlilik göstermekle birlikte çoğunluğun bu ifadeyi desteklediği görülmektedir. Bu doğrultuda her iki fakülte öğrencilerinin de, jeopolitik ve stratejik önemle ilgili olarak yükseköğretim kurumlarında yeterince bilgilendirilmediklerini ifade ettikleri ve görüşlerinin aynı yönde olduğu görülmektedir.

“Türk Milleti’nin hedefleri arasında, jeopolitik konumuna sahip çıkmak ve lider ülke olmak vardır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin beşte birlik kısmının bu konuda kararsız kaldığı, ancak her iki fakültede de öğrencilerin yarıdan fazlasının bu görüşü desteklediği görülmektedir. Bu doğrultuda her iki fakülte öğrencilerinin de, Türk Milleti’nin jeopolitik konumuna sahip çıkmak ve lider ülke olmak bağlamında ortak bir duyguya ve anlayışa sahip olduğuna yönelik ortak görüş beyan ettikleri görülmektedir.

“Türkiye jeopolitik ve stratejik öneminden dolayı her zaman tehdit altında bir ülke olmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencilerinin de yüksek oranda bu görüşü destekledikleri görülmektedir. Aynı şekilde her iki fakülte öğrencileri de, Türkiye jeopolitik ve stratejik öneminden dolayı her zaman tehdit altında bir ülke olduğuna yönelik ortak görüşe sahip oldukları söylenebilir.

“Türkiye’deki kültürel olgular, Türkiye’nin konumuna paralel olarak oluşmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencilerinin de en fazla tercih ettiği seçenek “katılıyorum” olmuştur. Toplam değerlere bakıldığı zaman öğrencilerin büyük bir bölümünün bu görüşü desteklediği görülmektedir. Öğrenciler çoğunluğu kültürel olguların oluşmasında konumun önemli olduğunu düşünmektedirler.

“Türkiye, jeopolitik ve stratejik öneminin bilincinde vatandaş yetiştirmek için gerekli çalışmaları yapmamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ve İİBF öğrencilerinin küçük bir kısmının bu konuda kararsız olduklarını belirtmelerine rağmen, her iki fakülte öğrencilerinin de yarıdan fazlası bu

ifadeyi desteklemektedirler. Öğrenciler sadece daha önce bahsedilen yükseköğretim kurumlarında değil genel anlamda Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemi hakkında yeterli eğitimin verilmediğini düşünmektedirler.

“Büyük Orta Doğu Projesi, Türkiye'nin jeopolitik önemini artırmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin yaklaşık beşte birlik kısmı bu ifade hakkında kararsız kalırken, yarıdan fazlası da bu ifadeyi desteklemektedirler. Bu doğrultuda her iki fakülte öğrencilerinin de büyük oranda, Büyük Orta Doğu Projesi içerisinde Türkiye'nin ayrı bir jeopolitik ve jeostratejik önem taşıdığı ile ilgili olarak ortak görüş bildirdikleri görülmektedir.

“Türkiye’de, siyasi çıkarlar için jeopolitik ve stratejik önemden taviz verilmiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ve İİBF öğrencilerinin küçük bir kısmı bu ifade için “kararsız” olduklarını belirtmişlerdir. Her iki fakültede de bu ifade için “katılıyorum” seçeneği en fazla tercih edilen seçenek olmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu ifadeyi destekleme birlikte, kesin yargı belirten “kesinlikle katılıyorum” seçeneği yerine “katılıyorum” seçeneğini tercih etmişlerdir. Ancak öğrenciler, ülkemizde siyasi menfaatler için ülke çıkarlarından vazgeçtiğini düşünmektedirler.

“Küreselleşme sürecinde sınır kavramı değer kaybettiği halde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemini kaybetmemiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ve İİBF öğrencilerinin küçük bir kısmı bu ifade için “kararsız” olduklarını belirtmişlerdir. Ancak her iki fakülte öğrencilerinin de yaklaşık dörtte biri “kararsız” olmasına rağmen, yarıdan fazlası da bu ifadeyi desteklemektedirler. Bu bağlamda öğrencilerin büyük çoğunluğunun yaşanan gelişmeler ışığında sınır kavramı değer kaybetmiş olsa bile bu durumun Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine kaybetmesine neden olmayacağını ve jeopolitik ve stratejik açıdan önemini korumaya devam edeceğini düşündükleri görülmektedir.

“AB, IMF ve Dünya Bankası küreselleşme sürecinde Türkiye üzerinde yaptırımlara sahip olmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakültede de kararsız öğrencileri görmek mümkündür. Ancak bunun yanında öğrenciler verilen ifadeye katıldıklarını belirtmekle birlikte, “kesinlikle katılıyorum” seçeneği yerine “katılıyorum” seçeneğini daha çok tercih etmektedirler. Bu ifadeye öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığını söylemekle birlikte, öğrencilerin tereddütlerini ve kararsızlıklarını da görmek

mümkündür. Fakat toplam ifadelere bakıldığında öğrencilerin yarıdan fazlasının küreselleşme süresinde AB, IMF ve Dünya Bankasının Türkiye üzerinde yaptırımlar elde ettiklerini, dolayısıyla küreselleşme sürecinin Türkiye’yi etkilediğini düşündükleri görülmektedir.

“Küreselleşme Türkiye’de milliyetçiliğin yükselişe geçmesine neden olmuştur.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üçte birinden fazlasının bu konuda “kararsız” olduğunu ve yarıya yakın kısmının da bu görüşü desteklediği görülmektedir. İİBF öğrencileri ise; üçte biri “katılıyorum”, üçte biri “kararsızım” ve üçte biri de “katılmıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Toplam değerlere bakıldığı zaman da, öğrencilerin herhangi bir görüşte net olarak bir fikir birliği sağlayamadığını görmek mümkündür. Bu doğrultuda küreselleşme sürecinin Türkiye’de milliyetçilik anlayışının yükselmesine neden olduğuna yönelik öğrenciler arasında bir görüş birliği olmadığı görülmektedir.

“Küreselleşme sürecinde Türkiye’de iletişim araçlarındaki gelişmeler yerel kültürleri yok etmiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencileri için de en fazla tercih edilen seçeneğin “katılıyorum” seçeneği, sonrasında ise “kararsızım” seçeneği olduğu görülmektedir. Her ne kadar toplamda öğrencilerin yarıdan fazlası “katılıyorum” yönünde görüş bildirmiş olsalar da, belirtilen görüşlerin dağılımına bakıldığında öğrencilerin herhangi bir konuda fikir birliği yaptığını söylemek mümkün değildir. Bu doğrultuda öğrencilerin bir kısmının küreselleşme sürecinin kültürel bağlamda Türkiye üzerinde olumsuz etkileri de beraberinde getirdiğini düşündükleri, bir kısmının da bu yönde bir düşünceye sahip olmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

“Küreselleşme Türkiye’de kültür erozyonuna yol açmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakülte öğrencilerinde görüşleri benzerlik göstermektedir. Her iki fakültenin de yaklaşık beşte biri “kararsız” olmakla birlikte yarısından fazlası da bu ifadeyi desteklemektedir. Bir önceki ifade de öğrenciler arasında bir anlamda yarı yarıya kutuplaşma söz konusu iken, küreselleşmenin Türkiye’de kültür erozyonuna neden olduğuna yönelik bu ifade de öğrencilerin aynı yönde görüş bildirdikleri ve genel olarak da bu ifadeye katıldıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin yine büyük oranda, küreselleşmeyi kültürel anlamda olumsuz etkileri beraberinde getiren bir süreç olarak nitelendirdikleri söylenebilir.

“Türkiye vizyon sahibi bir ülkedir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ve İİBF öğrencilerinin beşte biri bu ifade için “kararsız” olduklarını belirtmektedirler. “Kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yarıdan biraz fazlası İİBF öğrencilerinin ise yarıya yakın kısmı bu ifadeyi desteklemektedirler. Bu cevapları doğrultusunda her iki fakülte öğrencilerinin de çoğunluğunun Türkiye’yi vizyon sahibi bir ülke olarak gördükleri ve aynı yönde görüş bildirdikleri, öğrencilerin toplamına bakıldığında da, öğrencilerin dörtte birinin Türkiye’nin vizyon sahibi ülke olması konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir.

“Bilgi çağı ile küreselleşme jeopolitik sınırları kaldırmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakültede de öğrencilerin yarıdan biraz fazlasının bu ifadeyi desteklediklerini görmekle birlikte, “kararsız olan” ya da bu ifadeyi desteklemeyenlerin de az sayıda olmadığını görmek mümkündür.

“Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini küresel güçlerin bakış açıları ve yaklaşımları belirlemektedir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, her iki fakültede de kararsız olan ya da bu ifadeye katılmayan öğrenciler olmakla birlikte, öğrencilerin yaklaşık yarısından fazlası bu ifadeyi desteklediğini görmek mümkündür. Buradan hareketle öğrencilerin küresel güçlerin bakış açıları ve yaklaşımlarının Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi belirlenmesi konusunda etkin faktörler olduğunu düşündüklerini görmek mümkündür.

“Küreselleşme süreci, Türkiye’nin bölgedeki devletlerle ilişkilerini artırdığı gibi dünya devletleriyle ilişkilerini artırmıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, kararsız öğrencilerin yanı sıra öğrencilerin çoğunluğunun bu ifadeyi destekledikleri görülmektedir. Öğrenciler küreselleşme süreciyle birlikte Türkiye’nin hem bölgesel hem de küresel ölçekte devletlerle ilişkilerinin arttığını düşünmektedirler.

“Türkiye, küreselleşme sürecinde söz sahibi olamamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin herhangi bir seçenekte görüş birliği sağlayamadığını görülmektedir. Her iki fakültede üç öğrenciden bir tanesi bu konuda “kararsız” olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık beşte biri de bu ifadeye katılmamaktadır. Öğrencilerin yarıya yakın kısmı ise bu görüşe katıldığını belirtmişlerdir. Farklı yönde düşündüklerini ifade eden öğrenciler olmakla birlikte, öğrencilerin

Türkiye'nin küreselleşme sürecinde yeterince söz sahibi olamadığını düşündükleri söylenebilir.

“Küreselleşme karşıtları, milliyetçilik akımının hızlanmasına katkı sağlamıştır.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin üçte birinden fazlasının bu ifade için kararsız kaldığını, yine yaklaşık dörtte birinin de bu görüşe katılmadığını görülmektedir. Bunlara karşılık öğrencilerin yaklaşık üçte biri de bu ifadeyi desteklemektedir. Bu ifade için öğrenciler tam anlamıyla üçe bölünmüş ve fikir birliği sağlayamamıştır.

“Küreselleşme, jeopolitik ve stratejik önem kavramını bitirmiştir.” ifadesine yönelik belirtilen görüşlere bakıldığı zaman, öğrencilerin en çok tercih ettikleri ilk seçenek kararsızım olurken ikinci sırada katılmıyorum seçeneği yer almaktadır. Eğitim Fakültesi öğrencileri bu ifade hakkında katılanlar, katılmayanlar ve kararsızlar olarak eşit oranda üçe bölünmüştür. İİBF öğrencilerinde ise katılanların oranı daha da düşmekte ve kararsız olanlarla katılmayanların oranı eşit olacak şekilde artmaktadır. Öğrencilerin bu ifade hakkında da görüş birliği sağlayamadığı görülmektedir. Ancak toplam değerlere göre küreselleşmenin, jeopolitik ve stratejik önem kavramını bitirdiğine inanların oranı, bu konuda kararsız olanlar ve inanmayanların oranından daha azdır. Genel olarak öğrenciler küreselleşmenin, jeopolitik ve stratejik önem kavramını bitirdiğini düşünmemektedirler.

Her iki fakülte öğrencileri de Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili ifadelerle daha açık ve net cevaplar verirken, küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine etkileri boyutundaki ifadelerde net cevap vermekten kaçınmışlar ve kararsızların oranı oldukça artmıştır. Bu durum öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun önemiyle ilgili net fikirleri olmasına rağmen, küreselleşmenin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine etkileri boyutunda net olmadıklarını göstermektedir. Özetle öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli bir konuma sahip olduğunu düşünmekle birlikte bu durumun küreselleşme sürecinden etkilenip etkilenmemesi konusunda net bir karar verebilmiş durumda olmadıklarını söyleyebiliriz.

ÖNERİLER

Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemine ilişkin kadın öğrencilerin görüşlerinin ortalama puanı, erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Bu durum kadın öğrencilerin memleket meseleleri hakkında daha fazla düşündükleri ve yetkin olduklarını ortaya koymuştur. Bu bağlamda kadınlara başta yönetim ve siyaset kadroları olmak üzere tüm alanlarda daha fazla yer verilmesi teşvik edilmelidir. Ayrıca erkeklerin de jeopolitik ve strateji konularında daha yoğun düşünce içine girmeleri sağlanmalıdır.

Öğrencilerin hem Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi hem de küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine etkileri konusunda Eğitim Fakültesi öğrencilerinin İİBF öğrencilerine göre daha net düşünceler içinde olduğu görülmüştür. Eğitim fakültesi öğrencilerinin bu konuda bilinçli olmaları başta Türk Milli eğitiminin genel amaçlarının gerçekleşmesi olmak üzere toplumu var eden milli-manevi duygu ve düşüncelerin gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemlidir. Ancak birçoğu gelecekte ülkenin yönetim ve bürokrasi kadrolarında yer alması muhtemel olan İİBF öğrencilerinin de bu konularda yoğun olarak düşünce faaliyetleri içerisinde olması elzemdir. İİBF öğrencilerinin bu konulardaki duygu ve düşüncelerini geliştirmek için coğrafya, vatandaşlık, jeopolitik ve strateji konularında dersler verilmelidir.

Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi hakkındaki birinci, ikinci ve üçüncü sınıftaki öğrencilerin görüşleri birbirine yakınlık gösterirken dördüncü sınıf öğrencilerinin bu konudaki görüşlerinin ortalama puanı düşmektedir. Öğrencilerin KPSS sınavı kaygıları bu durumda etken olabileceği gibi, öğrencilerin hem yükseköğretimde hem de Türkiye açısından genel olarak yeterli derecede Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi konusunda yeterli eğitim verilmediği düşüncesinden hareketle bu konulardaki yetersiz eğitim de etken olması oldukça olasıdır. İlköğretimden başlanarak tüm eğitim kademelerinde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi konusunda tüm bireylere eğitim verilmelidir.

Her üç öğrenciden birinin Türkiye'yi bölgesel ölçekte askeri güç olarak görmemektedir. Bu durumun iki temel nedeni olabilir; birincisi gerçekten böyle bir güce sahip olmamız, ikincisi ise var olan gücün öğrenciler tarafından bilinmemesi nedeniyle bu konuda güvensizlik hissetmeleridir. Öğrencilerin Asya, Avrupa ve Afrika kıtasındaki ülkelerin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarlarının Türkiye üzerinde kesiştiği ve ülkemizin dünya güç odaklarının tam ortasında yer aldığı yönündeki görüşlerinden hareketle de

ülkemin bulunduğu konum itibariyle askeri gücün büyük önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla askeri güç yetersizse bu durumda gözden geçirilmeli ve güçlendirilmeli, gençleri bilinçlendirme konusunda sorun varsa da bu eksiklik giderilerek askeri açıdan ülkesine güvenen bireyler yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenciler, ülkemizde siyasi menfaatler için ülke çıkarlarından vazgeçildiğini düşünmektedirler. Öğrencilerin bu algıları giderilmeli ve gelecekte ülke yönetimi veya siyasette yer almaları durumunda da ülke menfaatlerinin siyasi çıkarlardan daha öncelikli olması gerektiği konusunda gerekli bilinç oluşturulmalıdır.

Öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemi konusunda net ifadeler kullanırken küreselleşme sürecinin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik önemine etkileri konusunda daha muğlak ifadeler kullandıkları ve çoğunlukla kararsız kaldıkları görülmüştür. Öğrencilerin küreselleşme ve Türkiye'ye etkileri hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları kararsız kalmaları konusunda etkili olmuş olabilir. Bu durumda öğrencilere küreselleşme ve Türkiye'ye etkileri konusunda gerekli bilinçlenmeyi sağlayacak dersler verilmeli, konferans ve paneller düzenlenerek öğrencilerin bu tür faaliyetlere katılmaları teşvik edilmelidir.

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve İİBF örneğinde gerçekleştirilen bu araştırmanın başka üniversitelerde ve fakültelerde gerçekleştirilmesi de, konu ile ilgili olarak genç vatandaşlarımızın hem ilgi düzeylerinin hem de görüşlerinin belirlenebilmesi ve ortaya konulabilmesi hem de diğer araştırmacılara yol gösterici bulguların paylaşılması açısından önem arz edeceği düşünülmektedir. Ayrıca daha sonraki yapılacak olan benzer çalışmalarda fakülte değişkeniyle birlikte bölüm değişkeninin de kullanılması daha detaylı veri alma konusunda yararlı olacaktır.

Bu araştırma nicel bir çalışma olduğu için öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli olduğu düşündükleri sonucuna ulaşmakla birlikte neden ve niçin önemli olduğu konusunda herhangi bir veri toplanmamıştır. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda bu tür sorulara da cevap bulunması açısından nitel araştırma türleriyle desteklenmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Abrahamsson, C. (2013). On the genealogy of lebensraum. *Geographia Helvetica*, 68, 37 – 44.
- Acar, S. (2013). Kırım Hanı Devlet Giray'ın 1571 Rusya seferi ve Moskova yangını. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 39, 95 – 110.
- Adaklı, I. (2014). *Türkiye'ye yönelik güvenlik tehditleri ve değişen koşullar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Akçadağ, E. (2010). Yeni güvenlik tehditleri, Avrupa Birliği'nin geleceğine ilişkin sonuçları ve Türkiye faktörü. *Bilge Strateji Dergisi*, 2(2), 73 – 92.
- Akdeniz, H. (2003). Jeopolitik ve jeostratejik teoriler kapsamında küreselleşmenin geleceği ve Türkiye. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1, 81 – 109.
- Akpınar, E. (2005). Bakü – Tiflis – Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı ve Türkiye jeopolitiğine etkileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 229 – 248.
- Aksoy, B. (1987). Türk Musikisi'nin kökeni sorunu aşıldı mı?. *Tarih ve Toplum Dergisi*, 44(8), 105 – 106.
- Akşit, S., Şenyuva, Ö. & Üstün, Ç. (2009). *Avrupa Birliği ülkelerinden Türkiye'nin üyeliğine bakış*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Avrupa Çalışmaları Merkezi .
- Aktan, C. C. (1998). *Stratejik yönetim*. İstanbul: Simge Matbaacılık.
- Altınbaş, D. (2010). Türkiye – AB – Orta Doğu Üçgeni. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 4(2), 23 – 48.
- Ambrosio, T. (2001). Russia's quest for multipolarity: A response to us foreign policy in the post cold war era. *European Security*, 10, 45 – 67.
- Aras, B. & Görener, A. (2010). "National role conceptions and foreign policy orientation: The ideational bases of the justice and development party's foreign policy activism in the middle east". *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 12(1), 73 – 92.
- Arı, T. (2004). *Irak, İran ve ABD (Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya)*. İstanbul: Alfa.

- Arınç, K. (2010). Siyasî ve tarihî coğrafya perspektifiyle: Türkiye'nin terör sorununun analizi ve jeopolitik – jeostratejik açıdan değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 1 – 34.
- Arslan, H. & Karadoğan, S. (2004). *Sayısal harita ortamında bir analiz: Jeopolitik – jeostratejik teoriler ve Türkiye*. IV: Türkiye'nin güvenliği (Tarihten Günümüze Dış Tehditler) Sempozyumu Bildiriler Kitabı: 16 – 17 Ekim 2003. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Avşar, Z. B. (1997). Kafkasya – Rusya Federasyonu ve Türkiye. *Yeni Türkiye Dergisi*, Türk Dünyası Özel Sayısı – II, 16.
- Ayata, A. (2010). Ortadoğu perspektifinden Türkiye – ABD ilişkilerinin yeni boyutu. *Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E – Dergisi*, 22, 1 – 16.
- Aybars, E. (1996). *Değişen dünya dengeleri içinde askeri ve stratejik açıdan Türkiye*. Askeri Tarih Semineri Bildirileri Kitabı – I. Genelkurmay Başkanlığı, Ankara.
- Ayman, S. G. (2000). Ege'de müzakere ve caydırıcılık. *En Uzun On Yıl*. (G. Özkan & Ş. Kut, Der.). İstanbul: Buke.
- Bakhtiyar, M. (2007). Russian policy to Asian regionalism, *Asia – Pacific Review*, 14(2), 82 – 95.
- Bassin, M. & Tüfekçi, Ö. (2011). Klasik ve Yeni Avrasyacılık: Geçmişten gelen devamlılık. *Bilge Strateji Dergisi*, 2(4), 117 – 135.
- Bayar, F. (2012). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25 – 34.
- MSB. (1998). *Beyaz Kitap*. Ankara: Milli Savunma Bakanlığı.
- Bilge, S. (1996). *Milletlerarası politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Black, J. (2009). *Savaş ve dünya – askeri güç ve dünyanın kaderi: 1450 – 2000*. Ankara: Dost.
- Brzezinski, Z. (2005). *Tercih*. (C. Küçük, Çev.). İstanbul: İnkılap.
- Brzezinski, Z. (2010). *Büyük satranç tahtası: Amerika'nın küresel üstünlüğü ve bunun jeostratejik gereklilikleri*. İstanbul: İnkılâp.
- Buzan, B. & Hansen, L. (2011). *The evolution of international security studies*. 20 Ocak 2015 tarihinde <https://guessoumiss.files.wordpress.com/2011/08/the-evolution-of-international-security-studies.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, (12.Baskı). Ankara: Pegem.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem.
- Celerier, P. (1980). *Jeopolitik ve jeostrateji*. Ankara: Genelkurmay Başkanlığı.
- Cömert, S. (2000). *Jeopolitik, jeostrateji ve strateji*. Ankara: Harp Akademileri.
- Cömert, S. (2001). *Jeopolitik ve Türkiye'nin yer aldığı yeni jeopolitik ortam*. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı.
- Cömert, S. (2002). Jeopolitik ve Türkiye'nin yer aldığı yeni jeopolitik ortam. Y. İ. Hacısalihoğlu (Ed.), *Jeopolitik içinde* (s. 12- 33). İstanbul: Çantay.
- Çavuş, T. (2012). Dış politikada yumuşak güç kavramı ve Türkiye'nin yumuşak güç kullanımı. *Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 23 – 37.
- Çeçen, A. (2006). *Türk Devletleri*. Ankara: Fark.
- Çelik, Ü. (2006). ABD'nin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışı Türkiye – ABD – AB güvenlik ve savunma ilişkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 10, 1 – 29.
- Çelikpala, M. (2010). Türkiye ve Kafkasya: Reaksiyoner dış politikadan proaktif ritmik diplomasiye geçiş. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(25), 93 – 126.
- Çolakoğlu, S. (2006). 11 Eylül sonrası değişen Avrasya Dengeleri ve Çin – Orta Asya ilişkileri Orta Asya ilişkileri Orta Asya ilişkileri. *USAK Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları (OAKA) Dergisi*, 1(2), 38 – 55.
- Çomak, H. (2011). *Dünya jeopolitiğinde Türkiye*. İstanbul: Hiperlink.
- Dahlman, C. (2004). Turkey's accession to the european union: The geopolitics of enlargement. *Eurasian Geography and Economics*, 45(8), 553 – 574.
- Demirci, S. (2013). Erken dönem Osmanlı Tarihi “Kara Bir Delik / A Black Hole” Mi?” Osmanlı Devletinin kuruluşu “Gazi/Gazâ” ideolojisi ile ilgili tartışmalar. *History Studies: International Journal of History*, 5(1), Ocak, 89 – 100.
- Deniz, T. (2015). *Siyasi coğrafya penceresinden Güney Kafkasya'nın zorunlu dönüşümü*. Ankara: Pegem A.
- Denk, N. (2000). *21. yüzyıla girerken Türkiye'nin jeopolitik durumu ve jeostratejik öneminin yeniden belirlenmesi*. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı.
- Derwent, W. (2007). Jeopolitik: Haushofer. *Modern stratejinin ustaları*. (S. Koçak, Çev.). İstanbul: Doruk.
- Deudney, D. (2000). Geopolitics as Theory: Historical security materialism. *European Journal of International Relations*, 6(1), 77 – 107.
- Dugin, A. (2010). *Rus jeopolitiği: Avrasyacı yaklaşım*. (V. İmanov, Çev.). İstanbul: Küre.

- Efegil, E. (2009). Regime security vs. imperialist geopolitics: Which Factors Dominate The Decision Making of The Central Asian States?. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Dergi*, 4(8), 50 – 70.
- Efegil, E. (2009a). Rationality question of Turkey's central asia policy, *Bilgi Dergisi*, 19, 72 – 92.
- Ekrem, E. (2011). *Çin'in Orta Asya politikaları*. Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi.
- Eliot, T. S. (1987). *Kültür üzerine düşünceler*. (S. Kantarcıoğlu, Çev.). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Emeklier, B. & Ergül, N. (2010). Petrolün uluslararası ilişkilerdeki yeri: Jeopolitik teoriler ve petropolitik. *Bilge Strateji Dergisi*, 2(3), 59 – 86.
- Erdurmaz, A. S. (2003). *Orta Doğu'daki kitle imha silahları, silahların kontrolü ve Türkiye*. Ankara: Ümit.
- Erol, M. S. (2012). Türkiye'nin Orta Asya politikasına Rusya Federasyonu ve bölge ülkelerinden genel bir bakış. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 12(1), 1 – 20.
- Erşen, E. (2004). Neo – Eurasianism and Putin's multipolarism in Russian foreign policy. *Turkish Review of Eurasian Studies*, 4, 135 – 172.
- Farinelli, F. (2000). Friedrich ratzel and the nature of (political) geography. *Political Geography*, 19(8), 943 – 955.
- Fearon, J. D. (1998). Domestic politics, Foreign policy, and theories of international relations. *Annual Review Political Science*, 1, 289 – 313.
- Fukuyama, F. (2001). The West has Won" *The Guardian*, 15 Ocak 2015 tarihinde <http://www.theguardian.com/world/2001/oct/11/afghanistan.terrorism30>, sayfasından erişilmiştir.
- Fukuyama, F. (2011). *Tarihin sonu ve son insan*. (Z. Dicleli, Çev.). İstanbul: Profil.
- Garrison, J. A. (2003). Reflection, evaluation, integration: Foreign policy analysis in 20/20: A Symposium. *International Studies Review*. 5, 155 – 202.
- Gompert, D. C. (2013). Sea power and american interests in the western pacific. *RAND Cooperation: National Defense Research Institute Resmi İnternet Sitesi*, 15 Ocak 2015 tarihinde http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR151/RAND_RR151.pdf, sayfasından erişilmiştir.
- Göka, A. (2008). *Türklerin psikolojisi*. İstanbul: Timaş.
- Gökkaya, A. K. & Yeşilbursa, C. C. (2011). *Yeni ve yakın çağ tarihi*. Ankara: Siyasal.
- Gökmen, S. R. (2010). *Geopolitics and the study of international relation*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Göksu, E. (2009). Köseadağ Savaşı (1243). *Tarihin peşinde: Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 1 – 14.
- Gölbaşı, H. & Dever, A. (2007). Medeniyetler çatışması teorisi ve dinler çatışması: Kendini gerçekleştiren kehanet. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), 53 – 66.
- Guy, M. (2001). The geography of friedrich ratzel and paul vidal de la blache: A comparative analysis. *Geography Online*, 1(1), 211 – 235.
- Günel, K. (2008). *Coğrafyanın siyasal gücü*. İstanbul: Çantay.
- Güner, İ. (2007). Türkiye'nin coğrafi konumu sınırları ve jeopolitiği. (H. Yazıcı & K.Koca, Eds.). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. Ankara: Pegem A.
- Gürses, E. (2011). Kafkasya'da uluslararası rekabet. *Avrasya Dosyası, Azerbaycan Özel Sayısı*, 7(1), 269 – 270.
- Hassan, Ü. (1982). *İbn – i Haldun: Metodu ve siyaset teorisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Heilbroner, R. (1996). *Gelecek vizyonları*. (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: Varlık.
- Heykel, M. (1993). *3. Petrol Savaşı: Körfez Savaşı'nın perde arkası*. (A. Asrar, Çev.). İstanbul: Pınar.
- Huntington, S. P. (1991). Democracy's third wave. *Journal of Democracy*, 2(2), 12 – 34.
- Huntington, S. P. (1993). The clash of civilizations. *Foreign Affairs*, 72(3), 22 – 49.
- Huntington, S. P. (2002). *Medeniyetler çatışması*. (C. Soydemir & M. Turan, Çev.). İstanbul: Okyanus Us.
- Işık, Z. (2011). 19. yüzyıl Osmanlı dış politikası üzerinde İngiliz tesiri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 45 – 61.
- İlhan, S. (1971). *Jeopolitikten taktiğe*. Ankara: Harp Akademileri.
- İlhan, S. (1999). *Türkiye'nin ve Türk Dünyasının jeopolitiği*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- İlhan, S. (2000). *Jeopolitik duyarlılık*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- İlhan, S. (2002). Jeopolitik kavramı ve unsurları. *Avrasya Dosyası Dergisi, Jeopolitik Özel Sayısı*, 8(4), 318 – 322.
- İlhan, S. (2009). *Türk olmak zordur – Kimliğimizin kaynakları*. İstanbul: Alfa.
- İnalcık, H. (2005). *Türkiye ve balkanlar. Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi (BAL – TAM) Türklük Bilgisi*. Prizren: BAL – TAM.
- İnalcık, H. (2009). *Devlet – i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu üzerine araştırmalar – I, Klasik Dönem (1302 – 1606)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.

- İnan, Ş. (2008). *Jeoekonomi ve Türkiye'nin jeoekonomisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- İnan, Ş. (2011). Dünyada ve Türkiye'de jeoekonomi çalışmaları ve jeoekonomi öğretimi. *Bilge Strateji Dergisi*, 2(4), 79 – 116.
- İşcan, İ. H. (2004). Uluslararası ilişkilerde klasik jeopolitik teoriler ve çağdaş yansımaları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(2), 47 – 79.
- İşeri, E. (2009). The US grand strategy and the eurasian heartland in the twenty – first century. *Geopolitics*, 14(1), 26 – 46.
- İşeri, E. (2013). Türkiye, ABD'nin ortadoğu'daki küresel sarkaç ortağı mı?. *Orta Doğu Analiz Dergisi*, 5(55), 41 – 48.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (2. Baskı). Ankara: Asil.
- Kalelioğlu, O. (2008). Türk – Yunan ilişkileri ve megali idea. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 41, 105 – 123.
- Kalın, İ. (2008). Turkey and the middle east: Ideology or geopolitics?. *Private View*, 26 – 35.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tek Işık.
- Karabulut, B. (2005). *Strateji, jeostrateji, jeopolitik: Jeostrateji ve jeopolitiğin ülke dış politikalarındaki yeri ve Türkiye*. Ankara: Barış Platin.
- Karadağ, R. (2004). *Petrol fırtınası*. İstanbul: Emre.
- Karakuş, U. (2006). *Coğrafya'da iklim konularının öğretiminde deney yönteminin öğrenci başarı düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karakuş, U. (2014). Türk atasözlerinde iklim algısı ve coğrafya. *Millî Folklor Dergisi*, 102, 99 – 109.
- Kardaş, Ş. (2011). Türk dış politikasında eksen kayması mı?. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 5(2), 19 – 42.
- Kennedy, P. (1998). *Büyük güçlerin yükseliş ve çöküşleri (1500'den 2000'e ekonomik değişme ve askeri çatışmalar)*. (B. Karanakçı, Çev.). Ankara: İş Bankası.
- Khanna, P. (2011). Technology will take on a life of its own. *The Future is Now*, 8, 66 – 75.
- Kona, G. (2004). *Türkiye'nin güvenlik politikaları ve stratejik öngörü düzeyi*. Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Kuloğlu, A. (2001). 21. yüzyılın başlangıcında Türkiye'nin değişen etki ve ilgi alanları. *Stratejik Analiz Dergisi*, 1(10), 65 – 69.

- Kuloğlu, A. (2002). Değişen küresel jeopolitikte Türkiye. *Avrasya Dosyası Dergisi*, Jeopolitik Özel Sayısı, 8(4), 5 – 21.
- Kuloğlu, A. (2002a). 11 eylül sonrası değişen dengeler çerçevesinde türkiye'nin irak politikası. *Ankara Çalışmaları*. Ankara: ASAM.
- Kuloğlu, A. (2009). Türkiye'nin güvenlik algılamaları ve ABD politikalarının güvenliğimize etkileri. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 51 – 77.
- Kurat, A. N. (2014). *Rusya tarihi: Başlangıçtan 1917'e kadar*. Ankara: TTK.
- Kuru, A. T. (1999). Türkiye'nin Orta Asya'ya yönelişi: Dokuz asır sonra politika değişimi. (M. K. Öke, Der.). *Geçiş Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri*. İstanbul: Alfa.
- Kuşçu, A. D. (2006). Türklerin orta doğu hâkimiyeti. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 1(1), 113 – 129.
- Külebi, A. (2009). *Türkçe jeopolitik*. Ankara: Berikan.
- Kürkçüoğlu, Ö. (2010). *Türkiye'nin Arap Orta Doğusu'na karşı politikası (1945 – 1977)*. Ankara: Barış.
- Lacoste Y. (2005). *Coğrafya savaşmak içindir*. (A. Arayıcı, Çev.). İstanbul: Doruk.
- Larrabee, F. S. (2004). The russian factor in western strategy toward the black sea region. (R. D. Asmus, K. Dmitro, & J. Forbrig, Eds.). *A New Euro – Atlantic strategy for the black sea region*. 16 Ocak 2015 tarihinde <http://www.gmfus.org/file/2072/download>, sayfasından erişilmiştir.
- Larrabee, F. S. (2010). Russia, Ukraine, and central europe: The return of geopolitics. *Journal of International Affairs*, 63(2), 34 – 52.
- Lee, C. (2007). Cross – strait economic ties and Taiwan's economic Security: An analytical framework from a nontraditional security perspective. *Issues & Studies*, 43(1), 189 – 216.
- Megoran, N. (2004). Revisiting the 'Pivot': The influence of halford mackinder on analysis of Uzbekistan's international relations. *The Geographical Journal*, 170(4), 347 – 358.
- Mensah, C. (2010). China's foray into Africa: Ideational underpinnings and geoeconomic Interests. *African Journal of Political Science and International Relations*, 4(3), 96 – 108.
- Mikail, H. E. (2007). *KGB albaylığından Devlet Başkanlığına Putin dönemi Rusya*. İstanbul: IQ.
- Morozova, N. (2009). Geopolitics, Eurasianism and Russian foreign policy under Putin. *Geopolitics*, 14(4), 667 – 686.
- Mueller, K. P. (2010). Air power. *RAND Cooperation*, 1 – 22.

- Müftüler – Baç, M. (2000). Turkey's role in the EU's security and foreign policies. *Security Dialogue*, 31(4), 489 – 502.
- Mütercimler, E. (2000). *21. yüzyıl ve Türkiye*. İstanbul: Güncel.
- Nolte, D. & Hoffmann, B. (2007). Latin America's new geopolitical position and its implications for Europe. *German Institute of Global and Area Studies (GIGA) A Discussion Paper*, 1 – 27.
- Okçal, H. (2012). Balkanlar ve Türkiye. *Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi (GAMER)*, 1(1), 197 – 207.
- Öymen, O. (2002). *Silahsız savaş (Bir mücadele sanatı olarak diplomasi)*. İstanbul: Remzi.
- Özey, R. (1998). *Jeopolitik ve Jeostratejik Açısından Türkiye*. İstanbul: Marifet.
- Özey, R. (2004). *Dünya ve Türkiye ölçeğinde siyasi coğrafya*. İstanbul: Aktif.
- Özkan, G. (2010). Türkiye'nin orta asya ve kafkasya'daki bölgesel politikasında enerji güvenliği. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 4(7), 17 – 40.
- Özlük, E. (2007). Orta doğu istisnacılığı: Sömürünün yeni keşif yolu. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 2(1), 141 – 164.
- Öztürk, O. M. (2001). Türk dış politikası'nda balkanlar. (Ö. E. Lütem & B. Demirtaş – Çoşkun, Der.), *Balkan Diplomasisi*. içinde (s. 4). Ankara: ASAM.
- Sadri, H. (2003). Elements of Azerbaijan foreign policy. *Journal of Third World Studies*, 20(1), 170 – 179.
- Sapmaz, A. (2007). *Rusya'nın trans – Kafkasya politikası ve Türkiye'ye etkileri*. Ankara: Ötüken.
- Sayar, A. G. (2008). *Osmanlı'dan 21. yüzyıla ekonomik, kültürel ve devlet felsefesine ait değişimler*. İstanbul: Ötüken.
- Selçuk, H. (2013). Zıstovi ve yaş antlaşması arasında tuna kıyısında bir Osmanlı kenti: Silistre (1791 – 1793). *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(5), 645 – 674.
- Sevim, C. (2011). Enerji teknolojilerindeki anlayış model değişimi ve hızlı iklim değişikliği. *Journal of Yasar University*, 21(6), 3515 – 3522.
- Sevim, C. (2012). Küresel enerji jeopolitiği ve enerji güvenliği. *Journal of Yasar University*, 26(7), 4378 – 4391.
- Shlapentokh, D. (2007). Dugin eurasianism: A window on the minds of the russian elite or an intellectual ploy?. *Studies East Eurasia Thought*, 59, 215 – 236.
- Smith, M. A. (2013). Russia and multipolarity since the end of the cold war. *East European Politics*, 29(1), 36 – 51.

- Spang, C. W. (2013). Karl Haushofer and Japan: The reception of his geopolitical theories in German and Japanese politics. *History Foundation*, 10(2), 199 – 212.
- Sparke, M. (1998). From geopolitics to geoeconomics: Transnational state effects in the borderlands. *Geopolitics*, 3(2), 62 – 98.
- Sparke, M. (2007). Geopolitical fears, Geoeconomic hopes, and the responsibilities of geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 97(2), 338 – 349.
- Şahin, M. (2010). Türkiye'nin Orta Doğu politikası: Süreklilik ve değişim. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 4(2), 9 – 22.
- Şimşek, O. (2010). Nahcivan'ın jeopolitik ve jeostratejik önemi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 111 – 132.
- Tağma, K. (2001). *Yeniden yapılanma kuralları: Jeopolitik, istihbarat ve strateji*. İstanbul: TİMAŞ.
- Tamçelik, S. (2011). Jeopolitik teoriler açısından Kıbrıs'ın önemi. *Center for Turkish Studies Portland State University Occasional Paper Series*, 3(1), 1 – 32.
- Taşagıl, A. (2004). *Göktürkler – III*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Taşagıl, A. (2014). Türkiye'nin Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerinin dünü, bugünü ve yarını. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3, 8 – 19.
- Tezkan, Y. & Taşar, M. M. (2013). *Dünden bugüne jeopolitik: Dünya ve Türkiye*. İstanbul: Ülke.
- Tezkan, Y. (2005). *Jeopolitikten millî güvenliğe*. İstanbul: Ülke Kitapları.
- Tezkan, Y. (2007). *Jeopolitik yazılar*. İstanbul: Ülke.
- Toje, A. (2009). Strategic culture as an analytical tool history, capabilities, geopolitics and values: The EU example. *Western Balkans Security Observer*, 14, 3 – 23.
- Toynbee, A. J. (2011). *Uygarlık Yargılanıyor*. (M. A. Yalman, Çev.). İstanbul: Örgün.
- Turan, S. (2014). Değişen dengeler ışığında Orta Asya'daki Küresel ve bölgesel güç odakları üzerine bir inceleme. *II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ankara: Bilgesam.
- Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2013). *Ekonomik coğrafya: Küreselleşme ve kalkınma*. İstanbul: Çantay.
- Türkeş – Günay, U. (2007). *Türklerin tarihi*. Ankara: Akçağ.
- T.C. AB Bakanlığı. (2014). *Türkiye'nin Avrupa Birliği stratejisi: Siyasi reform sürecinde kararlılık sosyo – ekonomik dönüşümde süreklilik iletişiminde etkinlik*. Ankara: T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı.

- Tüysüzoğlu, G. (2013). Milenyum sonrası Türk dış politikası: Yeni Osmanlılık ve Türk Avrasyacılığı ekseninde inşa edilen bir pragmatizm. *Alternatif Politika Dergisi*, 5(3), 295 – 323.
- Üren, U. (2010). İrnek'in Hunları ve Bulgarlaşma hadisesi". *Tarih Okulu Dergisi*, 7, 39 – 46.
- Van Houtum, H. (2005). The geopolitics of borders and boundaries. *Geopolitics*, 10, 672 – 679.
- Venier, P. (2004). The geographical pivot of history and early twentieth century geopolitical culture. *The Geographical Journal*, 170(4), 330 – 336.
- Vinokurov, E. & Libman, A. (2012). Eurasia and eurasian integration: Beyond the post soviet borders. *EDB Eurasian Integration Yearbook*, 81 – 87.
- Wallerstein, I. (1998). *Jeopolitik ve kültür*. (M. Özel, Çev.). İstanbul: İz.
- World Economic Situation and Prospects – 2014*. (2014). New York: United Nations.
- Yanar, S. (2002). *Türk – Rus ilişkilerinde gizli güç kavgası*. İstanbul: IQ.
- Yavuz, C. (2009). Türkiye'nin güvenlik politikaları. *National Defence in the 21 st Century Symposium Proceedings*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM).
- Yılmaz, M. E. (2009). Soğuk savaş sonrasında yeni dünya düzeni. *Akademik Bakış Dergisi*, 17, 11 – 24.
- Yılmaz, S. (2009). Jeopolitik ve Türkiye. *İstanbul Aydın Üniversitesi Ulusal Güvenlik ve Strateji Uygulama ve Araştırma Merkezi (USAM) Dergisi*, 61, 1 – 15.
- Yılmaz, V. (2003). *Cumhuriyet tarihi – I: Türk tarihinin ana hatları*. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı.
- Yolalıcı, E. (2008). Türk tarihinin kaynaklarına genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1(3), 471 – 484.

EKLER

EK-1: Anket Formu

ANKET FORMU

Değerli Öğrenciler;

Bu anketin amacı, Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna ilişkin üniversite öğrencilerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Elde edilen bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumuna yönelik ifadeler bulunmaktadır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Osman COŞKUN

EK-1. (devam) Anket Formu

I. KİŞİSEL BİLGİLER

1- Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2- Fakülteniz:

Eğitim Fakültesi () İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi ()

3- Sınıfınız:

1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf () 5. Sınıf ()

4- Mezun Olduğunuz Ortaöğretim Kurumu:

Genel Lise () Meslek Lisesi () Anadolu Lisesi ()
Anadolu Öğretmen Lisesi () Fen Lisesi () Anadolu İmam Hatip Lisesi ()

5- Aile Yerleşim Yeriniz:

Köy () Kasaba () İlçe () Şehir ()

6- Aylık Gelir Durumunuz:

1 000 TL ve Altı () 1 000 TL – 1 500 TL Arası () 1 500 TL – 2 000 TL Arası ()
2 000 TL – 3 000 TL Arası () 3 000 TL ve Üzeri ()

7- Bilgi ve Haberleşme Teknolojilerini Günlük Kullanım Sıklığınız:

Hiç () 1 Saatten Az () 1 – 3 Saat Arası () 3 – 5 Saat Arası () 5 Saatten Fazla ()

8- Siyasi Yelpazedeki Konumunuz:

Merkez () Merkez Sağ () Liberal () Aşırı Sağ () Muhafazakâr ()
Merkez Sol () Sosyal Demokrat () Aşırı Sol ()

9- Uluslararası İlişkilerle İlgili Yayın Takip Sıklığınız:

Hiçbir Zaman () Haftada Bir () Ayda Bir () Yılda Bir ()

10- Türkiye'nin Jeopolitiğiyle İlgili Okuduğunuz Eser Sayısı:

Hiç () 1 () 2 () 3 ve Üzeri ()

11- Atlas ve Sivasi Haritaları Kullanım Sıklığınız:

Hiçbir Zaman () Haftada Bir () Ayda Bir () Yılda Bir ()

EK-1. (devam) Anket Formu

2. TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK VE STRATEJİK KONUMU ANKET FORMU

Aşağıda verilen ifadeleri size uygun olan seçeneği işaretleyerek belirtiniz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
2.A. TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK VE STRATEJİK KONUMUNUN ÖNEMİNE İLİŞİN İFADELER					
1. Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan dünyanın en önemli ülkelerinden biridir.					
2. Türkiye, dünya güç merkezleri arasındaki dengeyi etkileyecek kritik bir coğrafi konuma sahiptir.					
3. Türkiye, Batı uygarlığı ile Doğu uygarlığının bir sentezidir.					
4. Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, Türkiye Cumhuriyeti devlet politikalarının en belirleyici unsurudur.					
5. Jeopolitik ve stratejik önem kavramı vatandaşlarımız tarafından bilinmektedir.					
6. Türkiye nüfusu, jeopolitik ve stratejik önemi arttıran ve koruyan bilince sahiptir.					
7. Türkiye, konumuna ve bölgesine güven veren bir askeri güce hâkimdir.					
8. Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarındaki ülkelerin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarları Türkiye üzerinde çakışmaktadır.					
9. Coğrafi konum itibarıyla Türkiye, bölgesinde güçlü bir devlettir.					
10. Türkiye, jeopolitik ve stratejik konumu itibarıyla dünya güç odaklarının tam ortasında yer almaktadır.					
11. Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemi, yerüstü ve yeraltı zenginlikleriyle daha da önem kazanmıştır.					
12. Jeopolitik ve stratejik önem, yükseköğretim kurumlarında yeterince üzerinde durulan bir konu olmamıştır.					
13. Türk Milleti’nin hedefleri arasında, jeopolitik konumuna sahip çıkmak ve lider ülke olmak vardır.					
14. Türkiye jeopolitik ve stratejik öneminden dolayı her zaman tehdit altında bir ülke olmuştur.					
15. Türkiye’deki kültürel olgular, Türkiye’nin konumuna paralel olarak oluşmuştur.					
16. Türkiye, jeopolitik ve stratejik öneminin bilincinde vatandaş yetiştirmek için gerekli çalışmaları yapmamıştır.					
17. Büyük Orta Doğu Projesi, Türkiye’nin jeopolitik önemini artırmıştır.					
18. Türkiye’de, siyasi çıkarlar için jeopolitik ve stratejik önemden taviz verilmiştir.					

EK-1. (devam) Anket Formu

Aşağıda verilen ifadeleri size uygun olan seçeneği işaretleyerek belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
2.B. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE, TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK VE STRATEJİK KONUMUNA İLİŞİN İFADELER					
19. Küreselleşme sürecinde sınır kavramı değer kaybettiği halde Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini kaybetmemiştir.					
20. AB, IMF ve Dünya Bankası küreselleşme sürecinde Türkiye üzerinde yaptırımlara sahip olmuştur.					
21. Küreselleşme Türkiye’de milliyetçiliğin yükselişe geçmesine neden olmuştur.					
22. Küreselleşme sürecinde Türkiye’de iletişim araçlarındaki gelişmeler yerel kültürleri yok etmiştir.					
23. Küreselleşme Türkiye’de kültür erozyonuna yol açmıştır.					
24. Türkiye vizyon sahibi bir ülkedir.					
25. Bilgi çağı ile küreselleşme jeopolitik sınırları kaldırmıştır.					
26. Türkiye’nin jeopolitik ve stratejik önemini küresel güçlerin bakış açıları ve yaklaşımları belirlemektedir.					
27. Küreselleşme süreci, Türkiye, bölgedeki devletlerle ilişkilerini artırdığı gibi dünya devletleriyle ilişkilerini artırmıştır.					
28. Türkiye, küreselleşme sürecinde söz sahibi olamamıştır.					
29. Küreselleşme karşıtları, milliyetçilik akımının hızlanmasına katkı sağlamıştır.					
30. Küreselleşme, jeopolitik ve stratejik önem kavramını bitirmiştir.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : COŞKUN, Osman
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 27.06.1985 - BURDUR
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0532 490 34 07
Faks :
E – Posta : osmancoskun@gazi.edu.tr

Eğitim Derecesi

Yüksek Lisans

Lisans

Lise

Okul/Program

G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Gazi Eğitim Fakültesi

Antalya A.A.Ö.L

Mezuniyet yılı

2011

2009

2003

İş Deneyimi, Yıl

Çalıştığı Yer

Gazi Üniversitesi

Görev

Uzman

Yabancı Dili

İngilizce

GAZİ GELECEKTİR..